

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Αθλητικές Σπουδές Κοινωνιολογία, Ιστορία,
Ανθρωπολογία

Διπλωματική Εργασία

ΟΠΑΔΙΚΕΣ ΦΙΛΙΕΣ: Η ΑΔΕΛΦΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΟΠΑΔΩΝ ΤΟΥ
ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΑΣΤΕΡΑ
ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ

Φωτεινή Δρέσιου

Επιβλέπων καθηγητής: Ευάγγελος Τζούκας

Αθήνα, Μάρτιος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

ΟΠΑΔΙΚΕΣ ΦΙΛΙΕΣ: Η ΑΔΕΛΦΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΟΠΑΔΩΝ ΤΟΥ
ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΑΣΤΕΡΑ
ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ

Φωτεινή Δρέσιου

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Ευάγγελος Τζούκας

ΣΕΠ, ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Διαμαντής Μαστρογιαννάκης

ΣΕΠ, ΕΑΠ

Αθήνα, Μάρτιος 2025

Αφιερωμένη σε όλους τους «ξένους» που έγιναν αδέρφια

Θα ήθελα να εκφράσω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη σε όλους όσους με στήριζαν κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας και συγγραφής αυτής της διπλωματικής εργασίας. Αρχικά, ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Τζούκα Ευάγγελο, για την καθοδήγηση και τις καίριες παρατηρήσεις του, που αποτέλεσαν θεμέλιο για την ολοκλήρωση της εργασίας μου. Θα ήθελα επίσης να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους υπόλοιπους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος Αθλητικών Σπουδών, οι οποίοι συνέβαλαν στη διαμόρφωση της σκέψης και της ακαδημαϊκής μου πορείας. Ένα μεγάλο ευχαριστώ αξίζει και στους γονείς μου για την αμέριστη στήριξη και την εμπιστοσύνη τους σε κάθε μου βήμα. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω θερμά τους συνοπαδούς μου και τους “αδελφούς” από τη Σερβία, καθώς χωρίς την πολύτιμη βοήθεια τους δεν θα ήταν εφικτό να ολοκληρώσω την έρευνά μου.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει σαν σκοπό την μελέτη του φαινομένου των αδελφοποιήσεων οπαδών που προέρχονται από διαφορετικές χώρες και πιο συγκεκριμένα θα ασχοληθούμε με την περίπτωση της αδελφοποίησης των οπαδών του Ολυμπιακού Πειραιώς και του Ερυθρού Αστήρα Βελιγραδίου. Το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας στηρίζεται στην αξιοποίηση της βασικής θεωρίας του Simmel για τον «ξένο» για την προσέγγιση των μικροκοινωνιών του αθλητισμού και της κοινωνικότητας που αναπτύσσεται σε αυτό το πεδίο. Οι αδελφοποιήσεις των οπαδών είναι ένα φαινόμενο ανεξερεύνητο που υπερβαίνει πολλές κυρίαρχες αντιλήψεις για τις συμπεριφορές και την κουλτούρα που αναπτύσσουν οι οπαδικές κοινότητες. Στόχος της έρευνας είναι η διερεύνηση των παραγόντων που οδηγούν στην δημιουργία και την διατήρηση των αδελφοποιήσεων καθώς και η κατανόηση του φαινομένου μέσα από την καταγραφή μαρτυριών των αδελφοποιημένων οπαδών.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο των ημιδομημένων συνεντεύξεων, η οποία μας επέτρεψε, σε συνδυασμό με την βιβλιογραφική και διαδικτυακή αναζήτηση, να συλλέξουμε το ερευνητικό υλικό μας. Η επιλογή αυτής της μεθόδου βασίστηκε στην ανάγκη αναζήτησης ποιοτικών δεδομένων από τους ίδιους τους οπαδούς που συμμετέχουν στην αδελφοποίηση με σκοπό να οδηγηθούμε σε μια βαθύτερη κατανόηση των εμπειριών και των αντιλήψεων που αναπτύσσονται μεταξύ τους. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν, στην πλειοψηφία τους, δια ζώσης, καταγράφηκαν και απομαγνητοφωνήθηκαν ώστε να γίνει ανάλυση του περιεχομένου τους.

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να αναδείξει τις κοινές αξίες και αρχές που ενώνουν τους οπαδούς των δύο ομάδων, τις κοινές δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν, καθώς και τα περιστατικά που θεωρούν ότι αποδεικνύουν τη στενή τους σχέση. Επίσης, επικεντρωνόμαστε στον τρόπο με τον οποίο οι αδελφοποιήσεις επηρεάζουν τις σχέσεις τους με τους οπαδούς των άλλων ομάδων, καθώς και στον ρόλο που διαδραματίζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και ενίσχυση του φαινομένου. Τέλος, προσπαθούμε να φωτίσουμε τις προθέσεις τους σχετικά με το μέλλον της αδελφοποίησης.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν πως οι αδελφοποιήσεις λειτουργούν ως μέσο ενίσχυσης της οπαδικής τους ταυτότητάς και προάγουν το αίσθημα του “ανήκειν” δημιουργώντας ένα ισχυρό δίκτυο αλληλεγγύης γεφυρώνοντας σε ένα επίπεδο το χάσμα μεταξύ διαφορετικών εθνικοτήτων.

Λέξεις – Κλειδιά

Οπαδοί, οπαδικές κοινότητες, αδελφοποίηση, Ολυμπιακός Πειραιώς, Ερυθρός Αστήρας Βελιγραδίου, Θύρα 7, Delije.

Abstract

This thesis aims to study the phenomenon of fan twinning between supporters from different countries, focusing specifically on the case of the twinning between Olympiacos Piraeus and Red Star Belgrade fans. The theoretical framework of the research is based on Simmel's basic theory of the "stranger," which is used to approach the micro-societies of sports and the socialization that develops within this field. Fan twinning is an unexplored phenomenon that transcends many dominant perceptions of the behaviors and cultures that fan communities develop. The research aims to investigate the factors that lead to the creation and maintenance of these twinning and to understand the phenomenon by recording testimonies from twinning fans.

The research was conducted using semi-structured interviews, which, combined with bibliographic and online searches, allowed us to collect our research material. This method was chosen based on the need to seek qualitative data directly from the fans involved in the twinning, aiming for a deeper understanding of the experiences and perceptions that develop between them. Most interviews were in-person, recorded, and transcribed for content analysis.

This study aims to highlight the shared values and principles that unite the fans of both teams, the joint activities they participate in, and the incidents they believe demonstrate their close relationship. Additionally, the research focuses on how this twinning affects their relationships with fans of other teams and the role of social media in maintaining and enhancing the phenomenon. Lastly, the study seeks to shed light on the fans' intentions regarding the future of their twinning.

The research results show that twinning function as a means of strengthening fan identity and fostering a sense of belonging, creating a strong network of solidarity that bridges, to some extent, the gap between different nationalities.

Keywords

Fans, fan communities, fan twinning, Olympiacos Piraeus, Red Star Belgrade, Gate 7, Delije.

Περιεχόμενα

Περίληψη	iii
Abstract	v
Περιεχόμενα.....	vi
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια.....	ix
Εισαγωγή.....	1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Βασικά χαρακτηριστικά οπαδικών κοινοτήτων

1.1 Τυπολογίες φιλάθλων/οπαδών	3
1.2. Οι οπαδικές κοινότητες και η έννοια του τόπου	7
1.3. Οι οπαδικές κοινότητες και το αίσθημα του ανήκειν	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο “ξένος” του Ζίμελ και οι αδελφοποιήσεις οπαδών ξένων χωρών

2.1 Ο “ξένος” του Ζίμελ	11
2.2 Οι αδελφοποιήσεις οπαδών ξένων χωρών	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ελληνοσερβική φιλία: Ιστορική αναδρομή και σύγχρονη διάσταση

3.1 Ιστορική αναδρομή	14
3.2 Ο Γιουγκοσλαβικός εμφύλιος και η στάση της Ελλάδας	16
3.3 Η κοινή θρησκεία ως συνεκτικός κρίκος	17

3.4 Σύγχρονη διάσταση της Ελληνοσερβικής φιλίας	18
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ολυμπιακός και Θύρα 7 - Ερυθρός Αστήρας και Delije: Η αδελφοποίηση

4.1 Ολυμπιακός Σύνδεσμος Φιλάθλων Πειραιά	19
4.2 Θύρα 7	20
4.3 Ερυθρός Αστήρας Βελιγραδίου (Crvena Zvezda)	22
4.4 Delije	25
4.5 Το χρονικό της αδελφοποίησης	25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Μεθοδολογία της έρευνας

5.1 Προφορικές μαρτυρίες	32
5.2 Τεχνική έρευνας	32
5.3 Δεοντολογία της έρευνας	34
5.4 Κοινωνικά χαρακτηριστικά των συνεντευξιαζόμενων	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ερευνητικά ερωτήματα και ανάλυση ευρημάτων

6.1. Πρώτο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;	37
6.2. Δεύτερο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;	42

6.3 Τρίτο ερευνητικό ερώτημα:

Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς
μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα; 45

6.4 Τέταρτο ερευνητικό ερώτημα:

Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με
τους οπαδούς άλλων ομάδων; 49

6.5 Πέμπτο ερευνητικό ερώτημα:

Ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση
και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας; 52

6.6 Έκτο ερευνητικό ερώτημα:

Πώς βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα; 56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Συζήτηση – Συμπεράσματα

7.1 Τα ευρήματα της έρευνας 60

7.2 Περιορισμοί και μελλοντική έρευνα 61

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία 63

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία 66

Διαδίκτυο 67

Παράρτημα Α : Συνεντεύξεις 70

Παράρτημα Β : Φωτογραφικό υλικό 100

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Α.Ε.Κ.	Αθλητική Ένωσις Κωνσταντινουπόλεως
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
KNOT	Σώμα Λαϊκής Άμυνας της Γιουγκοσλαβίας
Μ.Μ.Ε.	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Ο.Α.Κ.Α.	Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Αθηνών
Ο.Σ.Φ.Π.	Ολυμπιακός Σύνδεσμος Φιλάθλων Πειραιώς
Π.Α.Ο.	Παναθηναϊκός Αθλητικός Όμιλος
Π.Ε.Φ.Ο.	Πανελλήνια Ένωση Φίλων Ολυμπιακού
Σ.Α.Φ.Ο.Π.	Σύνδεσμος Αθηναίων Φιλάθλων Ολυμπιακού Πειραιώς
Σ.Ε.Φ.	Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας
Σ.Φ.Ο.Ο.Π.	Σύνδεσμος Φιλάθλων Οπαδών Ολυμπιακού Πειραιά
FIBA	International Basketball Federation
NATO	North Atlantic Treaty Organization
UEFA	Union of European Football Associations

Εισαγωγή

Οι οπαδικές κοινότητες αποτελούν για την κοινωνιολογική έρευνα ένα φαινόμενο σύνθετο και πολύπλευρο που εκτείνεται σε όλο το αθλητικό πεδίο και ιδιαίτερα στο ποδόσφαιρο. Οι οπαδοί παρουσιάζονται ως ισχυρές συλλογικότητες και μέσω της υποστήριξης της ομάδας τους βιώνουν ένα μεγάλο εύρος συναισθημάτων που κυμαίνονται από την απόλυτη ευδαιμονία που μπορεί να φέρει μια νίκη έως την απόλυτη απελπισία της ήττας. Οι οπαδοί δημιουργούν αυστηρούς δεσμούς μεταξύ τους και διέπονται από μεγάλη συσπείρωση όταν καλούνται να υπερασπιστούν την ομάδα τους και την κοινότητα τους. Αν και η υπεράσπιση των αξιών τους τελείται κυρίως μέσω συμβολικών και τελετουργικών πράξεων βίας αυτό δεν σημαίνει ότι δεν προβαίνουν και σε πραγματικά βίαια περιστατικά. Για τον λόγο αυτό οι οπαδικές κοινότητες έχουν συνδεθεί άμεσα με φαινόμενα ανταγωνισμού, αντιπαλότητας και μίσους. Ωστόσο, μέσα σε αυτόν τον “ταραχώδη κόσμο” των οπαδικών κοινοτήτων αναπτύσσεται και το φαινόμενο των αδελφοποιήσεων. Οι αδελφοποιήσεις οπαδών διαφορετικών ομάδων, που υπό κανονικές συνθήκες θα θεωρούνταν “εχθροί”, ανατρέπει πολλές από τις κυρίαρχες αντιλήψεις για τον οπαδισμό. Η αμοιβαία αναγνώριση και φιλία που αναπτύσσεται μεταξύ των υποστηρικτών διαφορετικών ομάδων μας αποδεικνύει emphatically ότι ο οπαδισμός δεν καθορίζεται αποκλειστικά από την αντιπαλότητα. Αντίθετα, μπορεί να είναι μέσο συνεργασίας, σεβασμού, βοήθειας και συνύπαρξης ξεπερνώντας τις αντιλήψεις που τους θεωρούν μονόπλευρα εχθρικούς.

Σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα εργασία θα ερευνήσει ίσως το πιο παράδοξο αλλά παράλληλα πιο ενδιαφέρον φαινόμενο που έχει αναπτυχθεί στους οπαδικούς βιοκόσμους, τις αδελφοποιήσεις οπαδών ξένων χωρών. Πιο συγκεκριμένα, θα ασχοληθούμε με την αδελφοποίηση των οπαδών του Ολυμπιακού Πειραιώς με τους οπαδούς του Ερυθρού Αστήρα Βελιγραδίου. Η επιλογή της συγκεκριμένης αδελφοποίησης δεν είναι καθόλου τυχαία, καθώς πρόκειται για την μακροβιότερη αδελφοποίηση που έχει καταγραφεί μέχρι σήμερα καθώς μετράει 39 χρόνια. Επιπλέον, ενώ υπάρχουν και άλλες αδελφοποιήσεις οπαδών σε καμία άλλη περίπτωση δεν έχουμε δει οπαδούς να μοιράζονται την εξέδρα τους και να έχουν κοινά σύμβολα και συνθήματα.

Η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στα βασικά χαρακτηριστικά των οπαδικών κοινοτήτων. Αναλυτικότερα αναφερόμαστε τις τυπολογίες των φιλάθλων/οπαδών όπως τους κατηγοριοποιούν οι R. Giulianotti και D. Morris.

Ακολουθώς, αναφερόμαστε στο τρόπο με τον οποίο συνδέονται οι οπαδικές κοινότητες με τον “τόπο” και το αίσθημα του “ανήκειν”. Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναφερόμαστε στην θεωρία του Ζίμελ για τον “ξένο” και πως αυτή η θεωρία μπορεί να αποτελέσει την θεωρητική μας βάση για τις αδελφοποιήσεις των οπαδών. Στο τρίτο κεφάλαιο, αναφερόμαστε στην Ελληνοσερβική φιλία. Στο κεφάλαιο αυτό κάνουμε μια συνοπτική ιστορική αναδρομή, ακολουθώς αναφερόμαστε στην περίοδο του Γιουγκοσλαβικού εμφυλίου και στην στάση που διατήρησε η Ελλάδα, προχωράμε αναφέροντας την κοινή θρησκεία των δύο λαών και κλείνουμε με αναφορές για την σύγχρονη διάσταση των Ελληνοσερβικών σχέσεων. Στο τέταρτο κεφάλαιο, αναφερόμαστε συνοπτικά στις ιστορίες των δύο αθλητικών συλλόγων καθώς και των οπαδών τους. Στο τέλος γίνεται μια εκτενής αναφορά στο χρονικό της αδελφοποίησης των δύο οπαδικών κοινοτήτων. Στο πέμπτο κεφάλαιο, αναφερόμαστε στην μεθοδολογία της έρευνας, στην χρησιμότητα των προφορικών μαρτυριών, στην τεχνική που χρησιμοποιήσαμε, στην δεοντολογία που τηρήσαμε και στα κοινωνικά χαρακτηριστικά των συνεντευξιζόμενων. Στο έκτο κεφάλαιο, πραγματοποιήσαμε την ανάλυση των ευρημάτων της έρευνας από την διαδικασία των συνεντεύξεων. Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο έγινε αποτύπωση των συμπερασμάτων της έρευνας καθώς και αναφορά στους περιορισμούς που αντιμετωπίσαμε και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

Κεφάλαιο 1

Βασικά χαρακτηριστικά οπαδικών κοινοτήτων

Το ποδόσφαιρο είναι ένα από τα πιο πρόσφορα πεδία επιβεβαίωσης συλλογικών ταυτοτήτων, συναισθήματος και ανταγωνισμών. Αυτό ισχύει από τοπικές διοργανώσεις έως και το παγκόσμιο πρωτάθλημα. Οι οπαδικές κοινότητες αποτελούνται από ομάδες ατόμων που μοιράζονται την κοινή αγάπη, την αφοσίωση και την υποστήριξη για μια αθλητική ομάδα. Οι οπαδοί δεν είναι απλά θεατές των αθλητικών αγώνων, είναι ενεργοί συμμετέχοντες με πρακτικές που περιλαμβάνουν σύμβολα, ιεροτελεστίες και αφηγήσεις αναδεικνύοντας, παράλληλα και τις σχέσεις που έχουν με την ομάδα, την τοπική κοινότητα ακόμα και την ιστορία (την τοπική, την εθνική, της ομάδας) (Μπρομπερζέ 2007: 69, Ζαϊμάκης 2013: 28). Η χρήση της έννοιας οπαδός χαρακτηρίζει άτομα τα οποία παρουσιάζουν έντονη ταυτοποίηση με την ομάδα τους και μεγάλο συναισθηματικό δέσιμο με αυτή και συνήθως χρησιμοποιείται για να γίνει ο διαχωρισμός σε σχέση με τους μετριοπαθείς φιλάθλους. Ωστόσο, αν και πολλές φορές μιλώντας για οπαδούς υπάρχει μια αυθαίρετη σύνδεση με τους οργανωμένους οπαδούς, θα πρέπει να διευκρινίσουμε πως οι έννοιες αυτές δεν είναι ταυτόσημες. Σε κάθε περίπτωση πάντως, είτε μιλάμε για φιλάθλους είτε για οπαδούς οργανωμένους ή μη, το πεδίο αυτό εκφράζει κυρίως τον επιθετικό ανδρισμό και την ηγεμονική αρρενωπότητα (Ζαϊμάκης 2017: 17-20, Κοταρίδης, Σιδέρης 2013: 143-147). Η σύνθεση των οπαδικών κοινοτήτων, ωστόσο, είναι ένα ζήτημα ιδιαίτερα σύνθετο και θα πρέπει να είμαστε επιφυλακτικοί απέναντι σε στερεοτυπικές κατηγοριοποιήσεις και σε οπαδικά αφηγήματα που διαιώνίζουν οι οπαδοί για τους αντιπάλους τους, ιδίως αν λάβουμε υπόψιν μας και τους μετασχηματισμούς που επέφερε η ψηφιακή εποχή και η ανάπτυξη νέων υβριδικών ταυτοτήτων των οπαδών (Μπρομπερζέ 2007: 69, Ζαϊμάκης 2013: 28, 44-46, Williams 2013: 74-78).

1.1 Τυπολογίες φιλάθλων/οπαδών

Τις τελευταίες δεκαετίες ο χώρος του αθλητισμού και ειδικότερα του ποδοσφαίρου έχει τεθεί υπό το μικροσκόπιο των κοινωνικών επιστημών και έχει μελετηθεί ως ένα πολυδιάστατο και δυναμικό κοινωνικό πεδίο. Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα πεδία κοινωνικής μελέτης είναι

οι οπαδικές κοινότητες που αναπτύσσονται γύρω από έναν αθλητικό ποδοσφαιρικό σύλλογο. Οι κοινότητες αυτές αναπτύσσουν την προσωπική τους ταυτότητα, αποζητώντας τη διαφοροποίηση από τους αντιπάλους τους και προσπαθούν να τη διατηρήσουν σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Θα παραθέσουμε δύο από τις πιο ενδιαφέρουσες κατηγοριοποιήσεις που εντοπίσαμε στην διεθνή βιβλιογραφία, οι οποίες έχουν διαφορετικές προσεγγίσεις του φαινομένου, αναδεικνύοντας ξεκάθαρα πως έχουμε να κάνουμε με ένα ζήτημα ιδιαίτερα σύνθετο. Η πρώτη περίπτωση αφορά τις κατηγοριοποιήσεις του καθηγητή Κοινωνιολογίας Richard Giulianotti και η δεύτερη του ζωολόγου και καθηγητή Ανθρωπολογίας Desmond Morris.

Οι ιδεότυποι του Giulianotti αποτελούν μια από τις πιο διαδεδομένες προσεγγίσεις καθώς επιχειρούν να τονίσουν τη σημασία της εμπορευματοποίησης και του ατομικισμού στους ποδοσφαιρικούς βίκοσμούς. Παρά το γεγονός πως δείχνουν κάποιες γενικές τάσεις για τη σύσταση των οπαδών - θεατών του ποδοσφαίρου, εγείρουν αρκετά ερωτήματα για το κατά πόσο ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα των οπαδικών βίκοσμων. Για παράδειγμα, η περίπτωση των νομάδων, που θα αναφέρουμε παρακάτω, δεν είναι κάτι που το συναντάμε συχνά στη νότια Ευρώπη. Επιπλέον, η έμφαση που δίνει στη σημασία της εμπορευματοποίησης του αθλήματος, αποκλείει ένα μεγάλο μέρος των οπαδών, ιδίως των παραδοσιακών, το οποίο ποτέ δεν θα δεχθεί ότι η σχέση με την ομάδα τους βασίζεται σε εμπορικούς όρους ακόμα και με το δεδομένο πως και οι ίδιοι καταναλώνουν με πάθος μια μεγάλη γκάμα προϊόντων της ομάδας τους (Ζαϊμάκης 2017: 14 - 15, Williams 2013: 74-78).

Ο Giulianotti κάνει τέσσερις μεγάλες κατηγοριοποιήσεις στους ποδοσφαιρικούς φιλάθλους. Οι κατηγορίες αυτές είναι οι Supporters, οι Followers, οι Fans και οι Flaneurs. Οι Supporters, είναι οι παραδοσιακοί - ένθερμοι υποστηρικτές, είναι αυτοί που επενδύουν συναισθηματικά, οικονομικά και εκφράζουν την υποστήριξή τους με κάθε πιθανό τρόπο. Οι οπαδοί αυτοί αντιλαμβάνονται την ομάδα ως οικογένεια και θεωρούν τους εαυτούς τους μέρος της. Είναι, επίσης, αυτοί που θα δημιουργήσουν ιδιαίτερη ατμόσφαιρα στο γήπεδο χρησιμοποιώντας τραγούδια, κασκόλ, πανό, συνθήματα, κορεό ακόμα και βεγγαλικά. Οι οπαδοί νιώθουν πως η συνεισφορά τους ανταμείβεται από τις νίκες και τα τρόπαια που κατακτά η ομάδα (Ζαϊμάκης 2017: 11-12, Giulianotti 2002: 33-34). Επόμενη κατηγορία είναι οι Followers, είναι οι παραδοσιακοί - ήπιοι υποστηρικτές. Η κατηγορία αυτή διακρίνεται από μεγαλύτερη ποικιλία καθώς δεν συμερίζονται τη στενή σχέση των Supporters με την ομάδα τους και μπορούν να κάνουν πιο ελεύθερες επιλογές ομάδων, ποδοσφαιριστών μάνατζερ και

διαφόρων παραγόντων του αθλήματος. Σε κάποιες περιπτώσεις, η σχέση αυτών των οπαδών με την ομάδα τους μπορεί να γίνεται και μέσω του διαδικτύου ή να βρίσκονται σε διαφορετικό κράτος (Ζαϊμάκης 2017: 12-13, Giulianotti 2002: 34-36). Οι Fans είναι οι ένθερμοι θεατές καταναλωτές. Είναι μια νέα κατηγορία που αναδείχθηκε από την εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου. Οι Fans καταναλώνουν μια ευρεία γκάμα προϊόντων και υπηρεσιών που έχουν σχέση με την ομάδα τους και όχι μόνο. Αυτή η κατηγορία ενισχύει ένα είδος ποδοσφαιρικού star system που τροφοδοτείται διαρκώς από τα Μ.Μ.Ε. Είναι αυτοί που εκτός από υποστηρικτές είναι και πελάτες της ομάδας αγοράζοντας από μετοχές μέχρι εμφανίσεις διάσημων ποδοσφαιριστών (Ζαϊμάκης 2017: 13, Giulianotti 2002: 36-38). Τελευταία κατηγορία είναι οι Flaneurs, οι νομάδες, οι ήπιοι θεατές καταναλωτές. Πρόκειται για καταναλωτές οι οποίοι έχουν μια χαλαρή σχέση με την ομάδα ή τις ομάδες που παρακολουθούν. Δεν νιώθουν κάποιο ιδιαίτερο δέσιμο με την ομάδα και οι επιλογές τους στηρίζονται στην κάλυψη μιας καθαρά εμπορευματοποιημένης αντίληψης του ποδοσφαίρου (Ζαϊμάκης 2017: 14, Giulianotti 2002: 38-40, Williams 2013: 74-78).

Ο Morris ονομάζει τους φιλάθλους “οι Πιστοί της Φυλής” και αναφέρει πως είναι τόσο σημαντικοί όσο και οι παίκτες καθώς θεωρεί πως χωρίς την συμμετοχή τους το παιχνίδι ουσιαστικά θα κατέρρεε και όχι αποκλειστικά για οικονομικούς λόγους αλλά κυρίως από την έλλειψη “πνεύματος” του παιχνιδιού. Οι βασικές ομάδες είναι δύο, οι Παλιοί Οπαδοί και οι Νέοι Οπαδοί, χρησιμοποιώντας ως κύριο κριτήριο την ηλικία των οπαδών. Για κάθε μια από αυτές τις ομάδες διακρίνει κάποιες ιδιαίτερες κατηγορίες - τύπους οπαδών που όπως αναφέρει χαρακτηριστικά “εμφανίζονται μόνιμα σε κάθε Φυλετική Συνάθροιση”. Στους Παλιούς Οπαδούς αναγνωρίζει αρχικά τους Αφοσιωμένους, είναι οι οπαδοί που έχουν αφιερώσει την ζωή τους στην ομάδα, η οποία για την κρίση τους είναι αλάνθαστη. Οι Ειδικοί, είναι οι οπαδοί που γνωρίζουν τα πάντα γύρω από την ομάδα, συστήματα, μεταγραφές, στατιστικά και κάθε είδους λεπτομέρεια την οποία μοιράζονται με τους διπλανούς τους στην εξέδρα. Μετά είναι οι Καλαμπουρτζήδες που, όπως γίνεται σαφές και από το όνομα τους, είναι οι οπαδοί που φωνάζουν μεγαλόφωνα διάφορα καυστικά - προσβλητικά σχόλια προς τους διαιτητές και τους παίκτες. Οι Γκρινιάρηδες είναι και αυτοί φωνακλάδες αλλά τα σχόλια τους περιέχουν κυρίως οργή ακόμα και προς την ίδια τους την ομάδα. Τα συγκεκριμένα άτομα είναι πολλές φορές οι υπαίτιοι για να ξεκινήσουν διαπληκτισμοί με άλλες κατηγορίες οπαδών, όπως είναι οι Αφοσιωμένοι. Οι Μάρτυρες, είναι οι οπαδοί οι οποίοι φαίνεται να υποφέρουν σε όλη την διάρκεια του παιχνιδιού. Είναι τόσο απαισιόδοξοι που ακόμα και στην περίπτωση που η ομάδα

τους παίζει με καλές προϋποθέσεις νίκης θα βρουν κάτι να γκρινιάξουν. Οι Εκκεντρικοί είναι κάποια άτομα που συνήθως ξεχωρίζουν από τον τρόπο που ντύνονται και κινούνται στο γήπεδο. Τέλος είναι οι Άσχετοι, τα άτομα αυτά που δεν έχουν άμεση σχέση με την ομάδα, το γήπεδο και τις τελετουργίες του και γενικά είναι αταίριαστοι με τη φυλετική ατμόσφαιρα (Μόρις 1982: 288 - 292).

Στους Νεαρούς Οπαδούς η πρώτη ομάδα που αναγνωρίζει είναι οι Νεοσσοί, στους οποίους εντάσσει το σκληρό πυρήνα των νεαρών οπαδών. Είναι τα νεότερα παιδιά, τα οποία δεν έχουν ακόμα την κατάλληλη ηλικία να πηγαίνουν μόνοι τους στο γήπεδο. Αποτελούν μια ομάδα με μεγάλη κινητικότητα στο χώρο του γηπέδου, μπορείς να τους δεις να στριμώχνονται στα κάγκελα ή ακόμα και να προσπαθούν να προσεγγίσουν τους παίκτες για ένα αυτόγραφο ή μια φωτογραφία. Τα παιδιά αυτά είναι οι μελλοντικοί οπαδοί της ομάδας. Ακολουθεί η ομάδα των Νεοσυλλέκτων που αποτελείται από νεαρούς, λίγο μεγαλύτερους σε ηλικία από τους νεοσσούς αλλά όχι αρκετά μεγάλους για να ενταχθούν στις επόμενες κατηγορίες των φανατικών. Είναι ωστόσο προσκολλημένοι σε αυτούς μαθαίνοντας από αυτούς όλα τα τελετουργικά του γηπέδου. Οι Οπαδοί είναι αυτοί που θα βρίσκονται έξω από το γήπεδο αρκετή ώρα πριν το παιχνίδι φορώντας σχεδόν πάντα φανέλα της ομάδας τους, στις κερκίδες έχουν τον δικό τους συγκεκριμένο και απαραβίαστο χώρο στον οποίο ακόμα και η αστυνομία φροντίζει να μην πλησιάσουν οι φιλοξενούμενοι οπαδοί. Η ένταξη στην συγκεκριμένη ομάδα απαιτεί να ακολουθηθεί ένα συγκεκριμένο εθιμοτυπικό για να αποδειχθεί η αξία ενός αληθινού οπαδού. Η αξία αυτή οδηγεί στην επόμενη κατηγορία, στους Ηγέτες, οι οποίοι είναι περιορισμένη αριθμητικά αλλά από αυτούς δίνονται οι οδηγίες για την οργάνωση της εξέδρας και των εκτός έδρας εκδρομών. Οι Χούλιγκανς είναι τα άτομα που έχουν αναλάβει την υπεράσπιση της ομάδας έναντι κάθε αντιπάλου. Είναι φωνακλάδες και “φιγουρατζήδες” αλλά σπάνια θα φτάσουν στην βιαιοπραγία. Αντίθετα, οι Σκληροί που είναι η επόμενη ομάδα, είναι διαθέσιμοι, αν οι καταστάσεις το απαιτούν, να προβούν σε συμπλοκές. Η ομάδα αυτή είναι η κυρίαρχη της εξέδρας και όλοι οι υπόλοιποι τους αντιμετωπίζουν με σεβασμό και φόβο. Είναι άλλωστε μεγαλύτεροι ηλικιακά και έχουν ήδη αποδείξει την αφοσίωσή τους στην ομάδα και την προσωπική τους αξία. Οι Ασυγκράτητοι και οι Πότες είναι δύο ομάδες οι οποίες, για διαφορετικούς λόγους, η κάθε μια αγανακτεί τους οπαδούς της άλλης. Οι μεν Ασυγκράτητοι γιατί η έλλειψη ελέγχου των πράξεων τους δημιουργεί συχνά προβλήματα με την αστυνομία, οι δε Πότες γιατί η μεθυσμένη παρουσία τους στο γήπεδο αποδιοργανώνει τα οργανωμένα τελετουργικά. Οι Άσχετοι, είναι κάποια άτομα που λόγω της ανοησίας τους ή της δειλίας τους

δεν μπορούν να γίνουν πραγματικά μέλη των οπαδών. Τέλος, είναι οι Ξεκομμένοι, τα άτομα αυτά πηγαίνουν συστηματικά στο γήπεδο να παρακολουθήσουν την ομάδα τους αλλά δεν συμμετέχουν στις ομαδικές εκδηλώσεις των οπαδών και διατηρούν την ατομικότητα τους (Μόρις 1982: 292 - 296).

Οι διαφορές μεταξύ των δύο κατηγοριοποιήσεων των οπαδών που κάνουν οι δύο ερευνητές αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα των γηπεδικών εξεδρών. Οι υποκατηγορίες μάλιστα που αναφέρει ο Morris μας οδηγούν στο να συμπεράνουμε πως κρύβουν και άλλους διαχωρισμούς ή και στην εκτίμηση πως ένας φίλαθλος θα μπορούσε παράλληλα ανάλογα με τα κριτήρια που ορίζουμε να εντάσσεται όχι σε μια αλλά σε περισσότερες κατηγορίες παράλληλα. Ωστόσο, η κατηγοριοποίηση του θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι πιο κοντά στην πραγματικότητα που έχουν οι ίδιοι οι φίλαθλοι για τους εαυτούς τους και δείχνει να έχει μια προσέγγιση η οποία προέρχεται από την ώσμωσή του με την πραγματική γηπεδική εμπειρία.

1.2 Οι οπαδικές κοινότητες και η έννοια του τόπου

Οι οπαδικοί κόσμοι εκφράζονται σε διάφορα κοινωνικά πεδία/εθνοτοπία. Η έννοια των “εθνοτοπιών” (Ethnoscapes) δεν ταυτίζεται με έναν συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο αλλά περιλαμβάνει τόπους φυσικούς, φαντασιακούς και ψηφιακούς που συνδέονται με την κοινωνική και πολιτισμική ταυτότητα μιας ομάδας (Σπύρος 2017: 7). Μια γενική παραδοχή σχετικά με τις οπαδικές κοινότητες είναι η υψηλής έντασης σύνδεση τους με τον “τόπο” της ομάδας τους. Ο “τόπος” αυτός περιλαμβάνει την έδρα της ομάδας, το χώρο του γηπέδου, τη συνοικία ακόμα και την πόλη που ανήκει. Η τοποφιλία η οποία αναπτύσσεται αφορά τη δέσμευση και τη συναισθηματική επένδυση των οπαδών στους τόπους αυτούς. Η σωρευτική αξία που δημιουργούν από τις εμπειρίες, τις αναμνήσεις και τις αφηγήσεις σε σχέση με τους “τόπους” της ομάδας τους ενισχύει σε πραγματικό αλλά και συμβολικό επίπεδο την τοποφιλία με αποτέλεσμα να αποτελεί, χωρίς υπερβολή, μέρος της ταυτότητάς τους. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι οι τόποι αυτοί είναι και τα πεδία που ασκούν τις περισσότερες οπαδικές δραστηριότητες τους, καθώς οι οπαδοί δεν είναι απλά θεατές αλλά ενεργοί συμμετέχοντες σε γηπεδικές ιεροτελεστίες (Ζαϊμάκης 2015: 254, Στυλιανούδη 1996: 379-380, Giulianotti, Armstrong 2013: 162-166).

Η παγκοσμιοποίηση και η υπερεμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου μετέβαλε σε μεγάλο βαθμό τόσο το άθλημα όσο και τους οπαδικούς κόσμους. Σήμερα οι οπαδοί μπορούν να θεωρούν “τόπο” τους νέους διαδικτυακούς κόσμους και τα ψηφιακά περιβάλλοντα. Ωστόσο, οι φυσικοί χώροι της ομάδας διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στις οπαδικές κοινότητες. Ιδίως το γήπεδο κατέχει στη συνείδηση των οπαδών κεντρική θέση αφού αντιμετωπίζεται ως “ιερός” τόπος που περικλείει την ιστορία και την πολιτισμική κληρονομιά της ομάδας. Το γήπεδο είναι συνδεδεμένο με όλα τα ιστορικά γεγονότα που αφορούν την ομάδα, λειτουργώντας στην οπαδική συνείδηση σαν αποθετήριο αναμνήσεων, θρύλων και μύθων της ομάδας (Ζαϊμάκης 2013: 43, Giulianotti, Armstrong 2013: 162-166). Η πόλη, από την άλλη, στο θυμικό των οπαδών είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ομάδα καθώς θεωρούν πως η ομάδα είναι φορέας και καθρέφτης της πολιτιστικής κληρονομιάς, της ιστορίας και των κατοίκων της πόλης. Σε περιπτώσεις, μάλιστα, επιτυχημένων αθλητικών ομάδων έχουμε δει σημαντικές αλλαγές στην πόλη δημιουργώντας σημαντικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους. Αυτό για παράδειγμα μπορεί να σημαίνει οικονομική ανάπτυξη μέσω του τουρισμού, θέσεις εργασίας κ.ά. ενώ από πολιτισμικής άποψης η ομάδα λειτουργεί ως σύμβολο και λόγος υπερηφάνειας για την πόλη.

Η ιδιαίτερη σημασία που δίνουν οι οπαδικές κοινότητες στους “τόπους” της ομάδας τους οδηγεί στην φαντασιακή ανάγκη να τους περιφρουρήσουν και να τους υπερασπιστούν από τους αντιπάλους τους. Οι ανταγωνιστικές σχέσεις που αναπτύσσουν με τις άλλες ομάδες σε πολλές περιπτώσεις ενισχύεται και από τοπικιστικά αισθήματα καθώς δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που η επιτυχία της ομάδας ταυτίζεται με την υπεροχή της πόλης τους έναντι του αντιπάλου (Ζαϊμάκης 2015: 254, Giulianotti, Armstrong 2013: 162-166, 172-185). Η ανάγκη για υπεράσπιση του τόπου της ομάδας που αποτελεί τον τόπο έδρα της, σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον, μπορεί να εκδηλώνεται πλέον και σε διαφορετική χώρα (π.χ. σύνδεσμος Λίβερπουλ Αθήνας, σύνδεσμος Ολυμπιακού Γερμανίας). Τέτοιες εκδηλώσεις παράγονται και εκφράζονται, στο φαντασιακό των οπαδών, και στο διαδίκτυο (π.χ. οπαδικά φόρουμ, αθλητικά site) (Ζαϊμάκης 2013: 45).

1.3 Οι οπαδικές κοινότητες και το αίσθημα του «ανήκειν»

Κατά τον Robert Stebbins, ο σοβαρός ελεύθερος χρόνος ορίζεται ως το συστηματικό κυνήγι μιας δραστηριότητας που οι άνθρωποι θεωρούν τόσο σημαντική όσο ενδιαφέρουσα και

ικανοποιητική. Στην ύστερη μοντέρνα εποχή, οι συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων χαρακτηρίζονται από συνεχείς αλλαγές, ανασφάλεια και απώλεια εμπιστοσύνης ενώ παράλληλα διαπιστώνουμε μια αυξημένη χαλάρωση των σχέσεων σε όλες τις πτυχές της ζωής. Το αίσθημα του «ανήκειν» αποτελεί μια από τις βασικές ανάγκες του ανθρώπου, καθώς η συμμετοχή σε μια κοινότητα βοηθά στη διαμόρφωση της ταυτότητάς του, επηρεάζει τη συμπεριφορά του και την αυτοεκτίμηση του. Εξετάζοντας τις παραδοσιακές θεωρίες του οπαδισμού διαπιστώνουμε πως η υποστήριξη μιας ομάδας σχετίζεται άμεσα με την τάξη, το φύλο, την ηλικία και την εθνικότητα του ατόμου. Στο πλαίσιο των οπαδικών κοινοτήτων, η ταύτιση με μια ομάδα, μέσω του αισθήματος του «ανήκειν», προσφέρει στο άτομο την ικανοποίηση ότι συμμετέχει σε κάτι ανώτερο από τον ίδιο. Αυτές οι ομάδες ανθρώπων μοιράζονται τον ίδιο ξεχωριστό τρόπο ζωής και την ίδια πολιτική της καθημερινής ζωής. Τα άτομα τα οποία συμμετέχουν σε οπαδικές κοινότητες επενδύουν τον χρόνο τους υποστηρίζοντας τις αξίες, τις πεποιθήσεις, τις αρχές και τους κανόνες με την αφοσίωση τους στην ομάδα και την κοινότητά τους. Αυτή η κοινωνική αλληλεπίδραση εκφράζεται μέσω της αλληλεγγύης, της συντροφικότητας και της επένδυσης σε μακροχρόνια αισθήματα περί «ανήκειν». Επιπλέον, προσφέρει ένα περιβάλλον στο οποίο, βάσει των κοινών χαρακτηριστικών που αναπτύσσουν, νοιώθουν συνοχή και υποστήριξη ενώ παράλληλα κατατάσσουν τον εαυτό τους ως μέλη μιας διακριτής ομάδας (Best 2013: 81-90, Ζαϊμάκης 2017: 2-4, Τσιμπογιάννη 2013: 273-278).

Βασικό στοιχείο το οποίο συμβάλλει στην αίσθηση του «ανήκειν» εντός των οπαδικών κοινοτήτων, αποτελούν οι πρακτικές και τα τελετουργικά που αναπτύσσουν. Η διατήρηση αυτών των πρακτικών λειτουργεί ως μέσα ενίσχυσης της ταυτότητάς τους και απόδειξη αφοσίωσης προς την ομάδα. Οι πρακτικές αυτές αφορούν τα συνθήματα, τα τραγούδια, τα πανό, τα κορεό, τις σημαίες και όλα τα τελετουργικά που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια ενός αγώνα. Τα σύμβολα μιας ομάδας και η χρήση τους προσφέρουν στα άτομα συγκεκριμένα σημεία αναφοράς και ταυτότητας. Το ίδιο συμβαίνει και με τις τελετουργίες που ακολουθούν, π.χ. σε συγκεκριμένους εορτασμούς που αφορούν σημαντικές ιστορικές στιγμές της ομάδας. Οι επιτελέσεις αυτές διευρύνουν τη μυθολογία των οπαδών που αφορά τις ιστορίες και τα επιτεύγματα της ομάδας και τα δικά τους (Τσιμπογιάννη 2013: 273-290, Δρένος 2013: 291-313).

Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο της ταυτότητας των οπαδών και του αισθήματος του «ανήκειν» είναι η σύνδεση τους με τον “τόπο” της ομάδας, ιδίως με την πόλη και το γήπεδο

της ομάδας, όπως ήδη αναφέραμε. Μια ιδιαίτερη παράμετρος του αισθήματος του «ανήκειν» έχει να κάνει με τους μετανάστες μιας χώρας. Διαπιστώνουμε πως τα άτομα αυτά υπέρταυτίζονται με κάποια ομάδα στην πόλη εγκατάστασής τους. Ο Μπρομπερζέ το θεωρεί ως ένα συμβολικό αντίτιμο και μια τελετουργία για την ενσωμάτωσή τους (Μπρομπερζέ 2007: 81). Ιδίως στην Ελλάδα, από την δεκαετία του '90, με την έλευση χιλιάδων Αλβανών μεταναστών, φαίνεται πως η υποστήριξη μιας ομάδας και η συμμετοχή στην αντίστοιχη οπαδική κοινότητα βοήθησε στην κοινωνικοποίηση τους και στη βαθμιαία ενσωμάτωσή τους. Τα άτομα αυτά επιλέγουν - διαμορφώνουν μια ταυτότητα και συμμετέχουν ελεύθερα σε μια διαδικασία σύνδεσης με τα υπόλοιπα μέλη μιας κοινότητας.

Κεφάλαιο 2

Ο “ξένος” του Ζίμελ και οι αδελφοποιήσεις οπαδών ξένων χωρών

2.1 Ο “ξένος” του Ζίμελ

Ο Γερμανός κοινωνιολόγος Γκέοργκ Ζίμελ (Georg Simmel) προσέγγισε και ανέλυσε διάφορα πεδία κοινωνικού ενδιαφέροντος, όπως η κοινωνική αλληλεπίδραση και η διαδραστικότητα των κοινωνικών δομών. Στο πλαίσιο αυτό χρησιμοποίησε τις θεωρίες του για να αναλύσει τις λειτουργίες του αθλητισμού ως κοινωνικού φαινομένου, τις ταυτότητες που δημιουργούν οι συμμετέχοντες και οι θεατές καθώς και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους. Η θεωρία του Ζίμελ, μάλιστα, αξιοποιήθηκε, σχετικά πρόσφατα, από τον Giulianotti στη μελέτη του για την υποκουλτούρα των φιλάθλων “Tartan Army” της εθνικής ομάδας της Σκωτίας. Ο Giulianotti ανέδειξε τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και το αίσθημα του “ανήκειν” που αναπτύσσουν οι φίλαθλοι μεταξύ τους καθώς, επίσης, την ενίσχυση των κοινωνικών ταυτοτήτων και τη συλλογική αίσθηση της κοινότητας (Ζαϊμάκης 2020α: 263- 264, 279- 281, Giulianotti 2005: 289-306).

Ο Ζίμελ ανέπτυξε την έννοια του “ξένου” ως ενός διακριτού ανθρωπολογικού τύπου που περιγράφει το άτομο το οποίο ανήκει και δεν ανήκει ταυτόχρονα σε μια κοινωνική ομάδα. Ο τύπος αυτός προέρχεται από τις διαδικασίες που δημιουργεί η ρευστότητα και η κινητικότητα των σύγχρονων αστικών κοινωνιών, η εξουσία του χρήματος και ο καταμερισμός εργασίας. Ο “ξένος”, κατά τον Ζίμελ, είναι κάποιος που δεν είναι περιπλανώμενος, δεν είναι δηλαδή απλώς ένας περαστικός, αλλά κάποιος που παραμένει, χωρίς ωστόσο να έχει αποβάλει τη διάθεση του για περιπέτεια και περιπλάνηση. Η σχέση του με τα άτομα της ομάδας βασίζεται στην ομοιότητα των χαρακτηριστικών τους. Ο τύπος αυτός βρίσκεται στο εσωτερικό της ομάδας και προσδίδει καινούργια ποιοτικά στοιχεία αλλά παράλληλα παραμένει σε απόσταση. Η κατάσταση αυτή δίνει τη δυνατότητα διατήρησης κάποιου βαθμού αντικειμενικότητας για την ομάδα. Αυτή η έννοια του “ξένου” περιγράφει άτομα που είναι “μέσα αλλά έξω”, μια κατάσταση που συχνά οδηγεί σε ενδιαφέρουσες δυναμικές εντός της κοινωνικής ομάδας. Η διττή αυτή θέση του ξένου είναι βασική για την κατανόηση της κοινωνικής ζωής και των σχέσεων εντός της ομάδας, καθώς ο ξένος φέρνει νέα δεδομένα που

μπορούν να διαμορφώσουν και να επηρεάσουν την ομάδα (Simmel 1971 (1908): 143-149, Ζαϊμάκης 2020α: 272, Ορφανός 2016: 469).

2.2 Οι αδελφοποιήσεις οπαδών ξένων χωρών

Στο πλαίσιο του αθλητισμού, η θεωρία του “ξένου” του Ζίμελ μπορεί να αξιοποιηθεί για την προσέγγιση των μικροκοινωνιών του αθλητισμού και της κοινωνικότητας που αναπτύσσεται σε αυτό το πεδίο καθώς διασταυρώνει τον ελεύθερο χρόνο, την ανεμελιά, την ευχαρίστηση, με την πλήξη, την εργασία και την πειθαρχία. Στην περίπτωση των οπαδών που προέρχονται από ξένες χώρες και δημιουργούν σχέσεις αδελφοποίησης με οπαδούς άλλων ομάδων μας δείχνει μια κοινωνικότητα ανδρών που υπερβαίνει τοπικά, ταξικά και κοινωνικά κριτήρια. Η αδελφοποίηση ενισχύει την αίσθηση της κοινότητας και της αλληλεγγύης ανάμεσα σε οπαδούς διαφορετικής κουλτούρας και εθνικότητας, δημιουργώντας ένα ιδιαίτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο η έννοια του “ξένου” παίζει καθοριστικό ρόλο. Οι οπαδοί ξένων ομάδων που έρχονται σε επαφή με άλλους οπαδούς φέρνουν μαζί τους τα δικά τους πολιτισμικά στοιχεία, τις εμπειρίες και αντιλήψεις τους, λειτουργώντας ως “ξένοι” με την έννοια του Ζίμελ. Η αλληλεπίδραση αυτή επιτρέπει την ανταλλαγή στοιχείων και την κατανόηση διαφορετικών αντιλήψεων. Μέσω των αδελφοποιήσεων, οι “ξένοι” γίνονται διάυλοι πολιτισμικών στοιχείων γεφυρώνοντας σε ένα επίπεδο το χάσμα ανάμεσα στις διαφορετικές εθνικότητες (Simmel 1971 (1908): 143-149, Giulianotti 2005: 289 - 306, Ζαϊμάκης 2020α: 272 - 282).

Η αδελφοποίηση οπαδών ενισχύει την διαπολιτισμική κατανόηση, δημιουργώντας μια νέα κοινωνική πραγματικότητα για τις κοινότητες των οπαδών όπου οι “ξένοι” γίνονται αποδεκτοί και ενσωματώνονται. Οι “ξένοι” δεν είναι απλώς παθητικοί παρατηρητές, αλλά ενεργοί συμμετέχοντες της κοινότητας καθώς συμβάλλουν στην αναδιαμόρφωση της ταυτότητας και των αξιών της ομάδας. Η αλληλεπίδραση που αναπτύσσεται μεταξύ των αδελφοποιημένων οπαδών δημιουργεί μια κοινή γλώσσα και μια αίσθηση αλληλεγγύης που υπερβαίνει τις όποιες διαφορές. Οι “ξένοι” φέρνουν μαζί τους στοιχεία που μπορούν να εμπλουτίσουν την κουλτούρα της ομάδας και να δημιουργήσουν μια δυναμική κοινότητα όπου η διαφορετικότητα αναγνωρίζεται και δεν απορρίπτεται. Στο πλαίσιο αυτό, ο “ξένος” όπως τον περιγράφει ο Ζίμελ, γίνεται κεντρική έννοια για την κατανόηση της δυναμικής των αδελφοποιήσεων και των σχέσεων που αναπτύσσουν. Οι ξένοι οπαδοί, παρά την αρχική

απόσταση που μπορεί να έχουν, καταφέρνουν να δημιουργήσουν ισχυρούς δεσμούς και να ενσωματωθούν σε μια διευρυμένη κοινότητα (Simmel 1971 (1908): 143-149, Ζαϊμάκης 2020α: 272 - 282).

Κεφάλαιο 3

Ελληνοσερβική φιλία: Ιστορική αναδρομή και σύγχρονη διάσταση

Η ελληνοσερβική φιλία αποτελεί μια από τις πλέον χαρακτηριστικές και ανθεκτικές διμερείς σχέσεις στα Βαλκάνια, με ρίζες που εκτείνονται σε βάθος αιώνων. Αυτή η φιλία έχει διαμορφωθεί μέσα από κοινές ιστορικές εμπειρίες, γεωπολιτικές εξελίξεις και την κοινή θρησκευτική παράδοση της Ορθοδοξίας.

3.1 Ιστορική αναδρομή

Η σχέση της Ελλάδας και της Σερβίας έχει μακρά ιστορία, η οποία ανάγεται στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Η υιοθέτηση της Ορθόδοξης Χριστιανικής πίστης από τους δύο λαούς αποτέλεσε το συνεκτικό δεσμό μεταξύ τους. Δύο από τις σημαντικότερες προσωπικότητες στην Σερβική ιστορία ήταν ο Στέφανος Νεμάνια, ο οποίος ήταν ο ιδρυτής του σερβικού κράτους και ο γιός του Ράστικο Νέμανιτς (Άγιος Σάββας). Ο δεύτερος, το 1219, πλέον ως πρίγκιπας Σάββας, πέτυχε την αυτοκεφαλία της Σερβικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και έγινε ο πρώτος Αρχιεπίσκοπος της Σερβικής εκκλησίας με την υποστήριξη του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Η κοινή μοίρα υπό την οθωμανική κυριαρχία δημιούργησε στους δύο λαούς συνθήκες αλληλεγγύης και κοινών αγώνων για την ελευθερία. Αυτό το γεγονός τους έφερε κοντά θρησκευτικά και πολιτιστικά. Η Ορθόδοξη Εκκλησία αποτέλεσε κοινό σημείο αναφοράς και πηγή πνευματικής συνοχής μεταξύ τους. Αυτή η θρησκευτική αυτονομία επέτρεψε στη Σερβία να αναπτύξει τον δικό της πολιτισμό και να ενισχύσει τις σχέσεις της με τους Έλληνες. Οι Επαναστάσεις του 19ου αιώνα κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αποτέλεσαν σημαντικές στιγμές συνεργασίας μεταξύ των δύο λαών. Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 και οι σερβικοί αγώνες για ανεξαρτησία επηρέασαν σημαντικά τις διμερείς σχέσεις, οδηγώντας σε αμοιβαία υποστήριξη και αλληλεγγύη (Πόποβιτς 2006: 26, Αγγελόπουλος 1967: 18, Μπάκας 1996: 357–359).

Κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων (1912-1913), Ελλάδα και Σερβία βρέθηκαν στην ίδια πλευρά του Βαλκανικού Συνασπισμού, που στόχευε στην απελευθέρωση

των υπό οθωμανική κατοχή εδαφών. Η στρατιωτική συνεργασία των δύο χωρών ήταν ιδιαίτερα επιτυχημένη, καθώς τόσο οι ελληνικές όσο και οι σερβικές δυνάμεις πέτυχαν σημαντικές νίκες στα αντίστοιχα μέτωπά τους. Μετά την ήττα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, προέκυψαν νέες προκλήσεις, κυρίως λόγω της Βουλγαρικής επεκτατικής πολιτικής, η οποία οδήγησε στον Β' Βαλκανικό Πόλεμο (1913). Στο πλαίσιο αυτής της σύγκρουσης, η Ελλάδα και η Σερβία συμμάχησαν εκ νέου εναντίον της Βουλγαρίας, καταφέροντας να διασφαλίσουν σημαντικά εδαφικά κέρδη μέσω της Συνθήκης του Βουκουρεστίου. Το γεγονός αυτό ενίσχυσε περαιτέρω τις ελληνοσερβικές σχέσεις, καθώς οι δύο χώρες βρέθηκαν να μοιράζονται κοινά σύνορα και να αντιμετωπίζουν κοινούς γεωπολιτικούς κινδύνους (Τζόρτζεβιτς 2001, Σφέτας 2009).

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος αποτέλεσε μια κρίσιμη καμπή για τις ελληνοσερβικές σχέσεις, ιδίως μετά την κατάρρευση του σερβικού μετώπου το 1915. Η συντονισμένη επίθεση των Κεντρικών Δυνάμεων (Αυστροουγγαρίας, Γερμανίας και Βουλγαρίας) οδήγησε τον σερβικό στρατό σε μια σκληρή υποχώρηση μέσω της Αλβανίας, υπό εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες. Στη διάρκεια αυτής της πορείας, χιλιάδες Σέρβοι στρατιώτες και πρόσφυγες έχασαν τη ζωή τους από την πείνα, τις κακουχίες και τις ασθένειες. Όσοι επέζησαν μεταφέρθηκαν από τις δυνάμεις της Αντάντ στην Κέρκυρα, όπου εγκαταστάθηκαν προσωρινά. Εκτιμάται ότι περίπου 150.000 Σέρβοι στρατιώτες και πρόσφυγες βρήκαν καταφύγιο στο νησί, γεγονός που το κατέστησε ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της σερβικής αντίστασης κατά τη διάρκεια του πολέμου (Πουακαρέ 1968: 196-199, 243-245).

Η παρουσία των Σέρβων στην Κέρκυρα συνοδεύτηκε από σημαντικές προκλήσεις. Η ελληνική κυβέρνηση, αν και επίσημα διατηρούσε στάση ουδετερότητας μέχρι το 1917, επέτρεψε τη χρήση του νησιού ως βάσης ανασυγκρότησης του σερβικού στρατού. Παράλληλα, δημιουργήθηκαν στρατόπεδα και νοσοκομεία για τη φροντίδα των τραυματιών και των ασθενών. Ωστόσο, οι συνθήκες διαβίωσης ήταν δύσκολες, με αποτέλεσμα να ξεσπάσουν επιδημίες που προκάλεσαν χιλιάδες θανάτους. Παρά τις δυσκολίες αυτές, η Κέρκυρα έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση της μαχητικής ικανότητας του σερβικού στρατού, ο οποίος αργότερα συμμετείχε στις επιχειρήσεις του Μακεδονικού Μετώπου, συμβάλλοντας καθοριστικά στη νίκη της Αντάντ (Πουακαρέ 1968: 196-199, 243-245).

Μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, η συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Σερβίας συνεχίστηκε σε πολιτικό και στρατηγικό επίπεδο. Η δημιουργία του Βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων (μετέπειτα Γιουγκοσλαβία) ενίσχυσε τις διμερείς σχέσεις,

καθώς οι δύο χώρες είχαν κοινούς γεωπολιτικούς στόχους, ιδιαίτερα σε σχέση με την αναχαίτιση της βουλγαρικής επιρροής στα Βαλκάνια. Η ελληνοσερβική συνεργασία συνεχίστηκε και στον Μεσοπόλεμο, ενώ κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι ελληνοσερβικές σχέσεις δοκιμάστηκαν από τις καταστροφικές επιπτώσεις της ναζιστικής εισβολής και της κατοχής. Τον Απρίλιο του 1941, τόσο η Ελλάδα όσο και το Βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας βρέθηκαν αντιμέτωπα με τη συντονισμένη επίθεση των Δυνάμεων του Άξονα. Η γερμανική εισβολή στη Γιουγκοσλαβία στις 6 Απριλίου και η παράλληλη προέλαση των ναζιστικών στρατευμάτων στην Ελλάδα οδήγησαν σε ταχεία στρατιωτική κατάρρευση και των δύο χωρών. Παρά τις αντίξοες συνθήκες, Έλληνες και Σέρβοι στρατιώτες πολέμησαν σε ορισμένα κοινά μέτωπα, ιδιαίτερα στην περιοχή των Σκοπίων και της βόρειας Μακεδονίας, πριν οι στρατοί τους ηττηθούν από τις γερμανικές δυνάμεις. Κατά την περίοδο της κατοχής (1941-1944), οι αντιστασιακές δυνάμεις των δύο χωρών ανέπτυξαν παράλληλες στρατιωτικές δράσεις αν και δεν υπήρξε συντονισμένη στρατιωτική συνεργασία μεταξύ τους.

3.2 Ο Γιουγκοσλαβικός εμφύλιος και η στάση της Ελλάδας

Ο γιουγκοσλαβικός εμφύλιος πόλεμος (1991-2001) αποτέλεσε μια από τις πλέον τραγικές και καταστροφικές συγκρούσεις στην Ευρώπη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το τέλος του Ψυχρού πολέμου με τη διάλυση της ΕΣΣΔ καθώς και οι πολιτικές αλλαγές που είχαν συντελεστεί στο εσωτερικό της Γιουγκοσλαβίας οδήγησαν στην ενίσχυση των γιουγκοσλαβικών δημοκρατιών, οι οποίες απόκτησαν σημαντική οικονομική και πολιτική αυτονομία σε βάρος της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Ο πόλεμος ξέσπασε μετά τη διάλυση της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ανεξάρτητων κρατών από τις πρώην γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες. Η Ελλάδα, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ, βρέθηκε σε δύσκολη θέση, αναγκασμένη να ισορροπήσει μεταξύ των διεθνών της υποχρεώσεων και των παραδοσιακών φιλικών σχέσεων με τη Σερβία. Επιπλέον, η σύνδεση της επικείμενης διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας με το Μακεδονικό ζήτημα έφερε πιο κοντά τις δύο χώρες (Σφέτας 2011: 441, Κοπά 1997: 18 -26).

Η ελληνική κυβέρνηση, υπό την ηγεσία του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη (1990-1993) και του Ανδρέα Παπανδρέου (1993- 1996), υιοθέτησε μία προσεκτική και ισορροπημένη πολιτική κατά τη διάρκεια του πολέμου. Η Ελλάδα υποστήριξε τις διεθνείς προσπάθειες για ειρηνική επίλυση της σύγκρουσης ενώ ταυτόχρονα διατήρησε ανοιχτούς διαύλους επικοινωνίας με το Βελιγράδι. Η ανθρωπιστική βοήθεια προς τη Σερβία αποτέλεσε σημαντικό

μέρος της ελληνικής πολιτικής, με την αποστολή φαρμάκων, τροφίμων και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης. Παράλληλα, η ελληνική κοινωνία έδειξε αλληλεγγύη προς τον σερβικό λαό. Πολλές ελληνικές πόλεις αδελφοποιήθηκαν με σερβικές πόλεις και οργανώθηκαν εκδηλώσεις υποστήριξης και συμπαράστασης. Η κοινή θρησκευτική παράδοση έπαιξε, επίσης, σημαντικό ρόλο, με τις Ορθόδοξες Εκκλησίες Ελλάδας και Σερβίας να συνεργάζονται για την παροχή βοήθειας στους πληγέντες (Μπότσιου 2005: 99-121).

Παρά τις στενές ιστορικές σχέσεις, υπήρξαν και περίοδοι πολιτικών και αθλητικών διαφοροποιήσεων. Αξίζει να αναφέρουμε δύο χαρακτηριστικά περιστατικά ρηγμάτωσης μεταξύ των δύο χωρών. Στο αθλητικό πεδίο ο τελικός του Ευρωπαϊσκέτ 1995 προκάλεσε προσωρινή ένταση στις ελληνοσερβικές σχέσεις. Η Γιουγκοσλαβία, έχοντας μόλις επιστρέψει στις διεθνείς αθλητικές διοργανώσεις έπειτα από τις κυρώσεις που της είχαν επιβληθεί λόγω των γιουγκοσλαβικών πολέμων, αντιμετώπισε την Ελλάδα σε έναν ιδιαίτερα φορτισμένο αγώνα. Οι πανηγυρισμοί των Γιουγκοσλάβων παικτών, που είχαν έντονο εθνικιστικό χαρακτήρα, προκάλεσαν δυσαρέσκεια στην ελληνική πλευρά, αντανακλώντας την πολιτική αστάθεια της περιόδου (<https://www.metroport.gr/ellas-servia-kamia-simmachia-8731>). Ένα σημαντικό σημείο τριβής προέκυψε το 1996, όταν η Σερβία αναγνώρισε την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM). Η απόφαση αυτή ήρθε σε αντίθεση με τη διπλωματική θέση της Ελλάδας, η οποία είχε θέσει βέτο στην αναγνώριση της χώρας αυτής με το όνομα "Μακεδονία", επικαλούμενη ιστορικούς και γεωπολιτικούς λόγους. Η σερβική αναγνώριση της FYROM συνδέθηκε με την προσπάθεια του Βελιγραδίου να διασφαλίσει σταθερότητα στα νότια σύνορά του και να περιορίσει την επιρροή της Αλβανίας στην περιοχή. Παρόλο που η ελληνική κυβέρνηση αντέδρασε έντονα, το ζήτημα αυτό δεν οδήγησε σε ρήξη στις διμερείς σχέσεις, καθώς τα κοινά στρατηγικά συμφέροντα των δύο χωρών και οι ισχυροί ιστορικοί δεσμοί υπερίσχυσαν των διαφορών.

3.3 Η κοινή θρησκεία ως συνεκτικός κρίκος

Η κοινή θρησκεία, μεταξύ των Ελλήνων και των Σέρβων προσδίδει μια ξεχωριστή “πνευματική” διάσταση στην μεταξύ τους φιλία. Στο θυμικό των δύο λαών είναι έντονα αναπτυγμένο ένα αίσθημα αδελφοσύνης, εμπιστοσύνης και κατανόησης, το οποίο πολλές φορές υπερβαίνει τις διαφορές που δημιουργούνται από άλλα διαφορετικά πολιτισμικά και

κοινωνικά χαρακτηριστικά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα επιβεβαίωσης του αισθήματος αδελφосύνης αποτέλεσε η έμπρακτη αλληλεγγύη των Ελλήνων προς τον σερβικό λαό κατά την διάρκεια του γιουγκοσλαβικού πολέμου. Επίσης, οι Εκκλησίες της Ελλάδας και της Σερβίας διατηρούν ισχυρές σχέσεις και σε πολλές περιπτώσεις συνεργάζονται στενά με κοινές δράσεις για την υποστήριξη των πιστών τους.

3.4 Σύγχρονη διάσταση της Ελληνοσερβικής φιλίας

Οι διμερείς σχέσεις μεταξύ της Ελλάδας και της Σερβίας εξακολουθούν να είναι ιδιαίτερα καλές και σήμερα. Η συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών καλύπτει ένα ευρύ φάσμα πεδίων, από την πολιτική και την οικονομία, έως τον πολιτισμό και την εκπαίδευση. Η πολιτική συνεργασία αποτελεί σημαντικό τομέα καθώς και οι δύο χώρες παίζουν σπουδαίο ρόλο για την ασφάλεια και την σταθερότητα των Βαλκανίων. Γι' αυτό το λόγο η Ελλάδα στηρίζει σταθερά την ένταξη της Σερβίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ως έμπρακτη απόδειξη έχει υπογραφεί το υφιστάμενο διμερές μνημόνιο μεταξύ τους από το 2010. Παράλληλα, οι οικονομικές και εμπορικές σχέσεις έχουν ενισχυθεί, με τις ελληνικές επενδύσεις στη Σερβία να αυξάνονται συνεχώς. Κύριες δραστηριότητες είναι ο κατασκευαστικός κλάδος, οι τηλεπικοινωνίες, οι τουριστικές υπηρεσίες, η βιομηχανία τροφίμων και ποτών κ.ά. Οι δύο χώρες συνεργάζονται στενά για τα αναπτυξιακά τους προγράμματα, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την ανάπτυξη στην περιοχή. Οι πολιτιστικές και μορφωτικές σχέσεις παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο. Η συνεργασία μεταξύ του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού, του Υπουργείου Εξωτερικών, της Εστίας Βελιγραδίου καθώς και άλλων φορέων και οργανισμών ανάγουν τον πολιτισμό σε ένα ιδιαίτερος προνομιακό πεδίο ανάπτυξης των μεταξύ τους σχέσεων. Δράσεις όπως ανταλλαγές φοιτητών, κοινές πολιτιστικές εκδηλώσεις και διάφορα προγράμματα συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων ενισχύουν τις διμερείς σχέσεις. Τέλος, ένας ακόμα τομέας αλληλεπίδρασης μεταξύ των χωρών που δεν μπορεί να παραλειφθεί είναι ο τουρισμός (<https://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/serbia/>, Οικονομικές Σχέσεις - Η Ελλάδα και η Σερβία).

Κεφάλαιο 4

Ολυμπιακός και Θύρα 7 – Ερυθρός Αστήρας και Delije : Η αδελφοποίηση

4.1 Ολυμπιακός Σύνδεσμος Φιλάθλων Πειραιά

Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, ο Πειραιάς προσπαθούσε να ανταγωνιστεί, με όσες δυνάμεις διέθετε, την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του κέντρου της Αθήνας. Η σύσταση των δύο πόλεων ήταν εντελώς διαφορετική. Η πρωτεύουσα εκείνη την εποχή συγκέντρωνε την πλειοψηφία των οικονομικών παραγόντων, των αξιωματούχων και των εν γένει ανώτερων κοινωνικά στρωμάτων. Ο Πειραιάς, από την άλλη, συγκροτούνταν κυρίως από ανθρώπους λαϊκής καταγωγής, ναυτικούς, πρόσφυγες, εργάτες και εμπόρους, χωρίς αυτό να σημαίνει, ωστόσο, πως δεν υπήρχε και μια μερίδα ανθρώπων οι οποίοι ανήκαν σε υψηλά κοινωνικά στρώματα (βιομήχανοι, μεγαλέμποροι, αξιωματούχοι κλπ.). Αυτοί οι αυτοδημιούργητοι άνθρωποι κατέβαλαν κάθε προσπάθειά ώστε να αναδείξουν την πόλη τους σε αυτόνομο οικονομικό και κοινωνικό κέντρο, βγάζοντας την από το περιθώριο της πρωτεύουσας. Ωστόσο, ο λαϊκός κόσμος του Πειραιά δεν έδειξε κανένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις διασκεδάσεις της υψηλής κοινωνίας που συνοδεύονταν από συγκεκριμένους τύπους συμπεριφοράς. Ας μην ξεχνάμε πως οι άνθρωποι αυτοί ζούσαν με πολλές στερήσεις και η καθημερινότητα τους ήταν ένας αγώνας επιβίωσης. Οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης σε συνδυασμό με τη φυσική τους προδιάθεση για περιπέτεια και αναζήτηση που προκύπτει από την συγγενική τους σχέση με τη θάλασσα και το λιμάνι αποτελούσαν και τις γενεσιουργές αιτίες για την γέννηση του ρεμπέτικου τραγουδιού, που ταυτίστηκε με την ιστορία της πόλης. Ωστόσο, η σύσταση ενός αθλητικού συλλόγου είναι το γεγονός το οποίο θα συνδεθεί απόλυτα με την πόλη του Πειραιά και την ιστορία του (Καρδάσης 1996: 7-20, Αρκούλης 1999 14-30, Λέκκας 1997: 64-90).

Το Μάιο του 1925 δημιουργήθηκε ο Ολυμπιακός Σύνδεσμος Φιλάθλων Πειραιώς (Ο.Σ.Φ.Π.), ο οποίος προέκυψε από τη συγχώνευση δύο τοπικών αθλητικών συλλόγων του, Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Συλλόγου Πειραιώς και του Ομίλου Φιλάθλων Πειραιώς. Ο Ολυμπιακός πέτυχε να συσπειρώσει όλες τις κοινωνικές τάξεις της πόλης και παρά το γεγονός πως τα άτομα που αποτελούσαν την Διοίκηση του ήταν προνομιούχοι, αυτοδημιούργητοι

Πειραιώτες, η ανταπόκριση των λαϊκών ανθρώπων ήταν σχεδόν καθολική. Ένα από τα βασικά ζητούμενα της δημιουργίας του Ολυμπιακού ήταν η επιδίωξη για καταξίωση όλων των κοινωνικών στρωμάτων του Πειραιά έναντι των αντίστοιχων της πρωτεύουσας (Καρδάσης 1996: 10-20, Αρκούλης 1999 14-30, Λέκκας 1997: 64-90).

Η ανάπτυξη του κέντρου της Αθήνας σε βάρος των υπολοίπων περιοχών δημιουργούσε έναν διαρκή παράγοντα ανταγωνισμού μεταξύ των δύο πόλεων. Ο παράγοντας αυτός ήταν καθοριστικός και στη διαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ του Ολυμπιακού και του Παναθηναϊκού. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Ολυμπιακός θα αναδειχθεί σε ομάδα σύμβολο της πόλης, με αποτέλεσμα να μιλάμε για έναν ολοκληρωτικό βαθμό ταύτισης μεταξύ τους.

Ο Ολυμπιακός, από τότε, έχει δημιουργήσει μια εντυπωσιακή αθλητική ιστορία και έχει καθιερωθεί ως ένας από τους κορυφαίους, πολυαθλητικούς συλλόγους στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε πως το τμήμα ποδοσφαίρου έχει κατακτήσει 47 πρωταθλήματα και 28 κύπελλα Ελλάδος ενώ παράλληλα έχει σταθερή παρουσία σε όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές διοργανώσεις όπως το UEFA Champions League και το Europa League. Στις 29/05/2024, το ποδοσφαιρικό τμήμα πέτυχε την μεγαλύτερη διάκριση της ιστορίας του έως τώρα, καθώς κατέκτησε το UEFA Europa Conference League επικρατώντας της Φιορεντίνα με 1-0, σε έναν τελικό που έγινε στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στο γήπεδο ΟΡΑΡ Arena της Α.Ε.Κ.. Ο τίτλος αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς είναι ο πρώτος ευρωπαϊκός τίτλος που κατακτά ελληνική ποδοσφαιρική ομάδα. Το τμήμα του μπάσκετ έχει κατακτήσει 14 πρωταθλήματα και 11 κύπελλα Ελλάδος ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο θεωρείται ως μια από τις πλέον επιτυχημένες ομάδες της ιστορίας καθώς έχει κατακτήσει τρεις φορές (1997, 2012, 2013) την Ευρωλίγκα (Euroleague) και μια φορά, το 2013, την FIBA Intercontinental Cup, αναδεικνύοντας τον σύλλογο σε παγκόσμιο επίπεδο. Αντίστοιχες, αν όχι μεγαλύτερες, επιτυχίες έχουν και τα υπόλοιπα τμήματα του συλλόγου σε ομαδικά (βόλεϊ και πόλο ανδρών - γυναικών, χάντμπολ) και ατομικά (στίβος, κολύμβηση, ξιφασκία, κωπηλασία, κανόε καγιάκ, πυγμαχία κ.α.) αθλήματα (<https://www.olympiacos.org/>, <https://olympiacosbc.gr/el/> , <https://www.olympiacossfp.gr/>)

4.2 Θύρα 7

Η πρώτη προσπάθεια οργάνωσης των οπαδών του Ολυμπιακού έγινε την δεκαετία του '50 και πιο συγκεκριμένα το 1957, οπότε ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος Φιλάθλων Οπαδών

Ολυμπιακού Πειραιά (Σ.Φ.Ο.Ο.Π.). Το καταστατικό ίδρυσης του εγκρίθηκε από το Πρωτοδικείο Πειραιώς με την απόφαση 3712/1957. Ακολούθησε ο Σύνδεσμος Αθηναίων Φιλάθλων Ολυμπιακού Πειραιώς (Σ.Α.Φ.Ο.Π.), με έδρα το κέντρο της Αθήνας, ο οποίος θεωρείται ως ο προάγγελος της “Θύρας 7”. Ακριβής ημερομηνία της ίδρυσης της “Θύρας 7” δεν υπάρχει, όπως και το πώς καθιερώθηκε η συγκεκριμένη θύρα ως το σημείο που συγκεντρώνονταν οι πιο εκδηλωτικοί και φανατικοί οπαδοί. Υπάρχουν διάφορες εκδοχές για την καθιέρωση της “Θύρας 7”, το σίγουρο είναι πάντως πως η τραγωδία στις 8/2/1981 στην ομώνυμη θύρα και ο θάνατος των 21 οπαδών, ήταν καταλυτικό γεγονός ώστε η θύρα αυτή να ταυτιστεί με τους πιο φανατικούς οπαδούς. Υπάρχουν αναφορές πως όλα είχαν ξεκινήσει νωρίτερα το 1972, όταν σε ένα φιλικό παιχνίδι με τον Άγιαξ οι φίλαθλοι που κάθονταν στην θύρα 7 του γηπέδου Γ. Καραϊσκάκης ήταν πιο ένθερμοι από τους υπόλοιπους και έτσι καθιερώθηκε από τότε οι φανατικοί οπαδοί να κάθονται σε εκείνη την εξέδρα (Συλλογικό 2009: 56, Ζαϊμάκης 2017: 18). Μια άλλη εκδοχή, που ίσως είναι και η επικρατούσα μεταξύ των φιλάθλων, αναφέρει πως η μετακίνηση των φανατικών οπαδών από την θύρα 13 (αυτή ήταν η θύρα που συγκεντρώνονταν οι φανατικοί μέχρι τότε) στην θύρα 7, έγινε σαν ένδειξη διαμαρτυρίας για την υπερβολική αύξηση στις τιμές των εισιτηρίων από 5 δρχ. σε 20 δρχ, εξαιτίας της σκιάς που δημιουργούσε το ρολόι του σταδίου κάνοντας, τις συνθήκες παρακολούθησης του αγώνα πιο υποφερτές κατά τις μεσημεριανές ώρες των αγώνων. Μάλιστα η μετακίνηση των οπαδών από την μια θύρα στην άλλη έγινε κατά την διάρκεια αγώνα μέσα από τον αγωνιστικό χώρο ([Τάκης Τσουκαλάς για Αττίλιο: Γνωριμία με δύο φάπες - Πώς πήγαν τους φανατικούς στη Θύρα 7 - Fosonline](#)).

Το 1982 ιδρύθηκε ο πρώτος σύνδεσμος της ‘Θύρας 7’, η ‘Ερυθρόλευκη Στρατιά’, που στεγάζονταν σε ένα καμαράκι πίσω από το πέταλο στο φαληρικό στάδιο. Η “Θύρα 7” αντιπροσώπευσε τον νεανικό οπαδισμό που κατά τη δεκαετία του 1980 ουσιαστικά εδραίωσε την παρουσία του σε όλα τα ελληνικά γήπεδα. Αξίζει να σημειώσουμε πως η εξάπλωση τους συχνά οδήγησε σε αντιπαραθέσεις με τις Λέσχες Φιλάθλων που στηρίζονταν από τις Π.Α.Ε., όπως η Πανελλήνια Ένωση Φίλων Ολυμπιακού (Π.Ε.Φ.Ο.). Η δεκαετία του 1980 υπήρξε κομβική για την εξάπλωση των οπαδικών κοινοτήτων και πέρα από τις περιοχές “κυριαρχίας” των αθλητικών συλλόγων (Ζαϊμάκης 2017: 24, Συλλογικό, 2009: 56). Όλοι οι σύνδεσμοι οργανωμένων οπαδών του Ολυμπιακού εντάσσονται σε έναν από τους “συνδέσμους - ομπρέλες” είτε στην “Θύρα 7” είτε στην “Π.Ε.Φ.Ο.”. Παρά τη σχετική υποχώρηση της Π.Ε.Φ.Ο., τα τελευταία χρόνια είναι εντυπωσιακό πως σε αυτήν εντάσσονται περίπου 67

σύνδεσμοι στην Ελλάδα και 31 στο εξωτερικό και στις 5 ηπείρους. Η “Θύρα 7” έχει, ωστόσο, καταφέρει να συγκεντρώσει το δυναμικότερο και νεανικότερο κομμάτι των οπαδών του Ολυμπιακού και πρωταγωνιστεί τόσο στο γηπεδικό όσο και στον εξωγηπεδικό χώρο, εκφράζοντας μια διάθεση περισσότερο συγκρουσιακή. Μερικοί από τους σημαντικότερους συνδέσμους της Θύρας 7 είναι η Θύρα 7 Αθηνών, η Ερυθρόλευκη Στρατιά, που ήδη αναφέραμε, οι Άγιοι Ανάργυροι, η Θύρα 7 Κερατσινίου (Πόρτο Λεόνε), η Θύρα 7 Πειραιά, η Θύρα 7 Καμινίων, καθώς και αυτοί στο Γαλάτσι, στην Πετρούπολη, στο Χαλάνδρι, στο Παγκράτι, στην Ηλιούπολη, στη Γλυφάδα, στο Περιστερί κ.α. Ιδιαίτερη αναφορά θα κάνουμε στον σύνδεσμο των Misfits – Απροσάρμοστοι, τα μέλη του οποίου έπαιξαν κυρίαρχο ρόλο στην αδελφοποίηση της Θύρας 7 με τους Delije. Ο σύνδεσμος δημιουργήθηκε από την συνένωση των συνδέσμων Πετραλώνων και Καλλιθέας το 1998 και τα μέλη του υπολογίζονται σε περίπου 800 άτομα. Είναι ίσως από τους πιο δραστήριους και σκληροπυρηνικούς συνδέσμους της Θύρας 7 και ο πλέον αναγνωρίσιμος μεταξύ των οπαδικών συλλογικοτήτων. Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε πως η Θύρα 7 διαθέτει δική της εκπομπή στην τηλεόραση ενώ πολλά από τα μέλη της αρθρογραφούν σε αθλητικές εφημερίδες. (Κοταρίδης 2005: 130 - 140, Συλλογικό 2009: 56).

4.3 Ερυθρός Αστήρας Βελιγραδίου (Crvena Zvezda)

Κατά τη διάρκεια του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου και μετά την απελευθέρωση του Βελιγραδίου από τους Γερμανούς, το Φεβρουάριο του 1945, ιδρύθηκε ένας νέος αθλητικός σύλλογος ο οποίος πήρε το όνομα Ερυθρός Αστήρας. Ο Ερυθρός Αστήρας αποτελεί συνέχεια του αθλητικού συλλόγου “ΣΚ Γιουγκοσλαβία”, ο οποίος διαλύθηκε με απόφαση των κομμουνιστικών αρχών της χώρας επειδή συμμετείχε σε πρωτάθλημα που είχαν οργανώσει οι γερμανικές αρχές κατοχής, κατά την διάρκεια του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου. Ένα μήνα αργότερα, στις 4 Μαρτίου 1945, ιδρύθηκε ο Ποδοσφαιρικός Σύλλογος Ερυθρός Αστήρας. Η ομάδα δημιουργήθηκε ως αντίδραση στον κατακτητή καθώς και ως σύμβολο εθνικής ανεξαρτησίας και ενότητας. Η πρωτοβουλία της ίδρυσης ανήκει στα μέλη του Ενωμένου Συλλόγου Αντιφασιστικής Νεολαίας της Σερβίας και στα ιδρυτικά μέλη συγκαταλέγονταν και μέλη της κομμουνιστικής νεολαίας, που υιοθέτησαν ως σύμβολο του συλλόγου το κόκκινο αστέρι των παρτιζάνων του Τίτο, εξού και η ονομασία του ([History of Crvena zvezda](#), Blasius 2017: 786-794).

Το πρώτο παιχνίδι που έπαιξε ο Ερυθρός Αστήρας ήταν εναντίον του Πρώτου Ταγματάρχείου της Δεύτερης Ταξιαρχίας του ΚΝΟΤ και κέρδισε τον αγώνα 3-0. Το πρώτο τρόπαιο που κέρδισαν ήταν το Πρωτάθλημα Γιουγκοσλαβίας του 1946, ενώ η επόμενη περίοδος χαρακτηρίζεται από συνεχείς κατακτήσεις τροπαίων, όπως η πρώτη κατάκτηση του Κυπέλλου Γιουγκοσλαβίας εναντίον των “αιωνίων” αντιπάλων τους, της Παρτιζάν το 1948. Στις δεκαετίες που ακολούθησαν, ο Ερυθρός Αστήρας μετατράπηκε στον πιο επιτυχημένο σύλλογο του γιουγκοσλαβικού και μετέπειτα σερβικού αθλητισμού και σε έναν από τους σπουδαιότερους πολυαθλητικούς συλλόγους της Ευρώπης καθώς διαθέτει 37 τμήματα σε 27 διαφορετικά αθλήματα. Στο ποδόσφαιρο, η ομάδα αγωνίζεται στο Στάδιο Ράικο Μίτιτς (προς τιμήν του θεωρούμενου ως κορυφαίου ποδοσφαιριστή που ανέδειξε ο σύλλογος), στο λεγόμενο “Μαρακανά”, χωρητικότητας 56.000 θεατών. Μέχρι στιγμής έχει κατακτήσει 20 Πρωταθλήματα Γιουγκοσλαβίας, 5 Πρωταθλήματα Σερβίας και Μαυροβουνίου και 9 Πρωταθλήματα Σερβίας. Έχει ακόμα 12 Κύπελλα Γιουγκοσλαβίας, 9 Κύπελλα Σερβίας και Μαυροβουνίου και 5 Κύπελλα Σερβίας. Το 1991, το ποδοσφαιρικό τμήμα του Ερυθρού Αστήρα πέτυχε τη μεγαλύτερη διάκριση της ιστορίας του, καθώς κατέκτησε το Κύπελλο Πρωταθλητριών Ευρώπης, επικρατώντας της Ολιμπίκ Μαρσέιγ με 5-3 στα πέναλτι (κανονικός αγώνας και παράταση 0-0). Την ίδια χρονιά κατέκτησε και το Διηπειρωτικό Κύπελλο (νυν Παγκόσμιο Κύπελλο Συλλόγων), επικρατώντας της Χιλιανής Κόλο - Κόλο με 3-0 ([Η ιστορία του Ερυθρού Αστήρα - Αφιέρωμα - Σαν Σήμερα .gr](#), [History of Crvena zvezda](#), Blasius 2017: 786-794).

Εξίσου επιτυχημένη πορεία έχει και το τμήμα μπάσκετ του Ερυθρού Αστήρα. Η ίδρυση του τμήματος μπάσκετ έγινε περίπου την ίδια περίοδο με αυτή του ποδοσφαίρου το 1945 και έχει να επιδείξει παρόμοια συγκομιδή σε τίτλους τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Έχει κατακτήσει 12 Πρωταθλήματα Γιουγκοσλαβίας, 3 Πρωταθλήματα Σερβίας και Μαυροβουνίου και 8 Πρωταθλήματα Σερβίας, καθώς και 3 Κύπελλα Γιουγκοσλαβίας και 10 Κύπελλα Σερβίας. Ένα από τα σπουδαιότερα επιτεύγματα της ομάδας είναι η κατάκτηση του Κυπέλλου Κυπελλούχων Ευρώπης το 1974. Η ομάδα από το 2004 χρησιμοποιεί για έδρα της το εμβληματικό στάδιο του Βελιγραδίου, το "Stark Arena", που έχει χωρητικότητα περίπου 20.000 θεατών. Γενικότερα, ο αθλητικός σύλλογος του Ερυθρού Αστήρα έχει κατακτήσει συνολικά 3 διεθνή και 8 ευρωπαϊκά τρόπαια ενώ συνολικά οι αθλητές του έχουν κερδίσει πάνω από 40 ολυμπιακά μετάλλια ([History of Crvena zvezda](#)).

Ο εμφύλιος πόλεμος στην Γιουγκοσλαβία καθώς και η απαγόρευση συμμετοχής στις διεθνείς διοργανώσεις αναχαίτισε την πορεία της Σερβικής ομάδας. Στην επίσημη σελίδα της ομάδας αναφέρεται μάλιστα πως η ιστορία της ομάδας έχει συνδεθεί, ορθώς, με την ιστορία της χώρας και της μοίρας του σερβικού λαού και δεν θα ήταν άτοπο αν λέγαμε πως η συγκεκριμένη ομάδα είναι ένα από τα σύμβολα του σερβικού εθνικισμού στον αθλητισμό (Đorđević 2017: 117-132, Andjelić 2014: 99-125). Για να δικαιολογήσουμε αυτή την διαπίστωση αξίζει να αναφερθούμε σε έναν αγώνα που παρά το γεγονός πως δεν έγινε ποτέ, έμεινε στην ιστορία των εμπλεκόμενων μετέπειτα χωρών. Στις 13 Μαΐου 1990, στο γήπεδο Μαξιμίρ του Ζάγκρεμπ, διεξήχθη, μεταξύ της Ντιναμό Ζάγκρεμπ και του Ερυθρού Αστήρα, ένας αγώνας ο οποίος έμεινε στο φαντασιακό των εμπλεκόμενων ως ο ποδοσφαιρικός αγώνας που ξεκίνησε τον εμφύλιο πόλεμο στην Γιουγκοσλαβία και οδήγησε στην αλλαγή του χάρτη της περιοχής. Ο αγώνας έγινε δύο μόλις εβδομάδες μετά τις κροατικές εκλογές στις οποίες είχε κερδίσει η Κροατική Δημοκρατική Ένωση, που ήταν υπέρ της ανεξαρτησίας της χώρας, ενώ το ίδιο είχε συμβεί και στη Σλοβενία. Η πολιτική κατάσταση στη Γιουγκοσλαβία, που βάδιζε προς την διάλυση, ήταν ιδιαιτέρως τεταμένη. Σε αυτό το κλίμα και ενόψει του αγώνα, ταξίδεψαν στο Ζάγκρεμπ περίπου 3.000 Delije, οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα, υπό την καθοδήγηση του διαβόητου Αρκάν (Zeljiko Raznatovic). Τα επεισόδια μεταξύ των Delije και των Bad Blue Boys, οπαδών της Ντιναμό, είχαν ξεκινήσει στην πόλη πολλές ώρες πριν τον ποδοσφαιρικό αγώνα. Η ένταση και τα επεισόδια ωστόσο μεταφέρθηκαν όχι μόνο στις κερκίδες, οι οποίες είχαν μετατραπεί σε πεδίο μάχης, αλλά και στον αγωνιστικό χώρο. Οπαδοί της Ντιναμό είχαν εισβάλει μέσα στο γήπεδο και συγκρούονταν με τις αστυνομικές δυνάμεις. Σε αυτές τις μάχες, μάλιστα, ενεπλάκησαν ακόμα και ποδοσφαιριστές. Χαρακτηριστική είναι η επέμβαση του αρχηγού της Ντιναμό, Ζβόνιμιρ Μπόμπαν ο οποίος κλώττησε έναν αστυνομικό με σκοπό να βοηθήσει έναν συλληφθέντα οπαδό της ομάδας του. Ο συγκεκριμένος παίκτης θεωρείται, από τότε, ένας από τους εθνικούς ήρωες της Κροατίας. Το παιχνίδι αυτό, αν και δεν έγινε ποτέ, έμεινε στην ιστορία της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Υπάρχει μάλιστα μια επιγραφή έξω από το στάδιο Μαξιμίρ η οποία αναφέρει “Για τους οπαδούς του συλλόγου, οι οποίοι ξεκίνησαν τον πόλεμο με τη Σερβία σε αυτό το μέρος, στις 13 Μαΐου του 1990” (Andjelić 2014: 99-125, Đorđević, 2012: 201-216, [“Αντιλαλούνε τα τσεκούρια”. Ο ποδοσφαιρικός αγώνας στο Ζάγκρεμπ, που σηματοδότησε την αρχή του πολέμου στην Γιουγκοσλαβία, History of Crvena zvezda](#)).

4.4 Delije

Οι οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα Βελιγραδίου, γνωστοί και ως Delije (Ηρώες ή Λεβέντες στα ελληνικά), αποτελούν τους οργανωμένους οπαδούς της ομάδας και το πιο σκληροπυρηνικό κομμάτι τους. Οι Delije δημιουργήθηκαν το 1989 και θεωρούνται ως ένα από τα καλύτερα οπαδικά γκρουπ στην Ευρώπη. Ξεχωρίζουν για το πάθος τους και τη δυναμικότητα τους ενώ είναι γνωστοί για την ατμόσφαιρα που δημιουργούν στα γήπεδα που αγωνίζεται η ομάδα τους. Κατά τη διάρκεια των αγώνων, τραγουδούν ασταμάτητα, δημιουργούν εντυπωσιακά κορεό και ανάβουν εκατοντάδες καπνογόνα και πυρσούς. Στη επίσημη σελίδα της ομάδας ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην υποστήριξη των οπαδών της, οι οποίοι τη στηρίζουν από την ίδρυση του Συλλόγου και θεωρούν πως με την βοήθεια τους η ομάδα θα γίνει συνεχίσει να κερδίζει τρόπαια ([History of Crvena zvezda](#)). Αξίζει να αναφερθεί πως οι Delije έχουν δικό τους εμπορικό σήμα (brand name), διατηρούν ξεχωριστό χώρο ως μπουτίκ στον περιβάλλοντα χώρο του γηπέδου πλησίον της μπουτίκ της ομάδας και διαθέτουν τεράστια ποικιλία σε ρούχα, κασκόλ και διάφορα αξεσουάρ καθώς και ηλεκτρονικό κατάστημα (<https://www.delijeshop.com/>).

Όσον αφορά το θέμα της συμμετοχής τους στον πόλεμο και τη σύνδεσή τους με τον χουλιγκανισμό, πρέπει να τονίσουμε, ότι παρά το γεγονός πως υπάρχουν πηγές οι οποίες επιβεβαιώνουν πως τα οπαδικά αθλητικά κλαμπ της πρώην Γιουγκοσλαβίας αποτέλεσαν ένα σημαντικό στρατιωτικό κέντρο νεοσυλλέκτων, εν καιρώ πολέμου, είναι λογικό πως το χρησιμότερο ανθρώπινο δυναμικό ταιριάζει απόλυτα στο μέσο όρο των οπαδών μιας ομάδας. Ωστόσο, η ατυχία αυτών των ανθρώπων να εμπλακούν σε πόλεμο τους προσδίδει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η Α. Τσουκαλά, καθηγήτρια Εγκληματολογίας του Πανεπιστημίου Paris XL με ειδίκευση στον χουλιγκανισμό, αναφέρει πως “Αυτό που διαφοροποιεί τους Σέρβους χούλιγκαν από τους υπόλοιπους είναι ότι αυτοί έζησαν ό,τι οι άλλοι φαντασιώνονται. Δηλαδή τον πόλεμο. Κι αυτό τους κάνει ιδιαίτερα επικίνδυνους” Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί πως μερίδα οπαδών έχει συνδεθεί με βίαιες ενέργειες και συμμετοχή σε επεισόδια. (Pavasovic, Kovacevic 2013: 1054–1076, Đorđević, 2012: 201-216, [Το φάντασμα του Αρκάν πάει γήπεδο! - ΤΑ ΝΕΑ \(tanea.gr\)](#)).

4.5 Το χρονικό της αδελφοποίησης

Πιθανά για την ελληνική κοινωνία της δεκαετίας του 1970 η υποστήριξη σε μια ξένη ομάδα ενάντια σε μια ελληνική να ισοδυναμούσε με “προδοσία” και γι’ αυτό να υπήρχαν και κινήσεις όπως το συγχαρητήριο τηλεγράφημα της διοίκησης του Ολυμπιακού προς την ομάδα του Παναθηναϊκού για την επικράτηση του επί του Ερυθρού Αστήρα με 3-0 στις 28/4/1971 και την πρόκρισή του στον τελικό του “Γουέμπλεϊ”. Το τηλεγράφημα έγραφε: “Ο Ολυμπιακός συγχαίρει φίλον ΠΑΟ διά περιφανή νίκην του και εύχεται τελικήν επικράτησιν, προς Δόξαν Ελληνικού Αθλητισμού!”. Μια δεκαπενταετία αργότερα τα πράγματα ήταν πολύ διαφορετικά όχι μόνο για την ελληνική κοινωνία που βίωνε ακόμα τον απόηχο της μεταπολίτευσης αλλά και στο πως είχε διαμορφωθεί η οπαδική κουλτούρα. Πλέον το γήπεδο και οι εξέδρες είχαν μετατραπεί σε πεδία εχθροπραξιών και η “μόδα” του χουλιγκανισμού που ανθούσε στα αγγλικά, κυρίως, γήπεδα έχει έρθει και στην Ελλάδα ([Ο Παναθηναϊκός αδελφοποίησε Ολυμπιακό - Ερυθρό Αστήρα! | SDNA](#)).

Η φιλία μεταξύ των οπαδών του Ολυμπιακού και του Ερυθρού Αστήρα μετράει ως σήμερα 39 χρόνια. Στην διάρκεια αυτών των ετών έχει ξεπεράσει όλες τις στερεοτυπικές απόψεις που επικρατούν για τις οπαδικές κοινότητες καθώς και το ρεαλιστικό εμπόδιο του εμφυλίου πολέμου της Γιουγκοσλαβίας. Ας τα δούμε όμως από την αρχή. Στις 1/10/1986, ο Παναθηναϊκός κλήθηκε να αντιμετωπίσει, σε επαναληπτικό αγώνα του πρώτου γύρου του Κυπέλλου Πρωταθλητριών, τον Ερυθρό Αστήρα, στο Ο.Α.Κ.Α., έχοντας χάσει στο πρώτο παιχνίδι με 3-0. Από την προηγούμενη μέρα είχαν αρχίσει να φτάνουν στην Αθήνα πολλοί Σέρβοι οπαδοί με σκοπό να παρακολουθήσουν το παιχνίδι της ομάδας τους. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των πρωταγωνιστών, ένας εκ των κεφαλών της Θύρας 7, ο επονομαζόμενος “Υποβρύχιος” ή “fat John”, λόγω των ίδιων χρωμάτων των ομάδων και κυρίως λόγω της αντιπαλότητας με τον Π.Α.Ο., επισκέφθηκε το ξενοδοχείο όπου διέμεναν οι Σέρβοι οπαδοί ([DELIJE na Internetu - Zvanicni web sajt navijaca CRVENE ZVEZDE : GATE 7, Ζόραν Τίμιτς και «Υποβρύχιος», οι παλιοί ηγέτες της εξέδρας Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα στο «ΦΩΣ» - Fosonline](#)). Τους εξήγησε πως ό,τι είναι για εκείνους η Παρτιζάν είναι για αυτούς ο Παναθηναϊκός και τους ζήτησε εισιτήρια για τον αγώνα ώστε να τους στηρίξουν στη μάχη της εξέδρας. Παρά την αρχική δυσπιστία των Σέρβων, καθώς τέτοιες πρακτικές δεν ήταν συνηθισμένες εκείνη την εποχή, τα χρήματα δόθηκαν επί τόπου και την επόμενη μέρα 200 οπαδοί του Ολυμπιακού βρέθηκαν στην κερκίδα υποστηρίζοντας τον Ερυθρό Αστήρα. Μια κίνηση που φυσικά δεν πέρασε απαρατήρητη από τους οπαδούς του Παναθηναϊκού, οι οποίοι αιφνιδιάστηκαν. Ο αποκλεισμός του Παναθηναϊκού με 2-1, ήταν, για τους οπαδούς του

Ερυθρού Αστήρα και του Ολυμπιακού, ένας καλός οiwνός για την αρχή της σχέσης τους ([DELJE na Internetu - Zvanicni web sajt navijaca CRVENE ZVEZDE : GATE 7](#), [Ερυθρός Αστήρας-Ολυμπιακός: Πώς χτίστηκε η αδερφική σχέση των οπαδών | Contra.gr](#), [Orthodox Brothers](#)).

Η επόμενη συνάντησή τους θα γίνει 6 χρόνια μετά, στις 18/3/1992, όπου Παναθηναϊκός και Ερυθρός Αστήρας θα έρθουν ξανά αντιμέτωποι σε αγώνα για την τρίτη αγωνιστική των ομίλων του Κυπέλλου Πρωταθλητριών Ευρώπης. Όπως και στο προηγούμενο παιχνίδι, ο “Υποβρύχιος”, ο οποίος εκείνη την εποχή ήταν Πρόεδρος της Θύρας 7 Αθήνας, μαζί με μερικά ακόμα άτομα επισκέφτηκε ξανά το ξενοδοχείο των Σέρβων έχοντας το ίδιο αίτημα με την προηγούμενη φορά. Η απάντηση ήταν επίσης θετική και έτσι περίπου 50 οπαδοί του Ολυμπιακού βρέθηκαν μαζί με τους 300 του Ερυθρού Αστήρα (οι οποίοι είχαν από το 1989 οργανωθεί υπό την ονομασία “Delije” στα ελληνικά “Ηρωες”) στο Ο.Α.Κ.Α., Μια από τις σημαντικές στιγμές για την εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ τους ήταν και ένα πανό που βγήκε εκείνη την ημέρα στην εξέδρα των Σέρβων, το οποίο έγραφε: “RED STAR GOOD LUCK - GATE 7”. Για την ιστορία ο Ερυθρός Αστήρας κέρδισε τον Παναθηναϊκό με 0-2. Στον επαναληπτικό αγώνα, ένα πούλμαν με οπαδούς του Ολυμπιακού ταξίδεψε ως την Σόφια για να υποστηρίξει ξανά τον Ερυθρό Αστήρα εναντίον του Παναθηναϊκού καθώς λόγω του εμφυλίου της Γιουγκοσλαβίας η έδρα του Ερυθρού Αστήρα στο Βελιγράδι ήταν σε αποκλεισμό. Στον αγώνα αυτό οι Delije είχαν βγάλει πανό που έγραφε “Welcome Orthodox Brothers - GATE 7”, θέλοντας να τιμήσουν με αυτόν τον τρόπο την παρουσία των οπαδών Ολυμπιακού ([Ζόραν Τίμιτς και «Υποβρύχιος», οι παλιοί ηγέτες της εξέδρας Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα στο «ΦΩΣ» - Fosonline](#), [Ερυθρός Αστήρας-Ολυμπιακός: Πώς χτίστηκε η αδερφική σχέση των οπαδών | Contra.gr](#), [DELJE na Internetu - Zvanicni web sajt navijaca CRVENE ZVEZDE : GATE 7](#)).

Ο εμφύλιος πόλεμος της Γιουγκοσλαβίας, εκτός από τις τρομερές ανθρώπινες απώλειες, είχε ως αποτέλεσμα και το διεθνές εμπορικό εμπάργκο των εμπλεκομένων όπως και τον αποκλεισμό όλων των αθλητικών συλλόγων και της εθνικής ομάδας από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις. Η διοίκηση του Ερυθρού Αστήρα θέλησε να στείλει ένα μήνυμα ειρήνης στον κόσμο οργανώνοντας ένα διπλό φιλικό παιχνίδι. Μετά από πρόταση των Delije, η ομάδα στην οποία προτάθηκε η συμμετοχή ήταν ο Ολυμπιακός. Η ομάδα του Πειραιά δέχτηκε αμέσως την πρόταση θέλοντας από την μεριά της να δώσει ένα μήνυμα ειρήνης και συμπαράστασης στους Σέρβους. Το πρώτο παιχνίδι έγινε, εν καιρώ πολέμου, στις 12/11/1994, στο γήπεδο του

Ερυθρού Αστέρα στο “Μαρακανά”. Οι δύο ομάδες εμφανίστηκαν μαζί στο γήπεδο κρατώντας ένα πανό που έγραφε: “Τα σπορ ενώνουν τους ανθρώπους. Ειρήνη στα Βαλκάνια” (βλέπε Εικόνα 1), ενώ στις εξέδρες υπήρχε ένα τεράστιο πανό το οποίο έγραφε “Welcome Orthodox Brothers”. Το παιχνίδι το παρακολούθησαν από κοντά περίπου 40.000 άτομα και ήταν ο πρώτος διεθνής αγώνας που γινόταν στην Σερβία λόγω της απαγόρευσης εξαιτίας του πολέμου. Παράλληλα, η ομάδα του Ολυμπιακού προσέφερε και φαρμακευτική βοήθεια. Στο “Γεώργιος Καραϊσκάκης” έγινε ο δεύτερος φιλικός αγώνας. Όπως ήταν λογικό, οι οπαδοί του Ερυθρού Αστέρα που κατάφεραν να έρθουν ήταν λιγοστοί ωστόσο το πανό “Welcome Orthodox Brothers” έκανε ξανά την εμφάνισή του αυτή τη φορά στις θύρες 6-7 από τους οπαδούς του Ολυμπιακού ([Ερυθρός Αστέρας – Ολυμπιακός: Όλα ξεκίνησαν το 1986... \(vids+pics\) \(sportime.gr, Ερυθρός Αστέρας-Ολυμπιακός: Πώς χτίστηκε η αδερφική σχέση των οπαδών | Contra.gr\)](#)).

Η έκρυθμη κατάσταση στην Γιουγκοσλαβία καθώς και οι βομβαρδισμοί της Σερβίας από το ΝΑΤΟ, έφεραν μια προσωρινή διακοπή στην επικοινωνία μεταξύ των δύο πλευρών. Ωστόσο, η λήξη του πολέμου και η ανάπτυξη του διαδικτύου βοήθησαν ώστε να ανοίξουν ξανά οι διάλογοι επικοινωνίας μεταξύ τους. Μια τυχαία αναζήτηση στις διαδικτυακές οπαδικές σελίδες από μια παρέα οπαδών του Ολυμπιακού, του συνδέσμου Misfits, ανακάλυψε μια πλήρως οργανωμένη σελίδα των “Delije” η οποία έγραφε με μεγάλη σαφήνεια “Delije have no friendly groups except Olympiakos gate 7” - “οι Delije δεν έχουν φιλικά γκρουπ εκτός από την Θύρα 7 του Ολυμπιακού”. Η αναθέρμανση των σχέσεων έγινε τον Αύγουστο του 2003, όταν σε φιλικό παιχνίδι του Ολυμπιακού στην Ριζούπολη εμφανίστηκε ένα πανό που έγραφε: “IDEMO ZAJEDNO” - “ΠΡΟΧΩΡΑΜΕ ΜΑΖΙ”. Το πανό αυτό έγινε δεκτό με μεγάλο ενθουσιασμό τόσο από τους Σέρβους οπαδούς όσο και από τα Μ.Μ.Ε. της χώρας τους. Οι σχέσεις από το σημείο αυτό και μετά εξελίσσονται ραγδαία και αναπτύσσονται σε πολλά επίπεδα ([Ερυθρός Αστέρας-Ολυμπιακός: Πώς χτίστηκε η αδερφική σχέση των οπαδών | Contra.gr\)](#)).

Στις 4/12/2004, στο νέο “Γεώργιος Καραϊσκάκης”, ενόψει του ντέρμπι με τον Παναθηναϊκό, θα φτάσει στην Ελλάδα αντιπροσωπεία οπαδών του Ερυθρού Αστέρα και θα φιλοξενηθεί στην Καλλιθέα στον σύνδεσμο των Misfits και από εκεί θα μεταβούν όλοι μαζί στο γήπεδο όπου μάλιστα θα τοποθετήσουν το πανό τους πάνω από αυτό των Misfits στην Θύρα 7. Το 2007, Ολυμπιακός και Ερυθρός Αστέρας θα δώσουν φιλικό παιχνίδι μεταξύ τους, με σκοπό τα έσοδα να διατεθούν στους πυρόπληκτους της Ηλείας. Το 2012, οι Σέρβοι είναι

επίσημοι καλεσμένοι στην φιέστα του Ολυμπιακού για το 39ο Πρωτάθλημα του Ολυμπιακού. Στις 8/5/2016, ένα ακόμα φιλικό παιχνίδι θα γίνει μεταξύ των δύο ομάδων στο Βελιγράδι, εν αναμονή του τελικού Κυπέλλου Ελλάδος. Το κλίμα κατά την διάρκεια του αγώνα αλλά και μετά ήταν εορταστικό. Οι οπαδοί των δύο ομάδων κάθονταν στις ίδιες εξέδρες και τραγουδούσαν μαζί (βλέπε Εικόνα 2). Στον αγώνα αυτό 1000 παιδιά από τις Ακαδημίες του Ερυθρού Αστήρα έστειλαν μήνυμα κατά του καρκίνου ενώ παράλληλα πριν την έναρξη του αγώνα σηκώθηκε κορεό που έγραφε “UEFA supports terrorism”. Πολλές μετακινήσεις και από τις δύο πλευρές έχουν γίνει επίσης στα ντέρμπι μεταξύ Ερυθρού Αστήρα - Παρτιζάν και Ολυμπιακού - Παναθηναϊκού όπως και σε σημαντικά παιχνίδια ευρωπαϊκών διοργανώσεων (βλέπε Εικόνα 3, 4) ([Ο Παναθηναϊκός αδελφοποίησε Ολυμπιακό - Ερυθρό Αστήρα! | SDNA, DELIJE na Internetu - Zvanicni web sajt navijaca CRVENE ZVEZDE : GATE 7.](#)).

Στο μπάσκετ, οι συναντήσεις των δύο ομάδων και παράλληλα οι αφορμές για συναντήσεις μεταξύ των οπαδών είναι πολύ περισσότερες. Αυτό συμβαίνει ιδίως από το 2000 και μετά με τη συμμετοχή των ομάδων στην διοργάνωση της Euroleague. Στα μεταξύ τους παιχνίδια έχουμε δει συμπεριφορές από τους οπαδούς που δεν έχουν κανένα ιστορικό προηγούμενο καθώς ακόμα και το βαθμολογικό ενδιαφέρον των αγώνων μπαίνει σε δεύτερη μοίρα και δεν θέτει σε αμφισβήτηση την φιλία τους. Στις αναμετρήσεις αυτές, είτε στον Πειραιά στο “Σ.Ε.Φ.”, είτε στο Βελιγράδι στην 'Stark Arena' ή στο 'Aleksandar Nikolic Hall', οι οπαδοί των δύο ομάδων κάθονται μαζί σε κοινές κερκίδες στην πλειοψηφία των αγώνων. Η ατμόσφαιρα που δημιουργούν οι οπαδοί χαρακτηρίζεται από τα M.M.E. και τα διάφορα αθλητικά και οπαδικά site ως μια από τις καλύτερες της Ευρώπης (βλέπε Εικόνες 5, 6). Ακόμα και σε δύσκολες αγωνιστικές φάσεις δεν δημιουργείται καμία αντιπαλότητα μεταξύ των οπαδών. Ιδιαίτερη εντύπωση και απόδειξη της αδελφοποίησης των οπαδών προκαλεί το γεγονός πως υπάρχει ακόμα και κοινό σύνθημα. Το σύνθημα που έχει δύο εκδοχές, η μια στα Ελληνικά και η άλλη στα Σέρβικα, είναι χαρακτηριστικό πως οι οπαδοί και των δύο πλευρών γνωρίζουν και τις δύο εκδοχές και τις τραγουδούν μαζί και στις δύο γλώσσες. Το σύνθημα το οποίο αναφέρουμε στα ελληνικά είναι το “Είσαι στο μυαλό/ κάτι μαγικό/ όπου πας εσύ/ θα είμαι πάντα εδώ/ να σου τραγουδώ/ Θρύλε ολέ ολέ” και στα σέρβικα “ Zvezda mi je sve/ Zvezda zivot je/ srce moje je/ uvek uz tebe/ Zvezdo volim te/ Napred Zvezda le” ([Ερυθρός Αστήρας – Ολυμπιακός: Όλα ξεκίνησαν το 1986... \(vids+pics\) \(sportime.gr\)](#)). Εξίσου πολύτραγουδισμένο σύνθημα των οπαδών του Ολυμπιακού είναι και το “Zvezda Zvezda Ολυμπιακός/ γαμιέται η Παρτιζάν και ο Δικέφαλος”.

Στο ποδόσφαιρο, το πρώτο επίσημο παιχνίδι μεταξύ Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα έγινε στο Βελιγράδι, στις 1/10/2019, στη φάση των ομίλων του Champions League, με τον Ερυθρό Αστήρα να κερδίζει με 3-1. Ο επαναληπτικός στο “Γεώργιος Καραϊσκάκης” έγινε στις 11/12/2019, με τον Ολυμπιακό να κερδίζει με 1-0. Τα δύο αυτά παιχνίδια ήταν για τους οπαδούς των δύο πλευρών οι αφορμές για να αποδείξουν πόσο στενές είναι οι σχέσεις και στο ποδόσφαιρο. Στο Βελιγράδι μετέβησαν περίπου 3.000 φίλαθλοι του Ολυμπιακού για να παρακολουθήσουν το παιχνίδι καθώς λόγω των σχέσεων και μεταξύ των συλλόγων δόθηκαν περισσότερα εισιτήρια από τα συνηθισμένα. Χαρακτηριστικό ήταν και ένα τεράστιο πανό στον κεντρικό εθνικό δρόμο προς το Βελιγράδι το οποίο έγραφε “ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΑΤΕ ΑΔΕΡΦΙΑ GATE7 DELIJE ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ” (βλέπε Εικόνα 7). Στα δύο παιχνίδια οι αδελφοποιημένοι οπαδοί συγκεντρώθηκαν σε προκαθορισμένα σημεία των πόλεών τους και πήγαν στο γήπεδο με κοινή πορεία. Τα “Γεώργιος Καραϊσκάκης” και “Μαρακανά” έγιναν ολόκληρα ερυθρόλευκα ενώ στις θύρες των οργανωμένων σηκώθηκαν τεράστια κορεό με τα ιδιαίτερα σύμβολα των “Delije” και της “Θύρας 7” (βλέπε Εικόνες 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15) ([Ερυθρός Αστήρας - Ολυμπιακός : «Κόκκινο» το Βελιγράδι πριν το παιχνίδι | in.gr](#)).

Η μακρόχρονη και πολυεπίπεδη αδελφοποίηση μεταξύ των οπαδών μοιάζει να έχει επηρεάσει και τις σχέσεις των διοικήσεων των δύο συλλόγων, για οποιοδήποτε άθλημα και αν μιλάμε. Ο σεβασμός και η συνεργασία μεταξύ τους εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους. Για παράδειγμα, έχουμε δει να γίνεται από διευκόλυνση σε διαθεσιμότητα εισιτηρίων μέχρι αγοραπωλησίες και δανεισμούς παικτών. Οι καλές σχέσεις μεταξύ των ομάδων επικυρώθηκαν, μάλιστα, στις 18/06/2024, με μνημόνιο συνεργασίας το οποίο επισημοποιεί την αθλητική, εκπαιδευτική, και επιχειρηματική συνεργασία τους με σκοπό την βελτίωση της επικοινωνίας και των κοινών δράσεων ([Μνημόνιο συνεργασίας Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα, Αδέρφια για πάντα!](#)). Επιπλέον, κάθε χρόνο, στο μνημόσυνο των θυμάτων της Θύρας 7 (για τα 21 άτομα που έχασαν την ζωή τους στις 8/2/1981), στέλνουν πάντα στεφάνι. Αντίστοιχα, οι οπαδοί του Ολυμπιακού τιμούν την μνήμη του νεαρού Μάρκο Ίβκοβιτς, οπαδού του Ερυθρού Αστήρα, που δολοφονήθηκε στην Τουρκία από οπαδούς της Γαλατάσαραϊ στις 21/11/14 σε αγώνα μπάσκετ για την Euroleague (βλέπε Εικόνα 16) ([Ερυθρός Αστήρας – Ολυμπιακός: Όλα ξεκίνησαν το 1986... \(vids+pics\) \(sportime.gr\)](#)).

Οι οπαδοί μεταξύ τους αποκαλούνται αδέρφια ή brate στα σέρβικα και έχουν αναπτύξει δικούς τους κώδικες επικοινωνίας που τους επιτρέπουν να συμπορεύονται όλα αυτά τα χρόνια. Η διαφορετικότητα αυτής της σχέσης που την κάνει τόσο ξεχωριστή έγκειται στο γεγονός πως

ενώ υπάρχουν και άλλες αδελφοποιήσεις οπαδών στην Ευρώπη σε καμία άλλη περίπτωση δεν έχουμε οπαδούς που να μοιράζονται την εξέδρα τους, τα σύμβολά τους και να έχουν κοινά συνθήματα, καθώς και να οργανώνονται σε κοινές εκδρομές (βλέπε Εικόνες 17, 18, 19, 20, 21, 22). Παρά τα 39 χρόνια που έχουν περάσει από την πρώτη επαφή, οι σχέσεις όχι μόνο δεν φθίνουν αλλά μοιάζουν πιο δυνατές και ένθερμες από ποτέ. Αυτό έγκειται στο γεγονός πως η αδελφοποίηση πηγάζει από το κοινό πάθος των οπαδών για τις ομάδες τους και στηρίζεται από τη βάση των κοινοτήτων τους, καθώς δεν πρόκειται για μια οργανωμένη συνέργεια αλλά για μια από κοινού μακροχρόνια επένδυση συναισθημάτων, φιλίας, σεβασμού και κατανόησης.

Κεφάλαιο 5

Μεθοδολογία της έρευνας

5.1 Προφορικές μαρτυρίες

Το σημαντικότερο στοιχείο της μεθοδολογίας της ιστορικής επιστήμης είναι η αξιοποίηση των πηγών και ενώ παλαιότερα η ιστοριογραφία χρησιμοποιούσε αποκλειστικά γραπτές πηγές, οι οποίες έπρεπε να προκύπτουν και από επίσημους φορείς, τα τελευταία χρόνια έχουν αξιοποιηθεί πολλά νέα είδη πηγών όπως εικόνες, αντικείμενα, προφορικές μαρτυρίες, ταινίες κ.ά. Στην ιστορία του αθλητισμού παρατηρήθηκε μια διστακτικότητα στη χρήση τους και στηρίζονταν κυρίως σε γραπτές πηγές που θεωρούνταν και ως πρωτογενείς, ήταν δηλαδή σύγχρονες με το ιστορικό φαινόμενο ή πρόσωπο (Κουλούρη 2015: 46 - 47). Η εμφάνιση του μεταμοντερνισμού, ωστόσο, κλόνισε την πεποίθηση πως η μοναδική πηγή αλήθειας είναι οι γραπτές και αρχειακές πηγές (Κουλούρη 2015: 48).

Οι προφορικές μαρτυρίες αναδεικνύουν εναλλακτικούς τρόπους κατανόησης της κουλτούρας που συνοδεύει τα αθλήματα, τους συλλόγους και τα σωματεία. Από τη δεκαετία του 1990, η προφορική μαρτυρία αποτελεί διακριτό πεδίο μελέτης των αθλημάτων και ιδιαίτερα των οπαδών τους. Ωστόσο, οι προφορικές μαρτυρίες δεν αποτελούν τεκμήρια αλήθειας καθώς δεν μπορούν να είναι αντικειμενικές, αντιθέτως θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι κυρίως μεροληπτικές, εξευμενισμένες και ρομαντικές. Επιπλέον, περιέχουν διάφορες ιδεολογικές θέσεις και κρίσεις που μπορεί σκοπίμως να αποκρύπτουν γεγονότα και αλήθειες. Η προφορική μαρτυρία δεν χρησιμοποιείται για την τεκμηρίωση των γεγονότων, δεν αποτελεί, δηλαδή, τεκμήριο αλήθειας, όμως, έχει ένα ρόλο συμπληρωματικό που μας δίνει μια νέα προσέγγιση στην κατανόηση των νοοτροπιών και των ταυτοτήτων μιας κοινότητας άμεσα συνδεδεμένης με τα σπορ, που οι υπόλοιπες πηγές δεν θα μπορούσαν να αναπλάσουν (Ζαϊμάκης 2010: 32 -33).

5.2 Τεχνική έρευνας

Η έρευνα στην παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο των ποιοτικών συνεντεύξεων ημιδομημένου τύπου και στοχεύει στην ανάδειξη των αιτιών που οδηγούν τους οπαδούς δύο διαφορετικών ομάδων, δύο διαφορετικών χωρών να αναπτύξουν έντονους

δεσμούς μεταξύ τους. Η ποιοτική μεθοδολογία θα μας βοηθήσει να αναδείξουμε τους λόγους που τους ωθούν σε αυτές τις συμπεριφορές καθώς θα μας διαφωτίσουν πώς οι ίδιοι οι συνεντευξιαζόμενοι βιώνουν τη σχέση αυτή μέσα από τις αντιλήψεις, τις πρακτικές και τις νοηματοδοτήσεις που αποδίδουν. Ο στόχος της έρευνας δεν είναι η αναζήτηση της μίας αλήθειας ή η δικαιολόγηση του φαινομένου όσο η αποκάλυψη της πραγματικότητας που βιώνουν τα υποκείμενα εντός των οπαδικών βίκοσμων (Τσιώλης 2018: 97- 110, Ζαϊμάκης 2020β: 15 -17, Giddens 2009: 694-710).

Οι συνεντεύξεις των οπαδών του Ολυμπιακού έλαβαν χώρα από τις 25/07/2024 έως 04/09/2024. Εκμεταλλευτήκαμε την περίοδο αυτή καθώς οι ομάδες του Ολυμπιακού δεν είχαν έντονες αγωνιστικές υποχρεώσεις και οι οπαδοί είχαν περισσότερο χρόνο στην διάθεσή τους, χωρίς να βιώνουν το άγχος κάποιας σημαντικής αναμέτρησης. Η πλειοψηφία των συνεντεύξεων έγιναν δια ζώσης και συγκεκριμένα οι έξι από αυτές. Ο χώρος της συνέντευξης ήταν της επιλογής των συνεντευξιαζόμενων με σκοπό να νιώθουν οικεία και άνετα. Οι υπόλοιπες τέσσερις συνεντεύξεις, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι συνεντεύξεις των οπαδών του Ερυθρού Αστήρα, έγιναν διαδικτυακά καθώς οι καθημερινές υποχρεώσεις και η απόσταση δεν επέτρεπαν να γίνουν δια ζώσης. Οι συνεντεύξεις ξεκίνησαν με μια γενική συζήτηση για τη σχέση τους με την ομάδα και κάποια κοινωνικά τους χαρακτηριστικά. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν ελεύθερα και χωρίς γλωσσικούς ή άλλους περιορισμούς, επιτρέποντας στους συνεντευξιαζόμενους να μοιραστούν βιωματικές εμπειρίες και αντιλήψεις. Οι ερωτήσεις είχαν προκαθοριστεί και ήταν ανοικτού τύπου. Θεωρούμε πως η ευελιξία που προσφέρει η εν λόγω μεθοδολογία δίνει τη δυνατότητα μιας ελεύθερης επικοινωνίας μεταξύ του συνεντευκτή και του συνεντευξιαζόμενου. Επιπλέον, επειδή οι περισσότερες συνεντεύξεις έγιναν δια ζώσης, η μέθοδος αυτή μας πρόσφερε τη δυνατότητα να δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης και άνεσης. Μια ακόμα παράμετρος που επέδρασε θετικά στη διαμόρφωση κλίματος εμπιστοσύνης είναι η στενή σχέση της ερευνήτριας με την πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων. Οι προσωπικές τους σχέσεις έκαναν τους συνεντευξιαζόμενους να νιώσουν ότι μιλούν σε κάποιον που μπορεί να τους καταλάβει, με αποτέλεσμα να μη δημιουργήσουν κανένα πρόβλημα στην διεξαγωγή της έρευνας. (Ισαρη & Πουρκός 2015: 12-44, Τσιώλης 2018: 97- 110).

Οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν, κάνοντας χρήση της δυνατότητας ηχογράφησης που δίνουν τα νέας γενιάς κινητά τηλέφωνα, με τη σύμφωνη γνώμη των συνεντευξιαζόμενων. Απομαγνητοφωνήθηκαν από την ερευνήτρια με ακρίβεια και χωρίς καμία επέμβαση από

μέρους της. Διευκρινίζεται ότι οι συνεντεύξεις των οπαδών του Ερυθρού Αστήρα έγιναν στα Αγγλικά και μεταφράστηκαν από την ερευνήτρια στα Ελληνικά, για τις ανάγκες της εργασίας. Τα αρχεία των συνεντεύξεων έχουν αποθηκευτεί με ασφαλή τρόπο με σκοπό να διασφαλιστεί η εμπιστευτικότητα των δεδομένων και η ανωνυμία των συνεντευζιαζόμενων. Όλοι οι συνεντευζιαζόμενοι ήταν σύμφωνοι να αναφερθούν στην εργασία με τα αρχικά του ονόματος και του επιθέτου τους. Γι' αυτό το λόγο και η παρουσίασή τους μέσα στην εργασία θα αναφέρεται με αυτόν τον τρόπο.

5.3 Δεοντολογία έρευνας

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας τηρήθηκαν αυστηρά όλες οι δεοντολογικές αρχές. Οι συνεντευζιαζόμενοι ενημερώθηκαν πλήρως για τους σκοπούς της έρευνας και ακολούθως έδωσαν την συγκατάθεση τους. Επίσης, ενημερώθηκαν ότι οι συνεντεύξεις είναι ανώνυμες και απόρρητες καθώς διασφαλίζονται τα προσωπικά τους δεδομένα ώστε να μην μπορεί να γίνει προσδιορισμός της ταυτότητας τους. Έγινε σαφές πως οι συνεντεύξεις θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τις ανάγκες της έρευνας και μόνο. Επιπλέον, ενημερώθηκαν πως έχουν τη δυνατότητα να αρνηθούν να απαντήσουν κάποια ερώτηση, κατά την κρίση τους, χωρίς αυτό να επηρεάζει τη συμμετοχή τους στην έρευνα. Η πλήρης ενημέρωσή τους βοήθησε στην κατανόηση του σκοπού της έρευνας και της χρήσης των συνεντεύξεων. Με τον τρόπο αυτόν διασφαλίστηκε το δεοντολογικό και ηθικό πλαίσιο μέσα στο οποίο οι συμμετέχοντες παρείχαν τις συνεντεύξεις.

5.4 Κοινωνικά χαρακτηριστικά των συνεντευζιαζόμενων

Η επιλογή των συνεντευζιαζόμενων έγινε με βάση την οπαδική τους ταυτότητα και την ενεργή τους παρουσία στο “γήπεδο”. Θεωρήσαμε κρίσιμο το δείγμα των συνεντευζιαζόμενων να είναι τουλάχιστον άνω των 25 ετών ώστε να έχουν βιώσει για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα τις αλληλεπιδράσεις με την αδελφή ομάδα. Επίσης, προσπαθήσαμε το δείγμα μας να έχει εμπειρία από οργανωμένες ή μεμονωμένες εκδρομές οπαδών, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και ιδίως να έχουν βρεθεί στις ίδιες κερκίδες με τους οπαδούς της αδερφής ομάδας σε κάποιον ποδοσφαιρικό ή μπασκετικό αγώνα, είτε στην Ελλάδα είτε σε κάποιο γήπεδο του εξωτερικού.

Ο πρώτος συνεντευξιαζόμενος, ο Α.Π., είναι 44 χρονών, κάτοχος πτυχίου και μεταπτυχιακού Α.Ε.Ι., άγαμος και εργάζεται σε διαδικτυακή στοιχηματική εταιρεία. Υπήρξε οργανωμένος οπαδός στην Θύρα 7 από το 1994 έως το 2015. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διαρκείας στο ποδόσφαιρο. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα έμπειρος σε οπαδικές εκδρομές καθώς έχει ακολουθήσει και εξακολουθεί να ακολουθεί τον Ολυμπιακό. Έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από 100 οργανωμένες ή μεμονωμένες εκδρομές σε Ελλάδα και εξωτερικό (ποδόσφαιρο και μπάσκετ), οι δυο εξ αυτών στο Βελιγράδι.

Ο δεύτερος συνεντευξιαζόμενος, ο Ν.Δ., είναι 46 χρονών, κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ, άγαμος και εργάζεται σε τεχνική υπηρεσία. Υπήρξε οργανωμένος οπαδός της Θύρας 7 από το 1993 έως το 2020. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διαρκείας στο ποδόσφαιρο. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα έμπειρος σε οπαδικές εκδρομές καθώς έχει ακολουθήσει και εξακολουθεί να ακολουθεί τον Ολυμπιακό. Έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από 100 οργανωμένες ή μεμονωμένες εκδρομές σε Ελλάδα και εξωτερικό (ποδόσφαιρο και μπάσκετ), οι τρεις εξ αυτών στο Βελιγράδι.

Ο τρίτος συνεντευξιαζόμενος, ο Δ.Κ., είναι 36 χρονών, απόφοιτος ΙΕΚ, άγαμος και εργάζεται σε εταιρεία τηλεπικοινωνιών. Δεν έχει υπάρξει ποτέ οργανωμένος οπαδός του Ολυμπιακού ή κάποιας άλλης ομάδας. Η σχέση του με το “γήπεδο” είναι συστηματική και παρακολουθεί κυρίως την ομάδα μπάσκετ του Ολυμπιακού. Έχει ταξιδέψει στο Βελιγράδι, μεμονωμένα, μια φορά, για το Final Four του 2022.

Ο τέταρτος συνεντευξιαζόμενος, ο Γ.Μ., είναι 38 χρονών, κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ, έγγαμος και εργάζεται σε ναυτιλιακή εταιρεία. Δεν έχει υπάρξει ποτέ οργανωμένος οπαδός του Ολυμπιακού, παρά το γεγονός ότι για σειρά ετών είχε εισιτήριο διαρκείας στην θύρα 7. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διαρκείας σε ποδόσφαιρο και μπάσκετ. Έχει ακολουθήσει τον Ολυμπιακό σε μεμονωμένες εκδρομές σε Ελλάδα και εξωτερικό.

Ο πέμπτος συνεντευξιαζόμενος, ο Φ.Κ., είναι 46 χρονών, κάτοχος πτυχίου και μεταπτυχιακού ΑΕΙ, άγαμος και εργάζεται σε δημόσια υπηρεσία. Έχει υπάρξει οργανωμένος οπαδός του Ολυμπιακού για σύντομο χρονικό διάστημα. Η σχέση του με το “γήπεδο” είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διαρκείας στο ποδόσφαιρο. Έχει

συμμετάσχει σε μεμονωμένες εκδρομές, κυρίως στο εξωτερικό, για ποδόσφαιρο και μπάσκετ, η μια εξ αυτών στο Βελιγράδι.

Ο έκτος συνεντευξιζόμενος, ο Γ.Κ., είναι 42 χρονών, άγαμος και είναι ελεύθερος επαγγελματίας. Υπήρξε οργανωμένος οπαδός της Θύρας 7 από το 1994 έως το 2010. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διάρκειας σε ποδόσφαιρο και μπάσκετ. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα έμπειρος σε οπαδικές εκδρομές καθώς έχει ακολουθήσει και εξακολουθεί να ακολουθεί τον Ολυμπιακό. Έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από 100 οργανωμένες ή μεμονωμένες εκδρομές σε Ελλάδα και εξωτερικό (ποδόσφαιρο και μπάσκετ), η μια εξ αυτών στο Βελιγράδι.

Ο έβδομος συνεντευξιζόμενος, ο Θ.Π., είναι 26 χρονών, κάτοχος πτυχίου και μεταπτυχιακού ΑΕΙ, άγαμος και είναι ελεύθερος επαγγελματίας. Δεν έχει υπάρξει ποτέ οργανωμένος οπαδός του Ολυμπιακού ή κάποιας άλλης ομάδας. Η σχέση του με το “γήπεδο” αυτή την περίοδο είναι περιστασιακή και προτιμά να παρακολουθεί την ομάδα του από τις μεταδόσεις των συνδρομητικών καναλιών. Έχει ταξιδέψει στο Βελιγράδι, μεμονωμένα, μια φορά για το Final Four του 2022.

Ο όγδοος συνεντευξιζόμενος, ο Β.Χ., είναι 45 χρονών, κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ, άγαμος και είναι ελεύθερος επαγγελματίας. Υπήρξε οργανωμένος οπαδός της Θύρας 7 από το 1996 έως το 2012. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διάρκειας στο ποδόσφαιρο. Επιπλέον, έχει ακολουθήσει και εξακολουθεί να ακολουθεί τον Ολυμπιακό σε οπαδικές εκδρομές Έχει ταξιδέψει στο Βελιγράδι, μεμονωμένα, μια φορά.

Ο ένατος συνεντευξιζόμενος ο Σ.Β. είναι 28 χρονών, κάτοχος πολυτεχνειακού πτυχίου, άγαμος και εργάζεται στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας. Παρακολουθεί συστηματικά την ομάδα του Ερυθρού Αστήρα σε ποδόσφαιρο και μπάσκετ. Έχει συμμετάσχει σε οπαδικές και μεμονωμένες εκδρομές εντός και εκτός της Σερβίας για να παρακολουθήσει αγώνες της ομάδας του. Επίσης έχει επισκεφθεί πολλές φορές την Ελλάδα καθώς και διάφορα γήπεδα της Ευρώπης για να παρακολουθήσει αγώνες του Ολυμπιακού.

Ο δέκατος συνεντευξιζόμενος ο Α.Ρ. είναι 25 χρονών, κάτοχος πανεπιστημιακού πτυχίου, άγαμος και εργάζεται σε εταιρία πληροφορικής. Έχει συμμετάσχει σε οπαδικές και μεμονωμένες εκδρομές εντός και εκτός της Σερβίας για να παρακολουθήσει αγώνες της ομάδας του. Επίσης έχει επισκεφθεί πολλές φορές την Ελλάδα καθώς και διάφορα γήπεδα της Ευρώπης για να παρακολουθήσει αγώνες του Ολυμπιακού.

Κεφάλαιο 6

Ερευνητικά ερωτήματα και ανάλυση ευρημάτων

6.1 Πρώτο ερευνητικό ερώτημα:

“Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;”

Στο ερώτημα σχετικά με το ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζονται με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους σαν κοινότητα, λάβαμε μεγάλη ποικιλία απαντήσεων. Το πρώτο στοιχείο που ανέφεραν καθολικά οι συνεντευξιαζόμενοι οπαδοί του Ολυμπιακού είναι τα κοινά τους χρώματα, τα ερυθρόλευκα. Ωστόσο, ο καθένας από αυτούς διαφοροποιήθηκε αναφέροντας και άλλα στοιχεία όπως είναι η κοινή Ορθόδοξη πίστη, ο ρόλος που έπαιξε η ομάδα του Παναθηναϊκού στην αρχή της αδελφοποίησης, η γενικότερα καλή σχέση που υπάρχει μεταξύ των δύο χωρών, το κοινό πάθος που χαρακτηρίζει τις δύο ομάδες, το βαλκάνιο στοιχείο που τους ενώνει, όπως και οι Σέρβοι παίκτες που βρέθηκαν στην ομάδα του Ολυμπιακού. Σχετικά με το πως επηρεάζεται η συμπεριφορά τους σαν κοινότητα, ξεκάθαρες απαντήσεις λάβαμε από τους Α.Π., Δ.Κ. και Φ.Κ. Οι οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα αναφέρθηκαν κυρίως στο πως άρχισαν οι ίδιοι να νοιώθουν την αδελφοποίηση μέσα από τις κοινές γηπεδικές τους εμπειρίες με οπαδούς του Ολυμπιακού και τον αμοιβαίο σεβασμό που νοιώθουν. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν:

Α.Π.: “Οι βασικές αξίες και αρχές; Ε νομίζω ότι είναι αυτές που συνδέουν τους φιλάθλους, μάλλον τους οπαδούς μιας ομάδας με την ομάδα τους, δηλαδή έχουμε το ίδιο πάθος, την ίδια αγάπη, την ίδια αφοσίωση, τον ίδιο τρόπο εκδήλωσης. Να ακολουθούμε την ομάδα, να την υποστηρίζουμε με την φωνή μας, με κάθε δυνατό τρόπο που μπορεί να υποστηρίξει ένας φίλαθλος, ένας οπαδός, μια ομάδα. Γιατί δεν είναι μόνο οι φανατικοί οπαδοί μιας ομάδας είναι και οι απλοί οπαδοί που υποστηρίζουν. Οι αρχές και οι αξίες είναι αυτές, η αγάπη προς την ομάδα. Αυτό που μοιραζόμαστε είναι τα χρώματα, που από εκεί ξεκίνησαν όλα, από τα κοινά χρώματα. Από εκεί και μετά δημιουργήθηκε μια ιστορία νομίζω ότι αυτό είναι ο συνεκτικός δεσμός των φιλάθλων των δύο ομάδων, που συνεχίζει και αναπτύσσεται. Τώρα το πως επηρεάζει την συμπεριφορά; Επηρεάζει τη συμπεριφορά διότι εκεί που είμαστε φανατικοί οπαδοί -

υποστηρικτές μιας ομάδας αρχίζουμε και υποστηρίζουμε και μια άλλη ομάδα, παρακολουθούμε τι κάνει, χαιρόμαστε όταν πετυχαίνει κάτι, στεναχωριόμαστε όταν δεν πετυχαίνει κάτι και οι εχθροί τους είναι εχθροί μας και οι εχθροί μας είναι εχθροί τους αυτό νομίζω. Αλλά η βασική αρχή είναι τα χρώματα και η ιστορία που αναπτύχθηκε όχι δεν υπήρχε κάποιος άλλος συνεκτικός δεσμός.”

Ν.Δ.: “Οι βασικές αρχές - αξίες που μοιραζόμαστε με τους οπαδούς του Ερυθρού Αστήρα; Το πρώτο που μας ενώνει είναι σίγουρα τα ίδια χρώματα, είναι το ερυθρόλευκο χρώμα στη φανέλα. Μας ενώνει η ορθοδοξία, τα κοινά πιστεύω σε θέματα θρησκείας, πατρίδας, οικογένειας, έχουμε πολλά κοινά σαν λαοί οι Έλληνες και οι Σέρβοι. Μας ένωσε πάρα πολύ και το θέμα του πολέμου, είχαμε κάνει ένα φιλικό, δεν θυμάμαι την χρονολογία 1990 ήταν; στο Καραϊσκάκη και όλα τα έσοδα θα πήγαιναν στο σέρβικο λαό, που αν δεν κάνω λάθος είχε βομβαρδισμούς από τους Αμερικάνους στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Αυτό δεν το ξέχασαν ποτέ οι Σέρβοι. Επίσης, εκεί που έγινε το απόλυτο δέσιμο μεταξύ Ολυμπιακών και οπαδών Ερυθρού Αστήρα ήταν όταν έγινε το ματς στο ΟΑΚΑ, Παναθηναϊκού - Ερυθρού Αστήρα. Πήγαν ορισμένοι δικοί μας οπαδοί, από την Θύρα 7, στο πάνω διάζωμα στο ΟΑΚΑ μαζί με τους Σέρβους. Εκεί ήταν το τελειωτικό, μετά άρχισε η φιλία να γίνεται όλο και πιο ισχυρή και η οποία γιγαντώθηκε τα τελευταία χρόνια, με εκατέρωθεν εκδρομές και Σέρβων στην Ελλάδα και Ελλήνων στο Βελιγράδι. Αυτές είναι οι βασικές αξίες που μας ένωσαν. Μας ένωσε σίγουρα και η αντιπαλότητα με τον Παναθηναϊκό και ότι έτυχε να παίζει και ο Ερυθρός Αστήρας με τον Παναθηναϊκό. Βασικά ήταν τα κοινά χρώματα, παίζουν μεγάλο ρόλο δηλαδή τώρα και ορθόδοξοι να’τανε αν είχε ο Ερυθρός Αστήρας πράσινα άσπρα δεν νομίζω να κολλούσε πολύ. Δεν θα μπορούσε να βάλει ένας Ολυμπιακός πράσινα άσπρα ή κίτρινα μαύρα ή να ήταν η Παρτιζάν στην θέση του Ερυθρού και να φοράμε μαύρα άσπρα. Παίζει βασικό ρόλο για μένα το χρώμα όπως και τα άλλα ήταν επικουρικά, δηλαδή βοήθησαν στο να γιγαντωθεί αυτή η φιλία.”

Δ.Κ.: “Βασικά, μιλάμε για την αδελφοποίηση μεταξύ Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα, είμαστε οι μεγαλύτερες ομάδες των χωρών μας, έτσι και αλλιώς, και έχουμε τις ίδιες αξίες. Έχουμε τα ίδια χρώματα, τα ερυθρόλευκα και οι δύο. Τώρα πως συμπεριφερόμαστε σαν κοινότητα; Μάλλον δεν υπάρχει κάτι διαφορετικό, όπως είναι όλες οι άλλες ομάδες έτσι και εμείς.”

Γ.Μ.: “Βασικές αρχές; ε νομίζω πρώτα και κύρια παίζει ρόλο η θρησκεία που είναι και αυτοί Ορθόδοξοι. Παίζει ένα σημαντικό ρόλο, δηλαδή άμα το βάλεις σε αντιστοιχία με τους Κροάτες που υπάρχει μια έχθρα να το πω; μια αντιπαλότητα. Από εκεί και πέρα παίζει σίγουρα ρόλο το χρώμα, κόκκινο και άσπρο, συν το γεγονός ότι οι συνθήκες κάτω από τις οποίες προέκυψε η αδελφοποίηση ήταν επειδή έπαιζαν με τον Παναθηναϊκό, που είναι ο μεγάλος αντίπαλος εκεί έγινε η έναρξη της όποιας σχέσης έχουμε. Από εκεί και μετά είδαμε και τα συνθήματα που χρησιμοποιούμε κοινούς ρυθμούς, ότι έχουμε και οι δύο, νομίζω παίζει ρόλο, λίγο το βαλκάνιο στοιχείο, ίσως και οι παίκτες που είχαμε, οι Σέρβοι, στο παρελθόν μπορεί να έχουν παίζει κάποιο ρόλο, γιατί νομίζω πήραμε εμείς το mentality τους. Κατά κάποιο τρόπο το έφεραν στον Ολυμπιακό, οπότε δεν μας ήταν ξένη η όποια αφομοίωση της ιδιοσυγκρασίας των Σέρβων οπαδών του Ερυθρού Αστήρα. Δεν ξέρω τώρα αν έχει παίζει ρόλο το πόσο κοντά ήμασταν γενικά με τη Σερβία, σαν χώρες, γιατί έχουμε πάνω κάτω τις ίδιες αξίες. Από το παρελθόν και με το μπάσκετ που είχαμε Γιουγκοσλάβους αρχικά πριν τη διάσπαση οπότε έπαιξε και αυτό ρόλο. Η αδελφοποίηση του ΠΑΟΚ με την Παρτιζάν δεν έπαιξε κάποιο ρόλο γιατί πρώτα έγινε η αδελφοποίηση η δική μας. Σαν εφαλτήριο είναι ο αγώνας με τον Παναθηναϊκό αυτό θα έβαζα σαν πρώτο και μετά επειδή υπήρχαν πολλά κοινά στοιχεία ήταν πολύ πιο ομαλή η αδελφοποίηση.”

Φ.Κ.: “Το σημαντικότερο είναι τα κοινά χρώματα, δεν θα μπορούσε να προχωρήσει η σχέση αν ο Ερυθρός ήταν πράσινος ή κίτρινος. Μετά πιστεύω είναι το κοινό πάθος και η δυναμική που έχουμε σε σχέση με τους άλλους οπαδούς. Οι ομάδες μας άλλωστε είναι οι καλύτερες στις χώρες τους και σε επίπεδο οπαδών. Σίγουρα έχει παίζει ρόλο και η εγγύτητα που έχουμε σαν λαοί. Τώρα για το πως μας επηρεάζει σαν κοινότητα; Νομίζω ότι μας δίνει μια αίσθηση επιπλέον δύναμης και επίσης ότι έχουμε έναν επιπλέον λόγο να τονίζουμε τα κοινά μας στοιχεία.”

Γ.Κ.: “Τα βασικά που ξεκινήσαμε την αδελφοποίηση ήταν το ότι έχουμε τα ίδια χρώματα το κόκκινο και το άσπρο, μετά μας πήγε λόγω θρησκείας και Ορθοδοξίας. Η αδελφοποίηση ξεκίνησε όταν έπαιζε ο Παναθηναϊκός με τον Ερυθρό το 1986 και πήγαμε να ζητήσουμε εισιτήρια για να σταθούμε εναντίον του Παναθηναϊκού. Μετά προχώρησε η αδελφοποίηση και το 1988 που ξαναπαίζανε πάλι, ήρθαν οι Σέρβοι στο ΟΑΚΑ και τους βρήκαμε εμείς εισιτήρια και ήρθαν εδώ και από τότε ξεκίνησε η αδελφοποίηση αυτή.”

Θ.Μ.: “Νομίζω οι βασικές αξίες, αυτό που μας ενώνει, πρώτα απ’ όλα σε επίπεδο συμβολισμού είναι τα χρώματα αλλά σε βαθύτερο επίπεδο είναι η θρησκεία. Αυτό που μας ενώνει είναι η Ορθόδοξη θρησκεία και γι’ αυτό υπάρχει και σαν σύνθημα το *Orthodox Brothers*, είναι το κοινό μας σύνθημα. Αυτό μας ενώνει και μας επηρεάζει στις σχέσεις μας όσον αφορά την φιλοξενία, όταν δηλαδή παίζουμε αντίπαλοι υπάρχει πολύ φιλικό κλίμα και κλίμα φιλοξενίας τόσο μεταξύ των παικτών όσο και μεταξύ των οπαδών. Επίσης, και οι διοικήσεις δείχνουν να επηρεάζονται από αυτούς τους δεσμούς φιλίας, με μια μικρή εξαίρεση τον Πρόεδρο του Ερυθρού Αστήρα, το τελευταίο διάστημα, για το θέμα με τον Πετρούσεφ. Οπότε, ναι, θεωρώ ότι οι βασικές αξίες που μας ενώνουν είναι οι αξίες της θρησκείας. Από εκεί αισθάνομαι ότι πηγάζει όλο και μετά έχουν φτιαχτεί κάποιοι δεσμοί φιλίας που έχουν μείνει μέχρι σήμερα.”

Β.Χ.: “Εγώ το βλέπω ότι ήταν περισσότερο στη βάση των κοινών χρωμάτων, της κοινής φιλίας που υπήρχε από τη δεκαετία του ‘80. Η πρώτη μου επαφή ήταν όταν είχα δει κάποιους ολυμπιακούς που είχαν πάει στο Παναθηναϊκός - Ερυθρός Αστήρας και θυμάμαι ότι είχε κερδίσει ο Ερυθρός Αστήρας με γκολ του Πάντσεφ και τους έβλεπα στο ΟΑΚΑ που παίζανε. Τα κοινά χρώματα όπως επίσης και η φιλία, γενικά, με τον σερβικό λαό. Είναι δηλαδή μια φιλία με μια ομάδα που προέρχεται από τη Σερβία, για μένα παίζει ρόλο και αυτό.”

Σ.Β.: “Πρώτα απ’ όλα, όταν άρχισα να πηγαίνω σε αγώνες ποδοσφαίρου του Ερυθρού Αστήρα Βελιγραδίου, ήταν πριν από 15 χρόνια. Ξεκίνησα να πηγαίνω τότε και εκείνη την εποχή η αδελφοποίηση δεν ήταν κάτι τόσο μεγάλο όσο είναι τώρα. Ήταν σημαντική, αλλά όχι όπως είναι σήμερα. Ο Ερυθρός Αστήρας και ο Ολυμπιακός είχαν παίζει μόνο ένα φιλικό παιχνίδι στο ποδόσφαιρο εκείνη την εποχή και δεν υπήρχαν πολλά παιχνίδια μεταξύ μας γιατί ο Ερυθρός Αστήρας ήταν πολύ κακός στην Ευρώπη. Οπότε μεγαλώναμε και ακούγαμε ιστορίες για την αδελφοποίηση. Στη Σερβία, όταν ήμουν παιδί, γεννηθήκαμε σε πάρα πολλούς πολέμους. Είναι μια πολεμική χώρα για κάποιο λόγο και τα παιδιά της εποχής μου μεγάλωσαν με πάρα πολλούς πολέμους γύρω από τη χώρα, περιορισμούς και άλλα τέτοια πράγματα. Πηγαίναμε στο γήπεδο για να δείξουμε, δεν ξέρω πώς μεταφράζεται αυτή η λέξη, κάτι σαν θυμό. Η πρώτη φορά που πήγα στην Ελλάδα ήταν, νομίζω, όταν ο Ερυθρός Αστήρας ήρθε στην *Euroleague*. Το πρώτο παιχνίδι το παίζαμε στο Βελιγράδι. Νομίζω ότι μετά παίζαμε κι ένα φιλικό παιχνίδι πάλι στο Βελιγράδι, και ήμουν 15 - 16 χρονών. Γνώρισα κάποιους ανθρώπους από την Ελλάδα και όταν έγινα 19, έναν μήνα μετά, πήγα να δω τον Ολυμπιακό να παίζει στην *Euroleague*, νομίζω με τη

Μπαρτσελόνα, ήταν τα playoffs της Euroleague πριν από 10 χρόνια περίπου. Από τότε μέχρι σήμερα, όταν έρχομαι στην Αθήνα, οι άνθρωποι μου φέρονται σαν να είμαι αδελφός τους. Μου δείχνουν την πόλη, περπατούν μαζί μου, μου αγοράζουν ένα ποτό, μου δίνουν ρούχα από τον Ολυμπιακό. Μου δείχνουν μεγάλο σεβασμό, όχι μόνο σε μένα αλλά και στα παιδιά που είναι μαζί μου. Από εκείνη την ημέρα άρχισα να βλέπω την αδελφοποίηση πολύ πιο ψηλά από ό,τι πριν. Έκτοτε, κάθε φορά που πηγαίνω, βλέπω τον Ολυμπιακό, όπως στη Βουδαπέστη εναντίον της Φερεντσβάρος, σε αγώνες σαν κι αυτόν. Δεν ξέρω, μερικές φορές βγαίνουμε έξω στη Σερβία και την Αθήνα φυσικά, ειδικά όταν πρόκειται για μεγάλα παιχνίδια, όπως με τη Ντιναμό Ζάγκρεμπ. Πρόσφατα πήγαμε στο παιχνίδι με τη Φιορεντίνα, δεν μπήκαμε στο γήπεδο, αλλά περάσαμε υπέροχα στον Πειραιά. Όταν οργανώναμε το ταξίδι, ο φίλος μου κι εγώ σκεφτήκαμε ότι θέλαμε οπωσδήποτε να πάμε. Ήταν μεγάλη μέρα και τον ρώτησα για τα εισιτήρια. Μου είπε ότι δεν μπορούσαμε να τα αγοράσουμε επειδή το γήπεδο ήταν μικρό και θα είχε πολύ κόσμος, όχι μόνο από την Ελλάδα. Μου είπε: «Στ' αρχίδια μας τα εισιτήρια, δεν χρειάζεται καν να μπούμε στο γήπεδο, θα είναι σαν φεστιβάλ στον Πειραιά.»

A.R.: “Όλα ξεκίνησαν πολλά χρόνια πριν καν γεννηθώ. Με τη θρησκεία και τα χρώματα, φυσικά, αλλά υπάρχουν και άλλοι σύλλογοι με κόκκινα και άσπρα χρώματα και δεν έχουμε την ίδια σύνδεση μαζί τους, οπότε έπρεπε να υπάρχει κάτι παραπάνω από αυτό. Κατάλαβα ότι ήταν κάτι αληθινό ίσως την πρώτη φορά που παρακολούθησα έναν αγώνα, έναν αγώνα του Ολυμπιακού, που ήταν στο μπάσκετ της Euroleague, πριν από περίπου 10 χρόνια. Ήταν το Ερυθρός Αστήρας - Ολυμπιακός και είχαμε μια τεράστια χορογραφία στην αρένα μας στο Βελιγράδι. Είδα τότε στην αρένα πάρα πολλούς ανθρώπους από την Ελλάδα και όταν μιλούσα τυχαία με κάποιους Έλληνες στους διαδρόμους της αρένας ήταν ιδιαίτερα φιλικοί και θερμοί. Επίσης, νομίζω ότι ήμασταν καλοί στη φιλοξενία μας προς αυτούς, οπότε εκείνη ήταν η πρώτη φορά που ένιωσα ότι πρόκειται για κάτι πραγματικό. Αργότερα, επειδή πηγαίνω στην Ελλάδα κάθε χρόνο για διακοπές, ένιωσα ότι όλοι οι Έλληνες είναι παρόμοιοι με εμάς, με την ίδια παράδοση, οπότε πάντα περνούσα υπέροχα, ακόμη και με μεγαλύτερους ανθρώπους που δεν ασχολούνται με τον αθλητισμό. Με όλους στην Ελλάδα ένιωθα άνετα και πολύ καλά. Σου ανέφερα και τον αγώνα πέρυσι μεταξύ του Ολυμπιακού και της Τσουκαρίτσκι. Πήγα εκεί γιατί ζω στη Νις, που είναι μόνο 50 χιλιόμετρα από το Λέσκοβατς, την πόλη όπου έγινε το παιχνίδι. Πήγα με λίγους φίλους από τη Σερβία και εκεί συναντήσαμε μερικούς οπαδούς του Ολυμπιακού, ξεκινήσαμε να μιλάμε και μετά το παιχνίδι πήγαμε σε ένα σερβικό εστιατόριο. Αρχίσαμε να τραγουδάμε, γιατί ξέρουμε μερικά ελληνικά

τραγουδία και αυτοί ήξεραν μερικά σερβικά τραγουδία. Στη συνέχεια, τους καλέσαμε να μείνουν λίγες μέρες ακόμα στη Νις και έμειναν. Αργότερα μας κάλεσαν να πάμε στην Αθήνα και πήγαμε. Μας κάλεσαν και σε έναν γάμο ενός φίλου τους στη Χαλκίδα αυτό το καλοκαίρι και πήγαμε. Τώρα έχουμε σχέδιο και έχουμε ήδη κλείσει τα αεροπορικά εισιτήρια για να πάμε στο Βουκουρέστι στο τέλος του μήνα, σε 20 μέρες. Θα έρθουν τέσσερις φίλοι από την Αθήνα και δύο από εμάς, από τη Σερβία, και θα πάμε μαζί με δύο αυτοκίνητα. Θα έρθουν στη Σόφια, θα τους πάρουμε με το αυτοκίνητο, και θα συνεχίσουμε για το Βουκουρέστι. Η τελική μου σκέψη είναι ότι, όταν γνώρισα οπαδούς του Ολυμπιακού, ένιωσα μια αληθινή αγάπη και σεβασμό ανάμεσα στις δύο ομάδες και, κάθε φορά που παίζουμε ο ένας εναντίον του άλλου, υπάρχει μόνο σεβασμός. Πιστεύω ότι αυτή είναι η μόνη αληθινή αδελφοποίηση στον κόσμο, γιατί νομίζω ότι όλες οι άλλες είναι απλά αντίγραφα της.”

6.2 Δεύτερο ερευνητικό ερώτημα:

“Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;”

Στο ερώτημα σχετικά με το ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιούν μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι, Έλληνες και Σέρβοι, αναφέρθηκαν στις οπαδικές εκδρομές που οργανώνουν και στη συνύπαρξη τους στο γήπεδο. Αναφέρθηκαν ακόμα στο πλαίσιο της φιλοξενίας εκατέρωθεν και σε κοινές εκδηλώσεις όπως πάρτι, συγκεντρώσεις, ξενύχτια κ.α. Ένα μέρος των συνεντευξιαζόμενων ανέφερε, επίσης, διάφορες ενέργειες αλληλεγγύης και βοήθειας μεταξύ τους, όπως εράνους και εθελοντική αιμοδοσία. Ακόμα, ανέφεραν, είτε ευθέως είτε συγκεκαλυμμένα, πως στις κύριες δραστηριότητες συμπεριλαμβάνονται και κάποιες έκνομες εξωγηπεδικές ενέργειες. Πιο αναλυτικά οι απαντήσεις που λάβαμε είναι οι εξής:

Α.Π.: “Ε νομίζω είναι σίγουρα το να ταξιδέψει κάποιος για να παρακολουθήσει αγώνα του Ερυθρού Αστέρα στο Βελιγράδι και στο εξωτερικό και με τις εξωγηπεδικές δραστηριότητες, δηλαδή επ’ αφορμή μιας επίσκεψης στο Βελιγράδι τα πάρτι, οι συναντήσεις, οι συγκεντρώσεις, τα ξενύχτια και όλα αυτά που ακολουθούν και τα αντίστοιχα στην Ελλάδα εννοείται. Τώρα υπάρχουν και άλλες εξωγηπεδικές που είναι λίγο έκνομες και έχουν να κάνουν με βίαια περιστατικά δηλαδή συνεργασίες σε επίπεδο δρόμου αλλά το κυριότερο νομίζω είναι η επίσκεψη εκατέρωθεν σε αγώνες της άλλης ομάδας.”

Ν.Δ.: “Οι κύριες δραστηριότητες είναι η ανταλλαγή πληθυσμών εκατέρωθεν στα παιχνίδια που παίζουμε. Όταν θα παίζει ο Ολυμπιακός σε ματς του εξωτερικού σε πάρα πολλούς αγώνες έρχονται Σέρβοι οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα μαζί μας και σε ποδόσφαιρο και σε μπάσκετ όπως έγινε και στο Βερολίνο και εμείς σε ορισμένα ματς με την Παρτιζάν έχουμε πάει πάνω από 200-300 άτομα. Έχουμε ταξιδέψει και σε εκδρομές του Ερυθρού Αστήρα στο ποδόσφαιρο, όταν παίζουν κάποιο ευρωπαϊκό ματς, θα υπάρχει πάντα μικρή ή μεγαλύτερη εκπροσώπηση από οπαδούς του Ολυμπιακού. Σε εκδηλώσεις και πέρα των αγώνων, αν έχει γίνει κάτι άσχημο, όπως να χάσει τη ζωή του κάποιο μέλος και της Θύρας 7 και του Ερυθρού Αστήρα, πάντα υπάρχουν πανό, εκδηλώσεις, συνθήματα τιμής των νεκρών αντίστοιχα και ότι άλλο χρειαστούν, δηλαδή ένας Σέρβος μπορεί να φιλοξενηθεί σε σπίτι Έλληνα και αντίστοιχα ένας Έλληνας να φιλοξενηθεί σε σπίτι Σέρβων. Πραγματικά, έχει γίνει πάρα πολύ στενή η φιλία με πολύ γερές βάσεις σε όλα τα επίπεδα και ανθρώπινα και υλικά.”

Δ.Κ.: “Κατά κύριο λόγο είναι οι εκδρομές, ειδικά στα τελευταία παιχνίδια, τον τελευταίο καιρό, που υπήρχε η δυνατότητα και παίζαμε μαζί, εννοώ Ολυμπιακός και Ερυθρός Αστήρας, για το Champions League. Όταν ανεβήκαν πάνω οι Ολυμπιακοί για τον αγώνα στο Μαρακανά και όταν κατέβηκαν οι Σέρβοι στην Ελλάδα, που συναντηθήκαμε στο Σύνταγμα και κάναμε την πορεία μέχρι το Μοναστηράκι. Κατά κύριο λόγο οι εκδρομές στις δύο χώρες, εγώ τουλάχιστον δεν έχω δει κάτι παραπάνω από τις ομάδες.”

Γ.Μ.: “Τα πάντα νομίζω, αλληλοβοήθεια σε θέματα είτε υγείας είτε στήριξης και υποστήριξης, ενάντια σε αθέμιτες ενέργειες που μπορεί να γίνουν προφυλάσσει ο ένας τον άλλον, εκδρομές, πάρτι. Νομίζω αν τα πάρουμε αυτά σαν τέσσερα βασικά στοιχεία μετά υπάρχουν πολλές διακλαδώσεις, δηλαδή ας πούμε στο θέμα υγείας μπορεί να είναι από μια αιμοδοσία ή αντίστοιχα να μας βοηθήσουν και εκείνοι αν κάποιος χρειάζεται βοήθεια, δηλαδή σε κάποιο κέντρο στην Ελλάδα που μπορεί να μην παρέχουν την ίδια φροντίδα ή στην Σερβία να τους φέρνουν εδώ πέρα. Σε θέματα τώρα, πως να το πω. σε θέματα νόμου ίσως, προφυλάσσει ο ένας τον άλλον. Ο ένας θα μπει μπροστά από τον άλλον να τον προστατεύσει και να του παρέχει κάθε δυνατή βοήθεια που μπορεί να έχει ή πληροφορία με το τι γίνεται. Πλέον είναι σαν δίδυμα αδέρφια τα οποία απλά έχουν χωριστεί και ο ένας έχει το νου του στον άλλον κάπως έτσι θα το χαρακτήριζα.”

Φ.Κ.: “Τα πάντα, ό,τι θα κάναμε μόνοι μας το κάνουμε και με τα αδέρφια μας. Εκδρομές όχι μόνο σε Σερβία ή Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες της Ευρώπης σε μεγάλους αγώνες κυρίως. Πάρτι, ξενύχτια αλλά και σε σοβαρά ζητήματα υγείας ή γενικότερα ανάγκης. Υπάρχει τρομερή αλληλοστήριξη σε τέτοια ζητήματα, έρανοι, αιμοδοσίες. Υπάρχουν και άλλα που αφορούν θέματα δρόμου να το πω έτσι.”

Γ.Κ.: “Συνήθως να πηγαίνουμε στα ντέρμπι με την Παρτιζάν στο Βελιγράδι και να έρχονται αυτοί όταν παίζουμε με τον Παναθηναϊκό. Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει όπου παίζει ο Ολυμπιακός στην Ευρώπη να έρχονται και κάποιοι Σέρβοι στο εξωτερικό και αντίστροφα εμείς με τον Ερυθρό Αστήρα. Επίσης, σε κάποια παιχνίδια με τον ΠΑΟΚ λόγω ότι έχουν αδελφοποιηθεί αυτοί με την Παρτιζάν. Κυρίως εκδρομές εσωτερικού και εξωτερικού.”

Θ.Μ.: “Από προσωπική εμπειρία έχω επισκεφτεί μια φορά τη Σερβία στο Final Four του Βελιγραδίου το 2022 και σίγουρα τότε στο γήπεδο καθόμασταν μαζί. Έχω ακούσει ότι γενικά όποτε παίζουμε αντίπαλοι είναι μαζί οι οπαδοί των δύο ομάδων, τραγουδάνε συνθήματα, έχουν και κοινά συνθήματα αλλά και ο ένας ξέρει του άλλου. Επίσης, πολλές φορές γίνονται και εκτός έδρας εκδρομές όπως π.χ. να πάνε οι οπαδοί του Ολυμπιακού να δουν ένα ματς Ερυθρός Αστήρας - Παρτιζάν και να φιλοξενηθούν από τους οπαδούς του Ερυθρού Αστήρα και αντίστοιχα να έρθουν οι οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα εδώ και να φιλοξενηθούν σε ένα ματς του Ολυμπιακού που είναι άσχετο με τον Ερυθρό Αστήρα. Οπότε εκδρομές κατά κύριο λόγο και συνύπαρξη στο γήπεδο.”

Β.Χ.: “Οι κοινές εκδρομές, η φιλοξενία όταν πηγαίνουμε εκεί, τους φιλοξενούμε όταν έρχονται εδώ, ακόμα και κοινές φιλίες, κοινές έχθρες. Αυτά μοιραζόμαστε, έχουν όλα τα στοιχεία μιας αδελφοποίησης ας το πούμε έτσι.”

Σ.Β.: “Όπως είπα, έχω πολλούς ανθρώπους δικούς μου που είναι οπαδοί του Ολυμπιακού, όχι μόνο από την Ελλάδα. Έχω φίλους που είναι φανατικοί οπαδοί του Ολυμπιακού από τη Σλοβακία, από τη Γερμανία, οπότε όταν οι ομάδες μας παίζουν σε αυτές τις χώρες, πάντα βρισκόμαστε και πηγαίνουμε μαζί. Όπως έγινε φέτος στο Βερολίνο και φυσικά τώρα έρχονται αυτοί σε μένα και εγώ θα πάω σε αυτούς. Αυτή τη στιγμή δεν έχουμε κάποιο γεγονός για να συναντηθούμε, αλλά θα το κάνουμε στο τέλος του μήνα στο Βουκουρέστι.”

Α.Ρ.: “Το κύριο πράγμα είναι όταν έχουμε αγώνες που είναι κοντά σε χρονική απόσταση και δεν είναι πολύ μακριά γεωγραφικά. Αγώνες σαν αυτούς είναι γεγονότα που πραγματικά μας φέρνουν πιο κοντά. Επίσης, όταν παίζουμε ο ένας εναντίον του άλλου, ή όταν ο Ερυθρός Αστήρας παίζει εναντίον του Παναθηναϊκού, ή όταν ο Ολυμπιακός παίζει εναντίον της Παρτιζάν, αυτά είναι επίσης από τα βασικά γεγονότα για εμάς. Μερικές φορές υπάρχουν και εκτός έδρας παιχνίδια που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση, μέσα σε δύο μέρες. Για παράδειγμα, πέρυσι πήγα σε έναν αγώνα Young Boys - Ερυθρός Αστήρας και μετά στο Freiburg - Ολυμπιακός, επειδή υπήρχε απόσταση μόλις 60-100 χιλιόμετρα μεταξύ των δύο αγώνων. Αυτά τα παιχνίδια είναι από τις καλύτερες ευκαιρίες για να έρθουμε πιο κοντά και να νιώσουμε ακόμα πιο μοναδικοί ως αδελφότητα. Επίσης, ακόμα και όταν δεν υπάρχει ακριβώς τέτοια περίπτωση, όποτε έχουμε ελεύθερο χρόνο και υπάρχει κάποιο σημαντικό παιχνίδι στην Αθήνα, προσπαθούμε πάντα να έρθουμε αν υπάρχει δυνατότητα. Δεν είναι και τόσο κοντά, αλλά ξέρεις, κάνουμε ό,τι μπορούμε για να το ζήσουμε και να στηρίζουμε ο ένας τον άλλον.”

6.3 Τρίτο ερευνητικό ερώτημα:

“Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα;”

Στο ερώτημα σχετικά με το αν υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς και αν μπορούν να αναφέρουν κάποια παραδείγματα, οι συνεντευξιαζόμενοι εκτός από περιστατικά που έχουν γίνει γνωστά και από τα ΜΜΕ, μοιράστηκαν μαζί μας τις προσωπικές τους εμπειρίες προκρίνοντας ο καθένας κάποιο διαφορετικό περιστατικό ως ιδιαίτερος σημαίνον. Αναφέρθηκαν διάφορες οπαδικές εκδρομές και περιστατικά από τη φιλοξενία που τους προσφέρθηκε ή που πρόσφεραν αντίστοιχα, κοινά συνθήματα, πανό, πορείες και κερκίδες στο πλαίσιο αυτών των εκδρομών, η στάση των Ελλήνων και ιδιαίτερα της ομάδας του Ολυμπιακού κατά τη διάρκεια του γιουγκοσλαβικού πολέμου, η κοινή υποστήριξη σε σημαντικούς αγώνες και ακόμα και η υποστήριξη που υπάρχει μεταξύ τους σε ζητήματα “δρόμου”. Πιο αναλυτικά ανέφεραν:

Α.Π.: “Νομίζω υπάρχουν πάρα πολλά περιστατικά, προσωπικά είχα βρεθεί στην επανένωση το 2005 στη Μαδρίτη όπου οι Delije είχαν παρακολουθήσει αγώνα του Ολυμπιακού με τη Ρεάλ

Μαδρίτης στην Ισπανία. Αργότερα επισκέψεις των Delije στο Καραϊσκάκη, δικές μας, σαν Θύρα 7 σαν Ολυμπιακοί, στο Βελιγράδι, οργανωμένη εκδρομή 150 ατόμων το 2010 αλλά νομίζω το πιο χαρακτηριστικό είναι ότι όταν είχαν κληρωθεί πριν μερικά χρόνια ο Ολυμπιακός και ο Ερυθρός Αστέρας στους ομίλους του Champions League η υποδοχή και η κοινή πορεία των φιλάθλων του Ολυμπιακού και του Ερυθρού Αστήρα προς το γήπεδο στο Βελιγράδι και το αντίστοιχο στην Αθήνα την κοινή πορεία των φιλάθλων του Ολυμπιακού και του Ερυθρού Αστήρα από το Σύνταγμα προς το Καραϊσκάκη νομίζω είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα.”

Ν.Δ.: “Το πρώτο για μένα που ήταν το πολύ σημαντικό και το εκτίμησαν δεόντως οι Σέρβοι ήταν αυτό το φιλικό στον πόλεμο που όλα τα έσοδα πήγανε στους Σέρβους, αυτό ήταν πάρα πολύ σημαντικό από την πλευρά τους, η κίνηση που κάναμε σαν ελληνική ομάδα. Τι άλλο; Κάποιες συγκεντρώσεις κοινές, εκατέρωθεν, σε Βελιγράδι και Αθήνα ή Πειραιά. Κάποιες συναντήσεις με Κροάτες που έγιναν στο Βενιζέλος μετά το ματς Ολυμπιακού - Δυναμό Ζάγκρεμπ στο Champions League σ’ αυτό τώρα να μην επεκταθούμε. Γενικά φιλία και στους δρόμους, τι να σου πω τώρα τα καταλαβαίνεις μην επεκταθώ. Όποτε κάνουν εκδηλώσεις αυτοί, πηγαίνουμε εμείς, όσοι μπορούν, στο γήπεδο τους, αυτοί έρχονται σε εμάς. Οι σύνδεσμοι πάντα είναι ανοιχτοί και οι δικοί μας, πάντα τους υποδεχόμαστε με φαγητά, ποτά και οτιδήποτε χρειάζονται και αυτοί τα ίδια, οι σύνδεσμοι είναι σαν σπίτια γι’ αυτούς. Δεν μπορώ να το πω καλύτερα, είναι αδέρφια, είναι αδελφική η σχέση και δεν θα σπάσει από κανένα λόγο, ούτε από ήττα ούτε από νίκη εκατέρωθεν. Όταν θα παίζουμε είναι αδελφική η σχέση είναι σαν να κυλάει ίδιο αίμα. Επίσης, να προσθέσω ότι πολλά συνθήματα, τραγούδια που ακούγονται στις κερκίδες των δύο οπαδών, είναι κοινά τραγούδια. Το μόνο που αλλάζει είναι οι δύο διαφορετικές γλώσσες, στο μεν ακούγονται σέρβικα στο άλλο ελληνικά. Δηλαδή, μέχρι και τα συνθήματα, επειδή είναι τόσο δυνατή η φιλία, είναι κοινά συνθήματα.”

Δ.Κ.: “Ναι, αυτό που μπορώ να αναφέρω είναι όταν ανεβαίνουν οι Ολυμπιακοί για την Σερβία για τον αγώνα με τον Ερυθρό, υπήρχε ένα πανό κρεμασμένο μόλις έμπαινες μέσα στην πόλη, που έλεγε καλώς ήρθατε αδέρφια μας. Αυτό αποδεικνύει το τι σχέσεις έχουμε και σε τι μεγάλο βαθμό είναι μεταξύ των δύο ομάδων και των φιλάθλων. Τώρα άλλα περιστατικά; Αυτό ήταν το μόνο που μου άρεσε εμένα, το να σε σέβεται ο άλλος και να σε θεωρεί αδερφό του ρε παιδί μου, που είμαστε και από δύο διαφορετικές χώρες, βαλκανικές βέβαια, αλλά δύο διαφορετικές. Α! Και στο

παιχνίδι στο μπάσκετ, στο πρώτο που είχε τύχει να παίζουμε με τον Ερυθρό που ήταν όλο το γήπεδο στα ερυθρόλευκα και φώναζαν το σύνθημα του Ολυμπιακού αν το θυμάσαι.”

Γ.Μ.: “Αν υπάρχουν εγώ δεν τα έχω ζήσει απλά από αυτά που έχω ακούσει για το Final Four όταν έγινε στο Βελιγράδι και με ό,τι παρείχαν σε όλους τους φιλάθλους του Ολυμπιακού, το πάρτι που διοργάνωσαν στο Μαρακανά και τα υπόλοιπα. Από εκεί και πέρα αυτά που έχω δει είναι που έχουν κατέβει οι Σέρβοι σε ντέρμπι που θέλουμε στήριξη ή αντίστοιχα να έχουμε πάει εμείς στο Βελιγράδι. Δεν έχω κάτι άλλο, αυτά έχω δει με τα μάτια μου και το άλλο που το έχω ακούσει. Α και τώρα που είδα τους Σέρβους που είχαν κατέβει για τον τελικό στην ΟΠΑΠ Αρένα. Τώρα, υπάρχουν και πολλά που δεν βγαίνουν προς τα έξω, για παράδειγμα θέματα υγείας κλπ. προσπαθούν να μην δείχνουν τι κάνουν σε αυτό το κομμάτι.”

Φ.Κ.: “Υπάρχουν άπειρα περιστατικά, εμένα μου άρεσαν πολύ τα σκηνικά που είχαν γίνει όταν είχαμε παίξει σε όμιλο για το Champions League το 2019, πραγματική γιορτή, κοινές πορείες στους δρόμους, φανταστικό κορεό στο γήπεδο με τον δαφνοστεφανομένο και το αστέρι μαζί, κοινές κερκίδες και συνθήματα, ήταν τέλεια. Εντάξει, τα είχαμε δει στο μπάσκετ και σε κάτι φιλικά αλλά σε επίσημο παιχνίδι, ποδόσφαιρο, ήταν η πρώτη φορά. Και στο Final Four που είχε γίνει στο Βελιγράδι είχαμε πάει 10.000 Ολυμπιακοί το 2022. Κάθε ένας από αυτούς θα σου πει και 2-3 ιστορίες που να αποδεικνύουν τις σχέσεις μας με τους οπαδούς του Ερυθρού. Τα παιδιά άνοιξαν ακόμα και το Μαρακανά και έκαναν πάρτι προς τιμή μας μέχρι πρωίας, ποτά, φαγητά, μουσικάρες είχε γίνει χαμός. Σε όποιο μαγαζί και να πήγαινες θα έβρισκες και ένα πάρτι σε εξέλιξη. Τις ημέρες των αγώνων κατέβηκαν μαζί μας και κάναμε μαζί πορεία μέχρι το Stark και χωρίς να παίζει ο Ερυθρός στο Final Four. Αυτό πιστεύω έγινε και σε περίπτωση που τολμούσαν να κάνουν τίποτα οι Παρτιζάνοι, αλλά ήταν εξαφανισμένοι. Σκέψου οι άνθρωποι βγήκαν και πανηγύρισαν την κατάκτηση του Conference από τον Ολυμπιακό σαν να το είχαν κερδίσει οι ίδιοι και κυκλοφόρησαν και μια φωτογραφία για να τονίσουν την σύμπτωση με την ημερομηνία των ευρωπαϊκών τίτλων του Ερυθρού και του Ολυμπιακού αφού και οι δύο κατέκτησαν τους τίτλους τους στις 29 Μαΐου. Καλό ε;”

Γ.Κ.: “Περιστατικά; Σίγουρα ο βομβαρδισμός στο Βελιγράδι που σταθήκαμε όλοι υπέρ των Σέρβων. Μετά είναι η αντιπαλότητα ενάντια στους Κροάτες λόγω της Δυναμό Ζάγκρεμπ και της αδελφοποίησης τους με τον Παναθηναϊκό και ό,τι έχει να κάνει ανάμεσα σε Ολυμπιακό και

Ερυθρό Αστέρα, δηλαδή με τα κοινά χαρακτηριστικά τους, με τις ημερομηνίες που σημαίνουν κάτι σημαντικό γι' αυτούς ή για εμάς.”

Θ.Μ.: “Θα μοιραστώ ένα το οποίο το έχω δει, έχει κοινοποιηθεί δηλαδή, νομίζω ήταν το 2014 το πρώτο ματς του Ερυθρός Αστέρας - Ολυμπιακός όπου έκαναν οι οπαδοί του Ερυθρού Αστέρα ένα μεγάλο κορεό με την ελληνική σημαία και τραγουδούσαν το “είσαι στο μυαλό” στα ελληνικά. Επίσης, από προσωπική πείρα όταν όπως σου είπα που είχα πάει στη Σερβία το 2022 έβλεπα ακόμη και μικρά παιδάκια της ηλικίας των 7 χρονών να τραγουδάνε τον ύμνο του Ολυμπιακού στο δρόμο ή να μας χαιρετάνε με πολλή αγάπη, αυτά είναι δύο παραδείγματα που έχω δει.”

Β.Χ.: “Όλες οι εκδρομές που έχουμε πάει και μας έχουν φιλοξενήσει, το ότι έρχονται σε κρίσιμα παιχνίδια, το ότι πηγαίνουμε σε κρίσιμα παιχνίδια δικά τους, το ότι μας στηρίζουν σε Ευρωπαϊκά παιχνίδια, έρχονται μαζί μας το ίδιο και εμείς σε δικά τους. Είναι πάρα πολλά δηλαδή τα περιστατικά αυτά, ακόμα και σε παιχνίδια με κοινούς εχθρούς όπως είναι η Δυναμό Ζάγκρεμπ που είχαν έρθει, διάφορα τέτοια περιστατικά.”

Σ.Β.: “Ναι, όπως ανέφερα στο Βερολίνο, πριν από αυτό, επίσης στον αγώνα εναντίον της Φερεντσβάρος, φυσικά, όταν πήραμε τη σημαία των Union Gladiator, συμμετείχαν και παιδιά από την Ελλάδα. Στον αγώνα στη Ρώμη, όταν παίζαμε εναντίον της Μίλαν και της Βίρτους, και μετά την επίθεση στους Ρωμαίους μπροστά από το γήπεδό τους, συμμετείχαν επίσης μερικά παιδιά από την Ελλάδα. Έτσι, όπως όταν νικήσαμε τη Δυναμό Ζάγκρεμπ στην Αθήνα, στο αεροδρόμιο, συμμετείχαν και παιδιά από τη Σερβία.”

Α.Ρ.: “Ναι, αν και δεν το έχω βιώσει προσωπικά, ξέρω πολλές ιστορίες. Για παράδειγμα, πέρυσι στο Final Four υπήρξε μια μεγάλη σύγκρουση μεταξύ οπαδών του Ολυμπιακού και του Παναθηναϊκού και φυσικά πολλοί οπαδοί του Ερυθρού Αστέρα ήταν εκεί, μαζί με τους οπαδούς του Ολυμπιακού. Επίσης, όταν έγινε το Final Four στο Βελιγράδι, πολλοί από τη Σερβία ήρθαν για να στηρίξουν και να βοηθήσουν στη διοργάνωση και μετά από αυτό άκουσα ότι έγινε ένα μεγάλο πάρτι κάπου στο Βελιγράδι. Αυτές είναι καταστάσεις όπου, ακόμη κι αν συμμετέχει μόνο ένας σύλλογος σε ένα γεγονός, οι δύο ομάδες πάντα υποστηρίζουν η μία την άλλη. Καλούν πάντα ο ένας τον άλλον, ειδικά σε δύσκολες στιγμές ή σε τραγωδίες – ο Θεός να φυλάει. Για παράδειγμα, πρόσφατα υπήρξε μια τραγωδία στη Νόβι Σαντ και στον πρώτο αγώνα μετά από αυτό οι οπαδοί

του Ολυμπιακού σήκωσαν ένα πανό υποστήριξης για εμάς. Το ίδιο συμβαίνει και όταν υπάρχει μια τραγωδία εκεί, στην Ελλάδα. Είμαστε πάντα εκεί ο ένας για τον άλλον και αυτό είναι το πιο σημαντικό.”

6.4 Τέταρτο ερευνητικό ερώτημα:

“Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;”

Στο ερώτημα αν πιστεύουν πως η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις τους με τους οπαδούς άλλων ομάδων λάβαμε καθολικά θετική απάντηση. Οι περισσότεροι αναφέρθηκαν στην αρνητική κλιμάκωση της σχέσης τους με την Παρτιζάν και τον ΠΑΟΚ αντίστοιχα. Με αρνητικό πρόσημο αναφέρθηκαν επίσης και στις σχέσεις με τον Παναθηναϊκό και τη Δυναμό Ζάγκρεμπ. Οι περισσότεροι αναφέρουν, μάλιστα, πως λόγω της τόσο στενής αδελφοποίησης οι “εχθροί” έχουν διπλασιαστεί. Ωστόσο, πέρα από τους “εχθρούς”, έγιναν και αναφορές πως, λόγω της αδελφοποίησης, έχουν έρθει σε φιλική επαφή με ομάδες από άλλες χώρες όπως είναι η Ιταλία, η Πολωνία και η Ρωσία που είναι φιλικά προσκεείμενες στον Ερυθρό Αστέρα. Στη συγκεκριμένη ερώτηση λάβαμε και μια απάντηση με πολιτικό πρόσημο και στο πως η συγκεκριμένη αδελφοποίηση έχει περάσει στη συνείδηση πολλών σαν μια και αδιαίρετη ομάδα με ακραίες πολιτικές απόψεις. Πιο αναλυτικά οι συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν:

Α.Π.: “Ε ναι, από την πλευρά την δική μας υπήρχε πάντα έχθρα με τον ΠΑΟΚ, αλλά νομίζω ότι η συνεργασία των οπαδών του ΠΑΟΚ με τους αντίστοιχους της Παρτιζάν Βελιγραδίου έχει εντατικοποιήσει λίγο αυτό το μίσος εκατέρωθεν και νομίζω και οι Delije, δηλαδή είναι δύο φορές εχθροί μας, πως να το πω. Ωστόσο, έχει επηρεάσει και από άλλη άποψη, δεν θα το πω θετική, ότι οι Delije προσελκύουν φιλάθλους λόγω της ατμόσφαιρας που δημιουργούν και από τρίτες χώρες, δηλαδή από Ιταλία, από Πολωνία, από Ρωσία και σε αρκετά ταξίδια έχουμε συναντηθεί με τέτοιους φιλάθλους και τους έχουμε δει με τελείως διαφορετικό μάτι. Από αυτή την άποψη επηρεάζει σχέσεις, όχι ότι αναπτύσσεται κάποια φιλία, απλά μιλάς με φιλάθλους που σε άλλη περίπτωση, εάν δεν υπήρχε ας πούμε η αδελφοποίηση με τους Delije, μπορεί να πλακωνόσουν.”

Ν.Δ.: “Ε ναι σίγουρα. Όταν κάποιοι οπαδοί άλλων ομάδων, και δεν μιλάω μόνο για την Παρτιζάν που είναι αυτονόητο, δεν είναι αρεστοί στους οπαδούς του Ερυθρού Αστέρα δεν είναι

αρεστοί και σε εμάς, δεν μπορεί να είναι αρεστοί σε εμάς! Όπως αντίστοιχα έχει προκύψει μια φιλία με την Νάπολη που είναι φιλικά προσκείμενη και σε εμάς και στους *Delije* και έχει γίνει αντίστοιχα μια φιλία, όχι τόσο πολύ αδελφοποίηση αλλά μια συμπάθεια πιο πολύ μπορείς να το πεις και έχουν ενωθεί αυτές οι τρεις ομάδες Ολυμπιακός, Ερυθρός Αστέρας και Νάπολη. Αντίστοιχα, όποια ομάδα αντιπαθεί ο Ολυμπιακός την αντιπαθούν και οι οπαδοί του Ερυθρού Αστέρα, Παναθηναϊκός, ΠΑΟΚ και δεν συμμαζεύεται. Ε ναι, σίγουρα επηρεάζει και σε τρίτες σχέσεις.”

Δ.Κ.: “Ε ναι σίγουρα, εννοείται πλέον ότι ο Ολυμπιακός και ο Ερυθρός Αστέρας είναι ένα, δηλαδή όταν παίζουν οι αντίπαλοι μας είτε μπάσκετ είτε ποδόσφαιρο. Από πλευράς Παναθηναϊκού αν παίζει με τον Ερυθρό είναι σαν να κερδίζει τον Ολυμπιακό, αυτό λένε, και ανάλογα όταν παίζει ο ΠΑΟΚ, η Παρτιζάν λέει ότι κερδίσαμε επειδή είναι αδελφοποιημένοι οι άλλοι, ότι κέρδισαν τον Ολυμπιακό ή τα αδέρφια μας. Μας βλέπουν όλους σαν ένα αυτό είναι το καλό στην αδελφοποίηση, πρέπει να φαίνεσαι σαν ένα, γιατί έχεις τα ίδια όνειρα, τις ίδιες αξίες, τα ίδια πιστεύω. Γι’ αυτό και γίνεται η αδελφοποίηση δεν γίνεται για κάποιο άλλο λόγο, έχεις τους κοινούς εχθρούς εντός εισαγωγικών άρα δεν έχει να κάνει με κάτι διαφορετικό.”

Γ.Μ.: “Φυσικά, φυσικά, 1000%. Αυτό φαίνεται όχι μόνο από την πλευρά των ελληνικών ομάδων αλλά και από την πλευρά των Σέρβων συμβαίνει αυτό. Όπως είπαμε πριν με την Παρτιζάν, με τον ΠΑΟΚ, φαίνεται, είτε όταν πάμε εμείς και παίζουμε στο μπάσκετ με την Παρτιζάν, τι γίνεται και οι σημαίες που υψώνονται και αντίστοιχα όταν παίζει είτε ο Παναθηναϊκός είτε άλλη ομάδα με τον Ερυθρό Αστέρα ποια είναι η αντιμετώπιση. Ναι, 1000% συμβαίνει αυτό, γι’ αυτό δεν υπάρχει αμφιβολία.”

Φ.Κ.: “Το μόνο σίγουρο. Οι εχθροί έχουν διπλασιαστεί το ίδιο και οι φίλοι. Έχουμε τους δικούς μας αντιπάλους αλλά πλέον αντίπαλοί μας είναι και οι αντίπαλοι του Ερυθρού. Το ίδιο ισχύει και για τους φίλους μέσα σε εισαγωγικά όχι ότι έχουμε κάποια άλλη φιλία που να είναι τόσο δυνατή όσο η αδελφοποίηση μας με τον Αστέρα αλλά υπάρχει μια σχέση ανοχής ή συμπάθειας. Και νομίζω ότι το ίδιο ισχύει και για τους αντιπάλους μας. Έχει πλάκα αυτό, σκέψου να σου κάνει καζούρα ένας βάζελος γιατί κέρδισε στο μπάσκετ τον Ερυθρό Αστέρα ή να κάνεις εσύ καζούρα σε έναν παοκτσή επειδή ο Ερυθρός κέρδισε την Παρτιζάν.”

Γ.Κ.: “Ναι τις έχει επηρεάσει γιατί έχουμε μάθει κάποια πράγματα από την κουλτούρα των Σέρβων και προσπαθούμε και εμείς να τα αφομοιώσουμε, όχι στο 100% αλλά εντάξει, να τα προωθήσουμε και σε εμάς. Το ότι μας χρεώνουν για πολιτικά πράγματα λόγω ότι οι Σέρβοι είναι πιο πολύ εθνικιστές, το ίδιο μπορούμε να πούμε και εμείς για τους Παναθηναϊκούς και τους Κροάτες ότι είναι Ναζί.”

Θ.Μ.: “Πιστεύω ότι η αδελφοποίηση, σαν οπαδός του Ολυμπιακού που την ενστερνίζομαι και μου αρέσει, αυτό που μου έχει σίγουρα αναπτύξει στο μυαλό μου είναι μια αντιπαλότητα, περισσότερο απ’ ότι θα είχα αν δεν υπήρχε ο Ερυθρός Αστήρας, με την Παρτιζάν και θεωρώ ότι το ίδιο ισχύει και για τους Σέρβους. Ας πούμε, βλέπεις στα ματς Ερυθρός Αστήρας – Παναθηναϊκός, παραδείγματος χάρη, στην Euroleague, να έχουν ένταση, να είναι γεμάτο το γήπεδο, να υπάρχει ένταση και θεωρώ ότι και οι δύο σε ένα βαθμό βλέπουν ως αντιπάλους τους αντιπάλους των αδελφών τους.”

Β.Χ.: “Αν έχει επηρεάσει τις σχέσεις μας με τους οπαδούς των άλλων ομάδων; Μιας και δεν έχουμε πάρα πολλές αδελφοποιήσεις όπως έχουνε οι άλλοι, δεν έχουμε σε κάθε χώρα έναν και δύο αδελφοποιημένους, νομίζω ότι είναι πλέον γνωστό σε όλη την Ευρώπη και στην Ελλάδα ότι ο Ολυμπιακός έχει αδελφοποίηση με τον Ερυθρό Αστήρα οπότε, ναι, είναι κάτι διακριτό, έχουμε φτιάξει κοινούς εχθρούς και κοινούς φίλους.”

Σ.Β.: “Ναι, αυτό είναι το πιο σημαντικό μέρος της αδελφοποίησης. Όταν άρχισα να παρακολουθώ τον Ολυμπιακό, έβλεπα τα παιχνίδια φυσικά και τα συντηρούσα όλα αυτά, γιατί στη Σερβία ο πιο σημαντικός άντρας στη ζωή σου δεν είναι ο πατέρας σου ούτε ο γιος σου, αλλά ο αδελφός σου. Γιατί ήρθατε στον κόσμο από την ίδια μητέρα και από τον ίδιο πατέρα. Ο αδελφός είναι το πιο σημαντικό πράγμα για τους Σέρβους, ο αδελφός και ο νονός. Όταν άρχισα να αισθάνομαι την αδελφοποίηση και έβλεπα αγώνες του Ολυμπιακού, ίσως μερικές φορές να μην είχα το ίδιο συναίσθημα όπως όταν έβλεπα παιχνίδια του Ερυθρού Αστήρα, αλλά σε μεγάλα παιχνίδια ή ντέρμπι ένιωθα την ίδια νευρικότητα και ένταση, σαν να ήταν παιχνίδι του Ερυθρού Αστήρα. Φυσικά, όταν βλέπω τον Παναθηναϊκό, τον ΠΑΟΚ ή την ΑΕΚ Αθηνών, έχω το ίδιο συναίσθημα όπως όταν βλέπω την Παρτιζάν. Για μένα, είναι το ίδιο.”

A.R: “Ναι, σίγουρα, πρώτα με τις ομάδες από την Ελλάδα, γιατί ίσως οι οπαδοί των άλλων ελληνικών ομάδων να μη μας μισούσαν τόσο πολύ αν δεν ήμασταν αδελφοποιημένοι με τον Ολυμπιακό. Είναι το ίδιο και με τον Ολυμπιακό, ξέρεις, επειδή οι οπαδοί της Παρτιζάν μάς αποκαλούν «γύφτους» και τα σχετικά, όταν η Παρτιζάν παίζει με τον Ολυμπιακό λένε «εντάξει, πρέπει να νικήσουμε τους Έλληνες γύφτους», καταλαβαίνεις; Οπότε, αυτό είναι ένα είδος παραδείγματος. Ίσως και οι σύλλογοι από την Τουρκία να μας μισούν περισσότερο εξαιτίας αυτού – ας πούμε ότι είναι ίσως κακό παράδειγμα, αλλά μπορεί να επηρεάζονται. Αλλά ποιος νοιάζεται για αυτούς;”

6.5 Πέμπτο ερευνητικό ερώτημα:

“Ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;”

Στο ερώτημα σχετικά με το ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας, η πλειοψηφία των Ελλήνων συνεντευξιαζόμενων ανέφερε ότι η νέα ψηφιακή εποχή έχει διευκολύνει πάρα πολύ την επικοινωνία μεταξύ τους. Τόνισαν ότι ο όγκος της πληροφορίας που διαμοιράζεται μέσω των κοινωνικών δικτύων βοηθάει στη διατήρηση της σχέσης και βοηθάει στο να υπερπηδήσουν το αντικειμενικό εμπόδιο της απόστασης μεταξύ τους. Ανέφεραν, επίσης, πως υπάρχουν στο διαδίκτυο κοινές σελίδες που αφορούν την αδελφοποίηση και πως έχει γίνει πιο εύκολο να μαθαίνουν σημαντικά γεγονότα ο ένας για τον άλλο. Επίσης, πως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν αυξήσει την επιρροή της αδελφοποίησης στους νεαρότερους σε ηλικία οπαδούς καθώς η νέα γενιά είναι περισσότερο εξαρτημένη από αυτά τα δίκτυα σε σχέση με τους μεγαλύτερους σε ηλικία, οι οποίοι έχουν ζήσει την αδελφοποίηση από τα πρώτα της χρόνια όπου η τεχνολογία ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Ακόμα, λάβαμε και μια απάντηση για το ότι κάποιοι χειραγωγούν τα μέσα ανάλογα με τις σκοπιμότητες που θέλουν να εξυπηρετήσουν. Οι Σέρβοι συνεντευξιαζόμενοι φάνηκε να είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικοί για το ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην Σερβία. Ο ένας από αυτούς, μάλιστα, δήλωσε πως θεωρεί ότι αποδυναμώνουν την αδελφοποίηση. Πιο αναλυτικά οι απαντήσεις που λάβαμε είναι οι εξής:

A.Π.: “Σίγουρα παίζουν κάποιο ρόλο γιατί υπάρχει έκθεση αρκετών πραγμάτων, δηλαδή δημοσίευση πολλών πραγμάτων. Ωστόσο, τα περισσότερα δεν είναι για τα μέσα κοινωνικής

δικτύωσης, αν με καταλαβαίνεις, αλλά ναι είναι πιο εύκολο ένας που δεν είναι τόσο ενεργός, τόσο φανατικός, τόσο *connected* να μπορεί να βρει πράγματα, ωστόσο θα βρει λίγα, τα περισσότερα δεν είναι προς έκθεση στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.”

Ν.Δ.: “Σίγουρα παίζει. Επειδή ζούμε σε μια εποχή των *social* και παίζουν μεγάλο ρόλο τα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης σίγουρα η επικοινωνία πλέον είναι πολύ πιο εύκολη. Πλέον μπορεί να κανονιστεί ένα ταξίδι με ένα μήνυμα που λέει ο λόγος, να κάνεις φίλους μέσω *facebook*, μπορείς να επικοινωνήσεις μαζί τους, να πας και αντίστοιχα να έρθουν αυτοί στην Ελλάδα, να φιλοξενηθούν, να πας και κοινές διακοπές, ξέρω περιπτώσεις που κάνουν αντίστοιχα και οι δικοί μας σε αυτούς και αυτοί σε εμάς. Γενικά μέσω των *social* είναι πολύ εύκολο οτιδήποτε ανά πάσα ώρα και στιγμή να το χρησιμοποιήσει ο καθένας και να έρθει σε επαφή, να βοηθήσει σε μια κοινωνικοποίηση των λαών μεταξύ τους.”

Δ.Κ.: “Ε κοίτα πλέον έτσι και αλλιώς όλα μέσω των κοινωνικών δικτύων γίνονται. Παλαιότερα που δεν υπήρχε τίποτα από αυτά, τότε ήταν πιο δύσκολο να γίνει μια αδελφοποίηση, τώρα μπορεί ο καθένας να ανεβάσει κάποια βίντεο, είτε στο *youtube*, είτε στο *facebook*, είτε οπουδήποτε αλλού και οι περισσότερες ομάδες να αδελφοποιηθούν μόνο και μόνο επειδή ανέβασαν ένα βίντεο. Η αδελφοποίηση που έχουμε τουλάχιστον εμείς με τον Ερυθρό Αστέρα είναι από τα χρόνια τα οποία δεν υπήρχε τίποτα ούτε καν τηλέφωνα. Το να ανεβάζει πλέον ο Ερυθρός κάτι για τον Ολυμπιακό ή για οτιδήποτε άλλο όπως τώρα π.χ. όταν ο Ολυμπιακός σήκωσε το *Conference*, είδα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ότι οι Σέρβοι του Ερυθρού βγήκαν και πανηγύριζαν. Ήταν σαν να το πήρανε και αυτοί, αν δεν υπήρχαν τα μέσα δεν θα το βλέπαμε ποτέ, δεν θα το μαθαίναμε μάλλον ποτέ. Άρα, ναι, παίζει μεγάλο ρόλο το συγκεκριμένο για την διατήρηση και μπορεί ακόμα να το κάνει να είναι οι σχέσεις ακόμα πιο δεμένες, ρε παιδί μου, να μην υπάρχουν τριβές μέσα και σπάσει αυτή η αδελφοποίηση, που δεν γίνεται πλέον αλλά εν πάση περιπτώσει.”

Γ.Μ.: “Νομίζω έχει αυξηθεί η επιρροή που έχει η αδελφοποίηση, του Ερυθρού Αστέρα με τον Ολυμπιακό, στη νεότερη γενιά, που έχουν μάθει να ζουν με τα *social*. Αν βάλεις την δική μας γενιά που δεν είχαμε *social*, δεν νομίζω να μας έχει επηρεάσει τόσο, ίσως το αίσθημα να έχει αυξηθεί λίγο, δηλαδή της αδελφοποίησης, μέσα μας, επειδή μπορούμε να βλέπουμε κάποια παραπάνω πράγματα από αυτά που ίσως μαθαίναμε, αλλά δεν νομίζω ότι έχει επηρεάσει τη δική

μας γενιά τόσο όσο τη νέα γενιά. Έχουν και πέρα από τα social π.χ. και το youtube οπότε μπορούν να πάνε και να δουν και αντίστοιχους αγώνες του παρελθόντος, και πως ξεκίνησε, και να μάθουν ιστορία μέσα από το ίντερνετ κλπ. γι' αυτήν την γενιά έχει παίξει μεγάλο ρόλο. Βλέπεις και πολλά παιδιά πλέον που φοράνε και στο γήπεδο φανέλα του Ερυθρού Αστήρα και όχι του Ολυμπιακού οπότε είναι σαν να είναι το ίδιο πράγμα, αυτό που είπα πριν σαν δίδυμα αδέρφια που είτε το ένα είτε το άλλο είναι το ίδιο.”

Φ.Κ.: “Στις μέρες μας όλα περνάνε από τα social. Λογικό είναι να επηρεάζει και την δική μας σχέση. Νομίζω ότι σε πολλά πράγματα πάντως διευκολύνει την σχέση, οι επαφές γίνονται πιο εύκολα, η ενημέρωση για τα θέματα που αφορούν την μία ή την άλλη ομάδα, επίσης γίνεται εύκολα. Σκέψου ότι ακολουθώ όλες τις ομάδες στα social που αφορούν τον Ερυθρό Αστήρα και τους Delije και όχι μόνο εγώ. Έχει βοηθήσει και στην ανάπτυξη των προσωπικών σχέσεων που έχουν πολλοί οπαδοί πλέον μεταξύ τους. Η αδελφοποίηση έχει γίνει αφορμή ακόμα και για γάμους, κουμπαριές και στενές φιλίες. Δεν είναι μόνο οι ομάδες δηλαδή, έχουμε πάει σε άλλο επίπεδο.”

Γ.Κ.: “Αυτό εναλλάσσεται κυρίως πολιτικά· όποτε τους συμφέρει να πούμε κάποιο καλό πράγμα για τη Σερβία αναφέρουν την πολύ διάσημη αδελφοποίηση των οπαδών του Ολυμπιακού και του Ερυθρού Αστήρα, αλλά όταν είναι να αναδειχθεί το φάσμα του εθνικισμού τότε φωτογραφίζουν τον Ολυμπιακό, τη Θύρα 7 και τους οπαδούς του Ερυθρού. Για παράδειγμα, ότι από εκεί ξεκινάει όλο το κακό και ότι εκεί κρύβονται κάποιες άλλες σκοπιμότητες που δεν βγαίνουν παρά έξω. Εμάς δεν μας αγγίζουν όλα αυτά και γι' αυτό έχει κρατήσει και τόσα χρόνια άλλωστε η αδελφοποίηση και από γενιά σε γενιά να περνάει και να μεταδίδεται αυτό το πράγμα και να διατηρείται είτε από εμάς είτε από τους ίδιους τους Σέρβους.”

Θ.Μ.: “Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης γενικά το πιστεύω ότι την ενισχύουν γιατί δίνουν την δυνατότητα σε ανθρώπους οι οποίοι βιώνουν αυτή την αδελφοποίηση ας πούμε ιδίοις όμμασι, είναι μες το γήπεδο εκείνη τη στιγμή, μπορούν πάρα πολύ εύκολα να το μοιραστούν με πάρα πολλούς στα δικά τους μέσα και έτσι ακόμα περισσότεροι να δουν την πραγματική εμπειρία αυτής της σχέσης. Οπότε πιστεύω ότι με αυτόν τον τρόπο ότι μπορεί ο μέσος οπαδός που βιώνει την εμπειρία της αδελφοποίησης στο γήπεδο ή σε κάποια εκδρομή να την μοιραστεί με απεριόριστο αριθμό ατόμων στα μέσα του. Αυτό πιστεύω την ενισχύει.”

B.X.: “Είναι ένα σημαντικό μέσο πλέον, υπάρχουν κοινές σελίδες ή σελίδες που μπορεί να μπει ο κάθε οπαδός του Ολυμπιακού, υπάρχουν σελίδες φιλίας, βλέπουμε ότι έχουμε συγχαρητήρια, ας πούμε, μηνύματα, το ίδιο στέλνουμε και εμείς όταν υπάρχει κάποιο καλό νέο για τον Αστέρα. Στέλνουν αυτοί για τον Ολυμπιακό, βλέπουμε κοινά πανηγύρια όπως τώρα που πήραμε το ευρωπαϊκό. Νομίζω ότι μέσω του διαδικτύου γίνεται πολύ ευκολότερη η μετάδοση των μηνυμάτων και η εξάπλωση, ας πούμε, αυτής της φιλίας.”

S.B.: “Προσωπικά, για μένα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ένας παράγοντας που κάνει την αδελφοποίηση πιο αδύναμη, επειδή πολλοί άνθρωποι στη Σερβία, όταν παίζουμε εναντίον του Ολυμπιακού, αρχίζουν να γράφουν μαλακίες στα social media. Όπως ανέφερα, ως γκρουπ έχουμε κάνει πολλές αναρτήσεις γι’ αυτό στην κοινότητά μας στη Σερβία, εξηγώντας ότι όταν παίζουμε εναντίον του Ολυμπιακού, θα πρέπει να σεβόμαστε την αδελφοποίηση. Θυμάμαι εκείνη τη χρονιά που χρειαζόμασταν μια νίκη για να μπούμε στο Top 8 και τελικά δεν τα καταφέραμε. Τα social media γέμισαν με μαλακίες, εκείνη την ημέρα, πριν από πολλά χρόνια. Υπήρχαν πολλοί που σκέφτονταν το ίδιο και έγραφαν μαλακίες για την αδελφοποίηση και τους οπαδούς, τους ultras. Στη Σερβία, είναι ιδιαίτερα έντονο αυτό το φαινόμενο. Δεν ξέρω πώς είναι στην Ελλάδα, αλλά στη Σερβία είναι έτσι. Αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουν κάποια ουσιαστική σχέση με τον Ερυθρό Αστέρα, είναι απλώς τυχαίοι φίλαθλοι και φυσικά δεν ανήκουν στους ultras. Οι ultras καταλαβαίνουν ότι δεν έχει να κάνει με αυτό. Όμως, οι άλλοι οπαδοί δεν καταλαβαίνουν και μετά από εκείνο το παιχνίδι παίζαμε νομίζω δύο παιχνίδια εναντίον του Ολυμπιακού στην Euroleague και όταν ο Ολυμπιακός είχε την μπάλα, κάποιοι ούρλιαζαν εναντίον τους, ίσως το άκουσες κι εσύ. Για μένα είναι ντροπή γιατί η αδελφοποίηση δεν είναι κάτι που ξεκίνησε χθες. Του χρόνου θα κλείσει 40 χρόνια και αυτό δείχνει πόσο σημαντική είναι.”

A.R.: “Ξέρεις, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να είναι καλά, αλλά μερικές φορές μπορεί να είναι διπλά κακά. Για μένα, νομίζω ότι είναι θετικά, γιατί όποτε βλέπω αναρτήσεις σε κάποια παγκόσμια σελίδα στο Instagram, όπως της Euroleague ή του Champions League, όταν υπάρχει κάτι σχετικό με τον Ερυθρό Αστέρα, βλέπω χιλιάδες Έλληνες να σχολιάζουν «αδέρφια, σας αγαπάμε» ή κάτι παρόμοιο. Οπότε, ίσως αυτός είναι ένας θετικός αντίκτυπος των social media. Αλλά υπάρχουν και τα αρνητικά, γιατί υπάρχουν και οι άλλοι οπαδοί που προσπαθούν να δημιουργήσουν εντάσεις. Πολλές φορές βλέπουμε ψεύτικες ειδήσεις, όπως αν ένας παίκτης πάει από τον Ερυθρό Αστέρα στον Ολυμπιακό ή το αντίστροφο. Βλέπεις χιλιάδες άλλους οπαδούς να

προσπαθούν να προκαλέσουν και να βάλουν λόγια, όπως «ααα, είπε ότι τους μισεί, θέλει να πάει εκεί» και τα λοιπά, καταλαβαίνεις τι εννοώ, όπως με τον Πετρούσεφ ή παλιότερα με πολλούς παίκτες στο ποδόσφαιρο ή το μπάσκετ, που ούτε καν τους θυμάμαι. Για παράδειγμα, έχω δει σε σερβικές εφημερίδες χιλιάδες σχόλια από οπαδούς της Παρτιζάν να λένε «ααα, τα αδέρφια σας θέλουν να σας γαμήσουν... δεν θέλουν να σας δώσουν τον παίκτη σας». Προσπαθούν να δημιουργήσουν καβγά ανάμεσά μας, αλλά αυτό είναι ουσιαστικά αδύνατο.”

6.6 Έκτο ερευνητικό ερώτημα:

“Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;”

Στο ερώτημα πως βλέπουν το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι, καθολικά, απάντησαν με απόλυτη σιγουριά ότι όχι μόνο θα μείνει ακλόνητη αλλά πως στο μέλλον θα ενισχυθεί επιπλέον. Ανέφεραν, μάλιστα, κάποιοι από αυτούς πως η αδελφοποίηση των οπαδών θα γίνει η αφορμή για περαιτέρω ενίσχυση των συνεργασιών και στο επίπεδο των ομάδων. Ακόμα, πως όσοι είχαν κάποια αμφιβολία ότι κάτι μπορεί χαλάσει την αδελφοποίηση, πλέον σχεδόν το αποκλείουν σαν ενδεχόμενο καθώς στη συνείδηση των ίδιων αλλά και των αντιπάλων τους οι δύο αυτοί σύλλογοι είναι σαν ένα. Τέλος, ανέφεραν πως η αδελφοποίηση περνάει από γενιά σε γενιά και θα παραμένει ζωντανή και σταθερή για πάντα καθώς πλέον έχει ξεπεράσει τα στενά πλαίσια του αθλητισμού και έχει γίνει προσωπικό ζήτημα για τον κάθε ένα τους. Συγκεκριμένα οι απαντήσεις που λάβαμε είναι οι εξής:

Α.Π.: “Νομίζω ότι θα εντατικοποιηθεί ακόμα περισσότερο, όχι όσον αφορά το επίπεδο των φιλάθλων, γιατί με τα χρόνια έχουν αναπτυχθεί και διαπροσωπικές σχέσεις. Θα εντατικοποιηθεί, και έγινε ένα πρώτο βήμα με τα ερασιτεχνικά τμήματα και νομίζω ότι σταδιακά αυτό μπορεί να περάσει και στις ΠΑΕ και στις ΚΑΕ, δηλαδή και στις ομάδες ποδοσφαίρου και μπάσκετ. Η Σερβία, η πρώην Γιουγκοσλαβία, έχει μια σχολή ποδοσφαίρου και μια μπάσκετ με φανταστικούς αθλητές και νομίζω ότι θα στραφούν και οι ομάδες σε αυτά τα πλαίσια συνεργασίας, με αφετηρία βέβαια την πολύ καλή σχέση των φιλάθλων. Δεν ξέρω κατά πόσο μπορεί να συμβεί να μιλάμε για μια ομάδα πλέον. Με την έννοια ότι οι οπαδοί των δύο ομάδων θα παρακολουθούν πάρα πολύ στενά τις εξελίξεις για την άλλη. Θα παρακολουθούν οι Σέρβοι για τον Ολυμπιακό πιο στενά σε μεγαλύτερη κλίμακα και όχι μόνο οι φανατικοί και το αντίστοιχο και οι οπαδοί του

Ολυμπιακού, έτσι θα έχουμε ας πούμε δύο ομάδες, αλλά στην ουσία θα έχουμε το ίδιο ενδιαφέρον σαν να είναι η αγαπημένη μας.”

Ν.Δ.: “Βλέπω ότι δεν μπορεί να χαλάσει αυτή η αδελφοποίηση από κανένα λόγο έχει πολύ γερές βάσεις, γιατί στην αρχή δεν στο κρύβω ότι φοβόμουν πως αν θα συναντηθούμε σε κανένα παιχνίδι κρίσιμο, μην γίνει κάτι από τρίτους και χαλάσουν οι σχέσεις, ψυχρανθούν, αλλά νομίζω και με το μνημόνιο που έχει υπογραφεί, τώρα τελευταία και με τους δύο συλλόγους, σε ερασιτεχνικό επίπεδο δεν μπορεί να αλλάξει κάτι. Όχι ότι και να μην γινόταν αυτό θα άλλαζε κάτι, πιστεύω αυτή η σχέση έχει πάρα πολύ γερές βάσεις και δεν νομίζω, όχι δεν νομίζω, είμαι σίγουρος δεν θα χαλάσει από τίποτα, δηλαδή θα είναι αιώνια φιλία. Όσο υπάρχουν αυτοί οι σύλλογοι θα υπάρχει και αυτή η φιλία, αυτό πιστεύω.”

Δ.Κ.: “Είναι ένας γάμος 100 χρόνων δεν πρόκειται να αλλάξει αυτό το πράγμα περνάει από γενιά σε γενιά, δηλαδή δεν νομίζω να υπάρχει κάποιος που να μην ξέρει ότι θα συνεχίσει να είναι αδελφοποιημένος με τον Ερυθρό, ούτε Σέρβος που να πει ότι δεν θα κοιτάω τον Ολυμπιακό. Δεν νομίζω να αλλάξει και δεν ξέρω και άλλη περίπτωση να είναι τόσο πολύ δεμένες δύο ομάδες, και από άλλες ομάδες του εξωτερικού δεν έχω δει να υπάρχει η συγκεκριμένη αγάπη, δηλαδή όποτε παίζει ο Ολυμπιακός ένα σοβαρό παιχνίδι να κατεβαίνουν Σέρβοι ή εμείς να ανεβαίνουμε πάνω για να τους υποστηρίξουμε όταν παίζουν με την Παρτιζάν ή κάποιον άλλο σημαντικό αγώνα. Δεν το έχω δει κάπου αλλού.”

Γ.Μ.: “Πιστεύω το ίδιο, δεν ξέρω αν μπορεί να γίνει ακόμα πιο ισχυρό, δηλαδή νομίζω ότι έχουμε φτάσει σε τέτοιο σημείο. Αν έχεις δύο δίδυμα αδέρφια και τσακωμένα να είναι, που λέει ο λόγος, αν πάθει ο ένας κάτι το νιώθει ο άλλος, είναι πλέον σε αυτό το επίπεδο, δεν νομίζω να υπάρχει κάτι παραπάνω. Άντε να αφήσω και 1, 2, 5% αλλά δεν νομίζω, πάντα είναι εκεί ο ένας για τον άλλο. Νομίζω ότι αν συμβεί κάτι και ο ένας έχει ανάγκη τη βοήθεια του άλλου, έχει φύγει ομάδα και έχει πάει να τους βοηθήσουν σε οποιοδήποτε τομέα. Και η στήριξη που είχαμε εμείς δώσει τότε μετά τον πόλεμο ήταν σημαντική, οπότε δεν ξέρω αν υπάρχει κάποιο άλλο περιθώριο βελτίωσης των σχέσεων και να γίνουν πιο στενές. Οπότε πιστεύω ότι έχουμε φτάσει σχεδόν στο Έβερεστ.”

Φ.Κ.: “Το μέλλον το βλέπω κοινό, δεν νομίζω ότι μπορεί να γίνει κάτι που θα άλλαζε τα πράγματα. Η σχέση μας έχει περάσει πολλές δοκιμασίες όλα αυτά τα χρόνια εδώ επιβίωσε του πολέμου. Ίσα ίσα πιστεύω ότι η σχέση των οπαδών θα παρασύρει και τις διοικήσεις των ομάδων, ήδη το έχουμε δει στο ερασιτεχνικό επίπεδο. Οπότε ναι, θεωρώ ότι θα πάμε μαζί μέχρι τέλους.”

Γ.Κ.: “Θα διατηρηθεί ως έχει. Πιστεύω ότι είναι κάτι που δεν αλλάζει, είναι χρόνιο, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο μεταξύ μας. Όποτε ακούει κάποιος για τον Ερυθρό Αστήρα φέρνει στο μυαλό του τον Ολυμπιακό και όποιος ακούει για Ολυμπιακό τον Ερυθρό Αστήρα. Οπότε θα μείνει η αδελφοποίηση όπως έχει. Πρέπει να γίνει κάτι πάρα πολύ άσχημο ανάμεσα στα κράτη για να χαλάσει μεταξύ μας η αδελφοποίηση αυτή ή σε κάποιο πολύ χοντρό αρνητικό αποτέλεσμα, στο να παίζουμε μεταξύ μας όπως είχε γίνει στην Euroleague που τους πείραξε που χάσαμε από τους Σέρβους, αλλά εντάξει δεν επηρεάστηκε ούτε από αυτό, ούτε στον αγώνα του Champions League στο Καραϊσκάκη που αποκλείστηκαν αυτοί και περάσαμε εμείς. Είναι πολλά άλλα εσωτερικά που μας συνδέουν που είναι πέρα από το ποδόσφαιρο οπότε δεν πρόκειται να χαλάσει. Είναι ισχυροί οι δεσμοί δηλαδή, εξάλλου το ξέρουν και αυτοί ένα παιχνίδι είναι, κάποιος θα κερδίσει κάποιος θα χάσει ή μπορεί να έρθει και ισοπαλία εντάξει. Το ξέρουν το ταβάνι τους και εμείς το δικό μας.”

Θ.Μ.: “Πιστεύω ότι θα είναι κάτι που θα συνεχίσει να ισχύει γιατί πλέον οι ομάδες συναντιούνται και σε επίσημους αγώνες αρκετά συχνά λόγω της Euroleague και απ’ όσο έχω δει από τους οπαδούς του Ολυμπιακού, αν και δεν ήμουν ποτέ οργανωμένος αλλά από το μέσο οπαδό, βλέπω ότι υπάρχει μια αγάπη προς τον Ερυθρό Αστήρα και τη Σερβία γενικότερα, αλλά ειδικά προς τον Ερυθρό Αστήρα που πιστεύω ότι θα μεταδίδεται από γενιά σε γενιά. Μαθαίνει δηλαδή νομίζω και ο μικρός Ολυμπιακός που εκκολάπτεται να αγαπάει και τον Ερυθρό Αστήρα σιγά σιγά. Νομίζω είναι μέσα στην κουλτούρα του Ολυμπιακού κάπως, γι’ αυτό και πιστεύω ότι θα διατηρηθεί.”

Β.Χ.: “Τι να σου πω δεν είμαι μέντιουμ αλλά μιας και ήδη, αν κρίνουμε με βάση το παρελθόν, υπάρχει αυτή η μακροχρόνια αδελφοποίηση, νομίζω ότι θα διατηρηθεί και στο μέλλον ίδια και πιο ισχυρή.”

S.B.: “Πιστεύω ότι το μέλλον θα είναι καλύτερο, γιατί αυτές τις μέρες έχουμε παιχνίδια στο *Champions League*, για παράδειγμα και παιχνίδια στην *Euroleague*. Τώρα ο Ερυθρός Αστήρας παίζει σταθερά κάθε χρόνο στην Ευρώπη, όπως και ο Ολυμπιακός, οπότε έχουμε περισσότερες ευκαιρίες να συναντηθούμε, κάτι που παλιότερα δεν ήταν τόσο συχνό. Επίσης, τώρα είναι πιο εύκολο να ταξιδέψεις στην Αθήνα ή να έρθεις στο Βελιγράδι, γι' αυτό πιστεύω ότι η κατάσταση θα γίνεται όλο και καλύτερη. Επιπλέον, τα παιδιά στη Σερβία, δεν ξέρω αν είναι το ίδιο και στην Ελλάδα, γεννιούνται και μεγαλώνουν με τις ιστορίες της αδελφοποίησης, βλέποντας τα βίντεο που έχουμε, όλα τα βίντεο και τις φωτογραφίες. Σε κάθε παιχνίδι του Ερυθρού Αστήρα ή του Ολυμπιακού, οι σημαίες των δύο ομάδων είναι πάντα παρούσες και αυτό ενισχύει τη σύνδεση. Έτσι, πιστεύω ότι η αδελφότητα θα γίνει καλύτερη και πιο δυνατή στο μέλλον.”

A.R.: “Όλο και πιο δυνατή νομίζω, γιατί γίνεται όλο και πιο ισχυρή κάθε χρόνο και καλύτερη. Γιατί, επίσης, από πέρυσι έγινε και επίσημη η σχέση μεταξύ των συλλόγων, όταν έκαναν οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι κάποιες συμφωνίες, σαν επίσημη αδελφοποίηση και συνεργασία, κάτι τέτοιο. Αλλά έξω από τους συλλόγους, ποιος νοιάζεται για τους πολιτικούς, μεταξύ μας θα είμαστε καλύτερα. Γιατί, πίστεψέ με, ξεκίνησα να πηγαίνω σε αγώνες του Ερυθρού Αστήρα από όταν ήμουν περίπου 14 και κάθε χρόνο που πηγαίνω σε αγώνα βλέπω όλο και περισσότερους Έλληνες, όλο και περισσότερες ελληνικές σημαίες και επίσης όταν παρακολουθώ τον Ολυμπιακό στην τηλεόραση, όταν η κάμερα δείχνει τυχαία κάποιον από το κοινό, βλέπεις ότι ένας στους τρεις φοράει μια φανέλα του Ερυθρού Αστήρα. Είναι ωραίο να το βλέπεις αυτό. Επίσης, δεν ξέρω, όποτε πηγαίνω στην Αθήνα ή στην Ελλάδα, ή ακόμα και όταν ταξιδεύω κάπου στην Ευρώπη, όποτε βλέπω κάποιον από την Ελλάδα, τους ρωτάω, «Λοιπόν, ποια είναι η ομάδα σου;» και όταν μου λένε Ολυμπιακός, είμαστε αμέσως αδέρφια! Ανταλλάσσουμε Instagram, αρχίζουμε να βλέπουμε ο ένας τις ιστορίες του άλλου και να τις κάνουμε like, και έτσι κρατάμε επαφή για πάντα.”

Κεφάλαιο 7

Συμπεράσματα – Περιορισμοί και προτάσεις

7.1 Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την επεξεργασία της έρευνας μας, που αφορούσε την εξέταση των διάφορων πτυχών της αδελφοποίησης οπαδών ξένων χωρών και συγκεκριμένα την περίπτωση του Ολυμπιακού Πειραιώς και του Ερυθρού Αστήρα Βελιγραδίου, θα μπορούσαμε να πούμε πως ικανοποιηθήκαμε σε πολύ μεγάλο βαθμό από τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων καθώς αντλήσαμε ένα πλούσιο υλικό από τους “πρωταγωνιστές” του φαινομένου. Ωστόσο, δεν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε το ίδιο για τη βιβλιογραφική και διαδικτυακή αναζήτηση της οποίας τα αποτελέσματα ήταν πενιχρά. Τα κεντρικά θέματα που μας απασχόλησαν ήταν οι κοινές αξίες και αρχές που τους ενώνουν, οι κοινές δραστηριότητες, τα περιστατικά που αποδεικνύουν τη σχέση τους, η διαμόρφωση των σχέσεων τους με τους οπαδούς άλλων ομάδων υπό το πρίσμα της αδελφοποίησης, ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και, τέλος, η εξέλιξη της αδελφοποίησης στο μέλλον.

Η αδελφοποίηση των οπαδών του Ολυμπιακού Πειραιώς και του Ερυθρού Αστήρα Βελιγραδίου αποτελεί ένα από τα πιο ιδιαίτερα και ενδιαφέροντα φαινόμενα που αναπτύσσεται στο πλαίσιο των οπαδικών βιοκόσμων. Παρατηρώντας το φαινόμενο μέσα από την οπτική των συνεντευξιαζόμενων καταφέραμε να φωτίσουμε και, σε κάποιο επίπεδο, να εξηγήσουμε τις αιτίες ύπαρξής του, καθώς και τον αντίκτυπο που έχει στις δύο οπαδικές κοινότητες και όχι μόνο. Μέσα από την ανάλυση της σχέσης αυτής αναδείξαμε πως, υπό ορισμένες συνθήκες, οι οπαδικές κοινότητες μπορούν να αποβάλουν την εχθρότητα και την αντιπαλότητα που συχνά τις χαρακτηρίζει και να τις μετατρέψουν σε έντονη φιλία, σεβασμό και αλληλοστήριξη, δημιουργώντας μια δίπολη δυναμική ομάδα, η οποία ωστόσο μοιράζεται κοινές αξίες και εμπειρίες, κοινή αθλητική κουλτούρα και περηφάνια για τα αθλητικά και οπαδικά τους επιτεύγματα.

Η αδελφοποίηση αυτή είναι φανερή σε όλων των ειδών τα αθλήματα και δεν περιορίζεται μόνο στο ποδόσφαιρο, όπως θα περίμενε ίσως κάποιος. Κάθε είδους αθλητική αναμέτρηση είναι μια ευκαιρία αλληλοστήριξης μεταξύ τους. Ωστόσο, οι σχέσεις των δύο ομάδων έχει επεκταθεί και σε εκδηλώσεις που δεν συνδέονται με τον αθλητισμό αλλά αφορούν διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις, όπως φιλανθρωπικές ενέργειες ή υποστήριξη σε δυσάρεστα

περιστατικά και τραγωδίες. Η αλληλεγγύη που αναπτύσσεται, πέρα από τα αθλητικά πλαίσια, μας δείχνει πως αυτή η αδελφοποίηση μπορεί να υπερβεί τις διαφορές και τις αντιφάσεις που μπορεί να τους χωρίζουν, εθνικά και πολιτικά. Στην πραγματικότητα, η αδελφοποίηση των οπαδών και των ομάδων τους, αναδεικνύει τον τρόπο που ο αθλητισμός μπορεί να γεφυρώσει τις διαφορές μεταξύ τους. Ωστόσο, δεν πρέπει να παραβλέψουμε και το γεγονός πως μέρος της ισχυρής τους σχέσης και των οπαδικών επιτεύγματών τους αποτελούν και ενέργειες οι οποίες αναδεικνύουν την έντονη αντιπαλότητα και τις εντάσεις που χαρακτηρίζουν τους οπαδικούς βιοκόσμους. Με αρνητικό πρόσημο θα πρέπει να αναφέρουμε και την κλιμάκωση των σχέσεων τους με άλλους συλλόγους ή αντίπαλες οπαδικές κοινότητες.

Συνολικά, η αδελφοποίηση μεταξύ των οπαδών των δύο ομάδων και η συμπόρευσή τους τα τελευταία 39 χρόνια ανέδειξε μια σχέση “αδερφική”, όπως τη χαρακτηρίζουν, και έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας μεταξύ τους. Ο κώδικας αυτός πηγάζει από το κοινό πάθος των οπαδών για τις ομάδες τους και στηρίζεται από τη βάση των κοινοτήτων τους, καθώς δεν πρόκειται για μια οργανωμένη συνέργεια αλλά για μια από κοινού μακροχρόνια επένδυση συναισθημάτων, φιλίας, σεβασμού και κατανόησης. Με τους δεσμούς μεταξύ τους να ανανεώνονται και να δυναμώνουν διαρκώς, οι ισχυρισμοί τους πως δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο που να μην μπορούν να το υπερνικήσουν δεν μπορεί παρά να γίνουν αποδεκτοί.

7.2 Περιορισμοί και μελλοντική έρευνα

Όπως σε όλες τις έρευνες έτσι και στην παρούσα, αντιμετωπίσαμε κάποιους περιορισμούς και δεσμεύσεις. Αρχικά, ο σοβαρότερος περιορισμός προκύπτει από την έλλειψη προηγούμενης βιβλιογραφίας, καθώς δεν υπάρχουν συγκεκριμένες μελέτες που να ασχολούνται άμεσα με τις αδελφοποιήσεις των οπαδών ξένων χωρών. Η έλλειψη αυτή μας στερεί από μια θεωρητική διευρυμένη βάση που θα μας βοηθούσε στην επιβεβαίωση των ερευνητικών υποθέσεων, όπως και στην ανάλυσή τους. Επίσης, δυσκόλεψε σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη του θεωρητικού πλαισίου όπως και το πλαίσιο της έρευνας.

Η έλλειψη προηγούμενης βιβλιογραφίας μας οδήγησε στο να διεξάγουμε την έρευνα με τη μέθοδο των μη δομημένων συνεντεύξεων, καθώς η μέθοδος αυτή μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη. Ωστόσο, επειδή τα ευρήματα της έρευνας αποτελούν προσωπικές απόψεις και εμπειρίες, η ερευνήτρια έπρεπε να είναι ιδιαίτερα προσεκτική ώστε να μπορέσει να εξασφαλίσει τη μεγαλύτερη δυνατή αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία της έρευνας, χωρίς

να έχει τη δυνατότητα να διασταυρώσει και να επαληθεύσει τα δεδομένα της. Επίσης, η ερευνήτρια έπρεπε να δείξει ιδιαίτερη προσοχή στη διατήρηση της αντικειμενικότητας της, καθώς η περιορισμένη καθοδήγηση θα μπορούσε να την οδηγήσει στο να προβάλλει τις προσωπικές της αντιλήψεις και προκαταλήψεις, σε όλη την εξέλιξη της έρευνας ακόμα και στην εξαγωγή των συμπερασμάτων.

Οι αδελφοποιήσεις οπαδών ξένων χωρών αποτελούν ένα από τα πλέον πρόσφορα πεδία για μελλοντικές έρευνες. Η έλλειψη προηγούμενης βιβλιογραφίας, καθώς δεν υπάρχουν συγκεκριμένες μελέτες που να ασχολούνται άμεσα με το φαινόμενο, μπορεί να δώσει στους επόμενους ερευνητές ένα πολυδιάστατο και ποικιλόμορφο πεδίο έρευνας, συμβάλλοντας έτσι σε μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του φαινομένου των αδελφοποιήσεων και στο ρόλο που έχουν οι οπαδοί στο σύγχρονο αθλητικό πεδίο. Η ακαδημαϊκή έρευνα θα μπορούσε να επικεντρωθεί αρχικά στην ιστορική διερεύνηση του φαινομένου συγκριτικά με την ιστορία των σχέσεων μεταξύ των χωρών και πως αυτές επηρέασαν την αδελφοποίηση. Θα είχε, για παράδειγμα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον η έρευνα για τη σχέση μεταξύ οπαδών που προέρχονται από χώρες με παραδοσιακά κακές σχέσεις. Ένα, ακόμα, ενδιαφέρον πεδίο έρευνας είναι οι επιπτώσεις που έχουν οι αδελφοποιήσεις στις τοπικές κοινωνίες και πώς επηρεάζεται η κοινωνική ζωή των οπαδών. Η οικονομική διάσταση του φαινομένου είναι, επίσης, ένας ενδιαφέρων τομέας έρευνας, καθώς ο αθλητικός τουρισμός είναι αυτή τη στιγμή ένα από τα πιο προσοδοφόρα πεδία για τους αθλητικούς συλλόγους και τις τοπικές οικονομίες. Ακόμα, θα έχει ενδιαφέρον η περαιτέρω έρευνα για τον τρόπο που επιδρούν τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης στις σχέσεις των οπαδών. Τέλος, ο μελλοντικός ερευνητής θα μπορούσε να κάνει χρήση και άλλων μεθοδολογικών προσεγγίσεων κάνοντας χρήση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών χαρακτηριστικών καθώς και μελέτη ιστορικού και αρχειακού υλικού.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αγγελόπουλος, Α. (1967). «Σύντομος ιστορία της Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας», ΘΗΕ 11, Αθήνα.

Αρκούλης, Γ. (1999). *Η Αληθινή Ιστορία του Θρύλου 1925 - 1978*, Αθήνα, Ιωάννου

Giulianotti, R., Armstrong G. (2013). Οι λεωφόροι της αντιπαράθεσης. Διαχείριση και έλεγχος αστικών χώρων από τους χούλιγκαν, στο Γ. Ζαϊμάκης, Ν. Κοταρίδης, *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*, Αθήνα, Πλέθρον, σσ. 161-201.

Δρένος, Δ. (2013). “Και ΠΑΟΚ να μην υπήρχε / πάλι ΠΑΟΚ θα’ μουνα!” Συνθηματικός λόγος και οπαδική ταυτότητα” στο Γ. Ζαϊμάκης, Ν. Κοταρίδης, *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*, Αθήνα, Πλέθρον, σσ. 291-313.

Ζαϊμάκης, Γ. (2020α). «Αθλητική κοινωνικότητα, περιπέτεια, ανταγωνισμοί: Η κοινωνιολογία των αισθήσεων του Ζίμμελ στη μελέτη του αθλητισμού». *δοκιμές*, 23-24: 263-288.

Ζαϊμάκης, Γ. (2010). *Εργοτέλης 1929-2009: Ψηφίδες της αθλητικής και κοινωνικής ιστορίας ενός φιλοπρόοδου σωματείου*. (σσ. 21-37). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ζαϊμάκης, Γ. (2020β). *Ζητήματα μεθοδολογίας και έρευνας στη μελέτη του αθλητισμού*. Διδακτικό υλικό Θεματικής Ενότητας Κοινωνιολογία και Ανθρωπολογία του Αθλητισμού (ΑΣΚ51). Πάτρα: ΕΑΠ.

Ζαϊμάκης, Γ. (2017), «Η κοινωνική συγκρότηση των οπαδικών αντιπαλοτήτων: κυριαρχίες και αντιστάσεις στους βióκοσμους των σπορ». Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο, 24 σελίδες.

Ζαϊμάκης, Γ. (2015). «’Να ‘σαι περήφανος που είσαι Κρητικός’’: Τοπικότητα, ταυτότητα και πολιτισμική μεταβολή στις κοινότητες των οργανωμένων οπαδών του ΟΦΗ». Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη (επιμ.). *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα. Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σσ. 251-292.

Ζαϊμάκης, Γ. (2013). «Πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα: Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση». (σσ. 43-52). Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (επιμ.). *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*. Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 27-58.

Ζαϊμάκης, Γ. (2017). *Συλλογική ταυτότητα, νεολαία και οπαδισμός: Η ανάδυση των «Θυρών» οργανωμένων οπαδών στην Ελλάδα την περίοδο της μεταπολίτευσης*. Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο (32 σελίδες).

Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-473>

Καρδάσης, Β. (1996). *Ολυμπιακός Πειραιώς: Ένα αρχείο, μια ιστορία*. Αθήνα, Μίλητος.

Κοπά, Μ. (1997). *Οι μειονότητες στα μετα-κομμουνιστικά Βαλκάνια, Πολιτικές του κέντρου και μειονοτικές απαντήσεις*, Νέα Σύνορα-Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα.

Κοταρίδης, Ν. (επιμ.) (2005). *Φίλαθλοι και βίαια επεισόδια στις ποδοσφαιρικές συναντήσεις (1974-2003)*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Επιτροπή Ερευνών. Αδημοσίευτη ερευνητική έκθεση.

Κοταρίδης, Ν., Σιδέρης, Ν. (2013). Το παιχνίδι και ο φανατισμός της κερκίδας. στο Γ. Ζαϊμάκης, Ν. Κοταρίδης, *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*, , Αθήνα, Πλέθρον, σσ. 143-160.

Κουλούρη, Χ. (2015). «Η ιστορία του ελληνικού αθλητισμού: Σπορ, φυσική αγωγή και Ολυμπιακοί αγώνες». Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη (επιμ.). *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις*. Αθήνα, Αλεξάνδρεια, σσ. 43-87.

Λέκκας, Η. (1997). *Χρυσός Θρόνος: Η ένδοξη ιστορία του Ολυμπιακού, 1925 - 1997, 72 χρόνια δόξας*. Αθήνα, Εκδοτική ΕΠΕ.

Μόρις, Ν. (1982). *Η φυλή του ποδοσφαίρου*. Αθήνα, Κάκτος.

Μπάκας, Ι. Θ. (1996). Ιωάννη Α. Παπαδριανού, Η ελληνική παλιγγενεσία του 1821 και η βαλκανική της διάσταση. *Μακεδονικά*, 30(1), 357–359.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.257>

Μπότσιου, Κ. Ε. (2005). “Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο: Η ευρωπαϊκή τροχιά της Μεταπολίτευσης”, στο Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος και Μαριλένα Κόππα (επιμ.), *30 χρόνια ελληνικής εξωτερικής πολιτικής*, Αθήνα, Λιβάνης, σελ. 99-121.

Μπρομπερζέ, Κ. (2007). *Ποδόσφαιρο: σύμβολα, αξίες, φίλαθλοι*. Αθήνα, Βιβλιόραμα.

Ορφανός, Π. (2016). «Ο ξένος και η αποξένωση. Η Κοινωνιολογία του ξένου και το προσφυγικό ζήτημα». Στο Σ. Μ. Κονιόρδος (επιμ.). *ΠΡΑΚΤΙΚΑ 5ου ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ, «Η Ελληνική κοινωνία στο σταυροδρόμι της κρίσης - έξι χρόνια μετά»*. Αθήνα: Ελληνική Κοινωνιολογική Εταιρεία, σελ. 468 - 478.

Πόποβιτς, Ρ. (2006). *Η Ιστορία της Σερβικής Ορθόδοξης Εκκλησίας*, Βελιγράδι.

Πουανκαρέ, Ρ. (1968). *Η ιστορία του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου (εικονογραφημένη), Επί τη βάσει: Γαλλικών και Γερμανικών επίσημων εγγράφων διαφόρων απομνημονευμάτων και μονογραφιών*. Λιανόπουλος Δ. (μτφ. – επιμ.), Αθήνα, «Φιλολογική» Γ. Μπίμπη.

Σπύρος, Θ. (2017). «Κοινότητα/κοινωνία, κοινωνικά δίκτυα, (υπερ)τοπικότητα, εθνοτοπία». (σσ. 1-9). Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο. (9 σελίδες).

Στυλιανούδη, Μ.-Γ. Α. (1996). «Το αθλητικό δρώμενο: Μια ανάγνωση του αθλητικού αγώνα». Στο Α. Αστρινάκης και Μ.-Γ. Α. Στυλιανούδη (επιμ.). *Χέβυ Μέταλ, Ροκαμπίλι και Φανατικοί Οπαδοί: νεανικοί πολιτισμοί και υποπολιτισμοί στη Δυτική Αττική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σσ. 377-402.

Συλλογικό, (2009). *Ολυμπιακός: Ποδόσφαιρο – Μπάσκετ, Γ' τόμος*. Αθήνα: Σκάι.

Σφέτας, Σ. (2009). *Εισαγωγή στη Βαλκανική Ιστορία, Τόμος Α'.* Από την Οθωμανική κατάκτηση των Βαλκανίων μέχρι τον Πρώτο Βαλκανικό Πόλεμο 1354-1918. Θεσσαλονίκη, Βάνιας

Σφέτας, Σ. (2011). *Εισαγωγή στη Βαλκανική Ιστορία, Τόμος Β'.* Από τον μεσοπόλεμο στη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, Θεσσαλονίκη, Βάνιας.

Τζόρτζεβιτς, Δ. (2001). *Ιστορία της Σερβίας 1800-1918*, Παπαρόδος Ν. (μτφ), Θεσσαλονίκη, Βάνιας.

Τσιμπογιάννη, Μ. (2013). Ταυτότητα και αντιπαλότητα στους οπαδούς του Ολυμπιακού. Γκράφιτι και τραγούδια. στο Γ. Ζαϊμάκης, Ν. Κοταρίδης, *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*, Αθήνα, Πλέθρον, σσ. 273-290.

Τσιώλης, Γ. (2018). Η θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Στο Γ. Ζαϊμάκης, (επιμ.), *Ερευνητικές διαδρομές στις Κοινωνικές Επιστήμες. Θεωρητικές – Μεθοδολογικές Συμβολές και Μελέτες Περίπτωσης*. Πανεπιστήμιο Κρήτης – Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής έρευνας.

Williams, J. (2013). «Είμαστε παράξενοι και το ξέρουμε»: αθλητικός οπαδισμός στον 21ο αιώνα», στο Γ. Ζαϊμάκης, Ν. Κοταρίδης, *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*, Αθήνα, Πλέθρον, σσ. 59-85.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Andjelić, N. (2014). 'The Rise and Fall of Yugoslavia: Politics and Football in the Service of the Nation(s)'. *Südosteuropa* 62, no. 2: 99–125, <https://doi.org/10.1515/soeu-2014-620204>

Best, S. (2013). "Liquid fandom, neo tribes and fandom in the context of liquid modernity". *Soccer and Society* 14 (1) (2013): 80-92.

Blasius, M. (2017). "FC Red Star Belgrade and the Multiplicity of Social Identifications in Socialist Yugoslavia: Representative Dimensions of the 'Big Four' Football Clubs". *The*

International Journal of the History of Sport, 34:9, 783-799, DOI:
10.1080/09523367.2017.1402763

Dorđević, I. (2012). 'Twenty Years Later: The War Did (not) Begin at Maksimir. An Anthropological Analysis of the Media Narratives about a Never Ended Football Game'. *Glasnik Etnografskog instituta* 60(2):201-216 DOI:[10.2298/GEI1202201D](https://doi.org/10.2298/GEI1202201D)

Dorđević, I. (2017). 'The role of red star football club in the construction of serbian national identit'. *Traditiones*, 45/1, 117-132, DOI: 10.3986/Traditio2016450108

Giddens, A. (2009). *Κοινωνιολογία*, μτφ. επιμ. Δ. Τσαούσης, Αθήνα, Gutenberg.

Giulianotti, R. (2002). "Supporters, followers, fans, and flaneurs: A taxonomy of spectator identities in football". *Journal of Sport & Social Issues*, 26(1): 25-46.

Giulianotti, R. (2005). «The sociability of sport: Scotland football supporters as interpreted through the sociology of George Simmel», *International Review for the Sociology of Sport*, 40:3, 289-306.

Pavasovic Trost, T., Kovacevic, N. (2013). 'Football, Hooliganism and Nationalism: The Reaction to Serbia's Gay Parade in Reader Commentary Online.' *Sport in Society* 16 (8): 1054–1076, DOI: [10.1080/17430437.2013.801224](https://doi.org/10.1080/17430437.2013.801224)

Simmel, G. (1971 [1908]). «The stranger», στο N. Levine (ed.), *G. Simmel: On Individuality and Social Forms: Selected Writings*, D. University of Chicago Press, Chicago, IL, σσ. 143-149.

Δικτυογραφία

<https://www.olympiacos.org/>

<https://olympiacosbc.gr/el/>

<https://www.olympiacossp.gr/>

[Orthodox Brothers](#)

[DELIJE na Internetu - Zvanicni web sajt navijaca CRVENE ZVEZDE : GATE 7,](#)

[History of Crvena zvezda](#)

[Η ιστορία του Ερυθρού Αστήρα - Αφιέρωμα - Σαν Σήμερα .gr](#)

<https://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/serbia/>

[Οικονομικές Σχέσεις - Η Ελλάδα και η Σερβία](#)

[Μνημόνιο συνεργασίας Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα, Αδέρφια για πάντα!](#)

[Ζόραν Τίμιτς και «Υποβρύχιος», οι παλιοί ηγέτες της εξέδρας Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα στο «ΦΩΣ» - Fosonline](#)

[Ερυθρός Αστήρας – Ολυμπιακός: Όλα ξεκίνησαν το 1986... \(vids+pics\) \(sportime.gr\)](#)

[Ερυθρός Αστήρας-Ολυμπιακός: Πώς χτίστηκε η αδερφική σχέση των οπαδών | Contra.gr](#)

[Ερυθρός Αστήρας - Ολυμπιακός : «Κόκκινο» το Βελιγράδι πριν το παιχνίδι | in.gr](#)

[Αντίλαλουνε τα τσεκούρια”. Ο ποδοσφαιρικός αγώνας στο Ζάγκρεμπ, που σηματοδότησε την αρχή του πολέμου στην Γιουγκοσλαβία](#)

[Το φάντασμα του Αρκάν πάει γήπεδο! - ΤΑ ΝΕΑ \(tanea.gr\)](#)

[Ο Παναθηναϊκός αδελφοποίησε Ολυμπιακό - Ερυθρό Αστήρα! | SDNA](#)

[Τάκης Τσουκαλάς για Αττίλιο: Γνωριμία με δύο φάπες - Πώς πήγαν τους φανατικούς στη Θύρα 7 - Fosonline](#)

[Ελλάς - Σερβία... καμία συμμαχία](#)

Παράρτημα Α

Συνεντεύξεις

Συνέντευξη 1 (Α.Π.)

Ο πρώτος συνεντευξιζόμενος, ο Α.Π., είναι 44 χρονών, κάτοχος πτυχίου και μεταπτυχιακού Α.Ε.Ι., άγαμος και εργάζεται σε διαδικτυακή στοιχηματική εταιρεία. Υπήρξε οργανωμένος οπαδός στην Θύρα 7 από το 1994 έως το 2015. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διαρκείας στο ποδόσφαιρο. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα έμπειρος σε οπαδικές εκδρομές καθώς έχει ακολουθήσει και εξακολουθεί να ακολουθεί τον Ολυμπιακό. Έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από 100 οργανωμένες ή μεμονωμένες εκδρομές σε Ελλάδα και εξωτερικό (ποδόσφαιρο και μπάσκετ), οι δυο εξ αυτών στο Βελιγράδι.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Οι βασικές αξίες και αρχές; Ε νομίζω ότι είναι αυτές που συνδέουν τους φιλάθλους, μάλλον τους οπαδούς μιας ομάδας με την ομάδα τους, δηλαδή έχουμε το ίδιο πάθος, την ίδια αγάπη, την ίδια αφοσίωση, τον ίδιο τρόπο εκδήλωσης. Να ακολουθούμε την ομάδα, να την υποστηρίζουμε με την φωνή μας, με κάθε δυνατό τρόπο που μπορεί να υποστηρίξει ένας φίλαθλος, ένας οπαδός, μια ομάδα. Γιατί δεν είναι μόνο οι φανατικοί οπαδοί μιας ομάδας είναι και οι απλοί οπαδοί που υποστηρίζουν. Οι αρχές και οι αξίες είναι αυτές, η αγάπη προς την ομάδα. Αυτό που μοιραζόμαστε είναι τα χρώματα, που από εκεί ξεκίνησαν όλα, από τα κοινά χρώματα. Από εκεί και μετά δημιουργήθηκε μια ιστορία νομίζω ότι αυτό είναι ο συνεκτικός δεσμός των φιλάθλων των δύο ομάδων, που συνεχίζει και αναπτύσσεται. Τώρα το πως επηρεάζει την συμπεριφορά; Επηρεάζει τη συμπεριφορά διότι εκεί που είμαστε φανατικοί οπαδοί - υποστηρικτές μιας ομάδας αρχίζουμε και υποστηρίζουμε και μια άλλη ομάδα, παρακολουθούμε τι κάνει, χαιρόμαστε όταν πετυχαίνει κάτι, στεναχωριόμαστε όταν δεν πετυχαίνει κάτι και οι εχθροί τους είναι εχθροί μας και οι εχθροί μας είναι εχθροί τους αυτό

νομίζω. Αλλά η βασική αρχή είναι τα χρώματα και η ιστορία που αναπτύχθηκε όχι δεν υπήρχε κάποιος άλλος συνεκτικός δεσμός.

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Ε νομίζω είναι σίγουρα το να ταξιδέψει κάποιος για να παρακολουθήσει αγώνα του Ερυθρού Αστήρα στο Βελιγράδι και στο εξωτερικό και με τις εξωγηπεδικές δραστηριότητες, δηλαδή επ' αφορμή μιας επίσκεψης στο Βελιγράδι τα πάρτι, οι συναντήσεις, οι συγκεντρώσεις, τα ξενύχτια και όλα αυτά που ακολουθούν και τα αντίστοιχα στην Ελλάδα εννοείται. Τώρα υπάρχουν και άλλες εξωγηπεδικές που είναι λίγο έκνομες και έχουν να κάνουν με βίαια περιστατικά δηλαδή συνεργασίες σε επίπεδο δρόμου αλλά το κυριότερο νομίζω είναι η επίσκεψη εκατέρωθεν σε αγώνες της άλλης ομάδας.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα;

Νομίζω υπάρχουν πάρα πολλά περιστατικά, προσωπικά είχα βρεθεί στην επανένωση το 2005 στη Μαδρίτη όπου οι Delije είχαν παρακολουθήσει αγώνα του Ολυμπιακού με τη Ρεάλ Μαδρίτης στην Ισπανία. Αργότερα επισκέψεις των Delije στο Καραϊσκάκη, δικές μας, σαν Θύρα 7 σαν Ολυμπιακοί, στο Βελιγράδι, οργανωμένη εκδρομή 150 ατόμων το 2010 αλλά νομίζω το πιο χαρακτηριστικό είναι ότι όταν είχαν κληρωθεί πριν μερικά χρόνια ο Ολυμπιακός και ο Ερυθρός Αστήρας στους ομίλους του Champions League η υποδοχή και η κοινή πορεία των φιλάθλων του Ολυμπιακού και του Ερυθρού Αστήρα προς το γήπεδο στο Βελιγράδι και το αντίστοιχο στην Αθήνα την κοινή πορεία των φιλάθλων του Ολυμπιακού και του Ερυθρού Αστήρα από το Σύνταγμα προς το Καραϊσκάκη νομίζω είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα.

4. Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Ε ναι, από την πλευρά την δική μας υπήρχε πάντα έχθρα με τον ΠΑΟΚ, αλλά νομίζω ότι η συνεργασία των οπαδών του ΠΑΟΚ με τους αντίστοιχους της Παρτιζάν Βελιγραδίου έχει εντατικοποιήσει λίγο αυτό το μίσος εκατέρωθεν και νομίζω και οι Delije, δηλαδή είναι δύο φορές εχθροί μας, πως να το πω. Ωστόσο, έχει επηρεάσει και από άλλη άποψη, δεν θα το πω θετική, ότι οι Delije προσελκύουν φιλάθλους λόγω της ατμόσφαιρας που δημιουργούν και από τρίτες χώρες, δηλαδή από Ιταλία, από Πολωνία, από Ρωσία και σε αρκετά ταξίδια έχουμε συναντηθεί με τέτοιους φιλάθλους και τους έχουμε δει με τελείως διαφορετικό μάτι. Από αυτή

την άποψη επηρεάζει σχέσεις, όχι ότι αναπτύσσεται κάποια φιλία, απλά μιλάς με φιλάθλους που σε άλλη περίπτωση, εάν δεν υπήρχε ας πούμε η αδελφοποίηση με τους Delije, μπορεί να πλακωνόσουν.

5. Ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Σίγουρα παίζουν κάποιο ρόλο γιατί υπάρχει έκθεση αρκετών πραγμάτων, δηλαδή δημοσίευση πολλών πραγμάτων. Ωστόσο, τα περισσότερα δεν είναι για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αν με καταλαβαίνεις, αλλά να είναι πιο εύκολο ένας που δεν είναι τόσο ενεργός, τόσο φανατικός, τόσο connected να μπορεί να βρει πράγματα, ωστόσο θα βρει λίγα, τα περισσότερα δεν είναι προς έκθεση στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Νομίζω ότι θα εντατικοποιηθεί ακόμα περισσότερο, όχι όσον αφορά το επίπεδο των φιλάθλων, γιατί με τα χρόνια έχουν αναπτυχθεί και διαπροσωπικές σχέσεις. Θα εντατικοποιηθεί, και έγινε ένα πρώτο βήμα με τα ερασιτεχνικά τμήματα και νομίζω ότι σταδιακά αυτό μπορεί να περάσει και στις ΠΑΕ και στις ΚΑΕ, δηλαδή και στις ομάδες ποδοσφαίρου και μπάσκετ. Η Σερβία, η πρώην Γιουγκοσλαβία, έχει μια σχολή ποδοσφαίρου και μια μπάσκετ με φανταστικούς αθλητές και νομίζω ότι θα στραφούν και οι ομάδες σε αυτά τα πλαίσια συνεργασίας, με αφετηρία βέβαια την πολύ καλή σχέση των φιλάθλων. Δεν ξέρω κατά πόσο μπορεί να συμβεί να μιλάμε για μια ομάδα πλέον. Με την έννοια ότι οι οπαδοί των δύο ομάδων θα παρακολουθούν πάρα πολύ στενά τις εξελίξεις για την άλλη. Θα παρακολουθούν οι Σέρβοι για τον Ολυμπιακό πιο στενά σε μεγαλύτερη κλίμακα και όχι μόνο οι φανατικοί και το αντίστοιχό και οι οπαδοί του Ολυμπιακού, έτσι θα έχουμε ας πούμε δύο ομάδες, αλλά στην ουσία θα έχουμε το ίδιο ενδιαφέρον σαν να είναι η αγαπημένη μας.

Συνέντευξη 2 (Ν.Δ.)

Ο δεύτερος συνεντευξιαζόμενος, ο Ν.Δ., είναι 46 χρονών, κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ, άγαμος και εργάζεται σε τεχνική υπηρεσία. Υπήρξε οργανωμένος οπαδός της Θύρας 7 από το 1993 έως το 2020. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διαρκείας στο ποδόσφαιρο. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα έμπειρος σε οπαδικές εκδρομές καθώς έχει ακολουθήσει και εξακολουθεί να ακολουθεί τον Ολυμπιακό. Έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από 100 οργανωμένες ή μεμονωμένες εκδρομές σε Ελλάδα και εξωτερικό (ποδόσφαιρο και μπάσκετ), οι τρεις εξ αυτών στο Βελιγράδι.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Οι βασικές αρχές - αξίες που μοιραζόμαστε με τους οπαδούς του Ερυθρού Αστήρα; Το πρώτο που μας ενώνει είναι σίγουρα τα ίδια χρώματα, είναι το ερυθρόλευκο χρώμα στη φανέλα. Μας ενώνει η ορθοδοξία, τα κοινά πιστεύω σε θέματα θρησκείας, πατρίδας, οικογένειας, έχουμε πολλά κοινά σαν λαοί οι Έλληνες και οι Σέρβοι. Μας ένωσε πάρα πολύ και το θέμα του πολέμου, είχαμε κάνει ένα φιλικό, δεν θυμάμαι την χρονολογία 1990 ήταν; στο Καραϊσκάκη και όλα τα έσοδα θα πήγαιναν στο σέρβικο λαό, που αν δεν κάνω λάθος είχε βομβαρδισμούς από τους Αμερικάνους στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Αυτό δεν το ξέχασαν ποτέ οι Σέρβοι. Επίσης, εκεί που έγινε το απόλυτο δέσιμο μεταξύ Ολυμπιακών και οπαδών Ερυθρού Αστήρα ήταν όταν έγινε το ματς στο ΟΑΚΑ, Παναθηναϊκού - Ερυθρού Αστήρα. Πήγαν ορισμένοι δικοί μας οπαδοί, από την Θύρα 7, στο πάνω διάζωμα στο ΟΑΚΑ μαζί με τους Σέρβους. Εκεί ήταν το τελειωτικό, μετά άρχισε η φιλία να γίνεται όλο και πιο ισχυρή και η οποία γιγαντώθηκε τα τελευταία χρόνια, με εκατέρωθεν εκδρομές και Σέρβων στην Ελλάδα και Ελλήνων στο Βελιγράδι. Αυτές είναι οι βασικές αξίες που μας ένωσαν. Μας ένωσε σίγουρα και η αντιπαλότητα με τον Παναθηναϊκό και ότι έτυχε να παίζει και ο Ερυθρός Αστήρας με τον Παναθηναϊκό. Βασικά ήταν τα κοινά χρώματα, παίζουν μεγάλο ρόλο δηλαδή τώρα και ορθόδοξοι να’ τανε αν είχε ο Ερυθρός Αστήρας πράσινα άσπρα δεν νομίζω να κολλούσε πολύ. Δεν θα μπορούσε να βάλει ένας Ολυμπιακός πράσινα άσπρα ή κίτρινα μαύρα ή να ήταν η Παρτιζάν στην θέση του Ερυθρού και να φοράμε μαύρα άσπρα. Παίζει βασικό ρόλο για μένα

το χρώμα όπως και τα άλλα ήταν επικουρικά, δηλαδή βοήθησαν στο να γιγαντωθεί αυτή η φιλία.

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Οι κύριες δραστηριότητες είναι η ανταλλαγή πληθυσμών εκατέρωθεν στα παιχνίδια που παίζουμε. Όταν θα παίζει ο Ολυμπιακός σε ματς του εξωτερικού σε πάρα πολλούς αγώνες έρχονται Σέρβοι οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα μαζί μας και σε ποδόσφαιρο και σε μπάσκετ όπως έγινε και στο Βερολίνο και εμείς σε ορισμένα ματς με την Παρτιζάν έχουμε πάει πάνω από 200-300 άτομα. Έχουμε ταξιδέψει και σε εκδρομές του Ερυθρού Αστήρα στο ποδόσφαιρο, όταν παίζουν κάποιο ευρωπαϊκό ματς, θα υπάρχει πάντα μικρή ή μεγαλύτερη εκπροσώπηση από οπαδούς του Ολυμπιακού. Σε εκδηλώσεις και πέρα των αγώνων, αν έχει γίνει κάτι άσχημο, όπως να χάσει τη ζωή του κάποιο μέλος και της Θύρας 7 και του Ερυθρού Αστήρα, πάντα υπάρχουν πανό, εκδηλώσεις, συνθήματα τιμής των νεκρών αντίστοιχα και ότι άλλο χρειαστούν, δηλαδή ένας Σέρβος μπορεί να φιλοξενηθεί σε σπίτι Έλληνα και αντίστοιχα ένας Έλληνας να φιλοξενηθεί σε σπίτι Σέρβων. Πραγματικά, έχει γίνει πάρα πολύ στενή η φιλία με πολύ γερές βάσεις σε όλα τα επίπεδα και ανθρώπινα και υλικά.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα;

Το πρώτο για μένα που ήταν το πολύ σημαντικό και το εκτίμησαν δεόντως οι Σέρβοι ήταν αυτό το φιλικό στον πόλεμο που όλα τα έσοδα πήγανε στους Σέρβους, αυτό ήταν πάρα πολύ σημαντικό από την πλευρά τους, η κίνηση που κάναμε σαν ελληνική ομάδα. Τι άλλο; Κάποιες συγκεντρώσεις κοινές, εκατέρωθεν, σε Βελιγράδι και Αθήνα ή Πειραιά. Κάποιες συναντήσεις με Κροάτες που έγιναν στο Βενιζέλος μετά το ματς Ολυμπιακού - Δυναμό Ζάγκρεμπ στο Champions League σ' αυτό τώρα να μην επεκταθούμε. Γενικά φιλία και στους δρόμους, τι να σου πω τώρα τα καταλαβαίνεις μην επεκταθώ. Όποτε κάνουν εκδηλώσεις αυτοί, πηγαίνουμε εμείς, όσοι μπορούν, στο γήπεδο τους, αυτοί έρχονται σε εμάς. Οι σύνδεσμοι πάντα είναι ανοιχτοί και οι δικοί μας, πάντα τους υποδεχόμαστε με φαγητά, ποτά και οτιδήποτε χρειάζονται και αυτοί τα ίδια, οι σύνδεσμοι είναι σαν σπίτια γι' αυτούς. Δεν μπορώ να το πω καλύτερα, είναι αδέρφια, είναι αδελφική η σχέση και δεν θα σπάσει από κανένα λόγο, ούτε από ήττα ούτε από νίκη εκατέρωθεν. Όταν θα παίζουμε είναι αδελφική η σχέση είναι σαν να κυλάει ίδιο αίμα. Επίσης, να προσθέσω ότι πολλά συνθήματα, τραγούδια που ακούγονται στις κερκίδες των δύο οπαδών, είναι κοινά τραγούδια. Το μόνο που αλλάζει είναι οι δύο

διαφορετικές γλώσσες, στο μεν ακούγονται σέρβικα στο άλλο ελληνικά. Δηλαδή, μέχρι και τα συνθήματα, επειδή είναι τόσο δυνατή η φιλία, είναι κοινά συνθήματα.

4. Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Ε ναι σίγουρα. Όταν κάποιοι οπαδοί άλλων ομάδων, και δεν μιλάω μόνο για την Παρτιζάν που είναι αυτονόητο, δεν είναι αρεστοί στους οπαδούς του Ερυθρού Αστήρα δεν είναι αρεστοί και σε εμάς, δεν μπορεί να είναι αρεστοί σε εμάς! Όπως αντίστοιχα έχει προκύψει μια φιλία με την Νάπολη που είναι φιλικά προσκείμενη και σε εμάς και στους Delije και έχει γίνει αντίστοιχα μια φιλία, όχι τόσο πολύ αδελφοποίηση αλλά μια συμπάθεια πιο πολύ μπορείς να το πεις και έχουν ενωθεί αυτές οι τρεις ομάδες Ολυμπιακός, Ερυθρός Αστήρας και Νάπολη. Αντίστοιχα, όποια ομάδα αντιπαθεί ο Ολυμπιακός την αντιπαθούν και οι οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα, Παναθηναϊκός, ΠΑΟΚ και δεν συμμαζεύεται. Ε ναι, σίγουρα επηρεάζει και σε τρίτες σχέσεις.

5. Ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Σίγουρα παίζει. Επειδή ζούμε σε μια εποχή των social και παίζουν μεγάλο ρόλο τα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης σίγουρα η επικοινωνία πλέον είναι πολύ πιο εύκολη. Πλέον μπορεί να κανονιστεί ένα ταξίδι με ένα μήνυμα που λέει ο λόγος, να κάνεις φίλους μέσω facebook, μπορείς να επικοινωνήσεις μαζί τους, να πας και αντίστοιχα να έρθουν αυτοί στην Ελλάδα, να φιλοξενηθούν, να πας και κοινές διακοπές, ξέρω περιπτώσεις που κάνουν αντίστοιχα και οι δικοί μας σε αυτούς και αυτοί σε εμάς. Γενικά μέσω των social είναι πολύ εύκολο οτιδήποτε ανά πάσα ώρα και στιγμή να το χρησιμοποιήσει ο καθένας και να έρθει σε επαφή, να βοηθήσει σε μια κοινωνικοποίηση των λαών μεταξύ τους.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Βλέπω ότι δεν μπορεί να χαλάσει αυτή η αδελφοποίηση από κανένα λόγο έχει πολύ γερές βάσεις, γιατί στην αρχή δεν στο κρύβω ότι φοβόμουν πως αν θα συναντηθούμε σε κανένα παιχνίδι κρίσιμο, μην γίνει κάτι από τρίτους και χαλάσουν οι σχέσεις, ψυχρανθούν, αλλά νομίζω και με το μνημόνιο που έχει υπογραφεί, τώρα τελευταία και με τους δύο συλλόγους, σε ερασιτεχνικό επίπεδο δεν μπορεί να αλλάξει κάτι. Όχι ότι και να μην γινόταν αυτό θα άλλαζε κάτι, πιστεύω αυτή η σχέση έχει πάρα πολύ γερές βάσεις και δεν νομίζω, όχι δεν νομίζω, είμαι σίγουρος δεν θα χαλάσει από τίποτα, δηλαδή θα είναι αιώνια φιλία. Όσο υπάρχουν αυτοί οι σύλλογοι θα υπάρχει και αυτή η φιλία, αυτό πιστεύω.

Συνέντευξη 3 (Δ.Κ.)

Ο τρίτος συνεντευξιαζόμενος, ο Δ.Κ., είναι 36 χρονών, απόφοιτος ΙΕΚ, άγαμος και εργάζεται σε εταιρεία τηλεπικοινωνιών. Δεν έχει υπάρξει ποτέ οργανωμένος οπαδός του Ολυμπιακού ή κάποιας άλλης ομάδας. Η σχέση του με το “γήπεδο” είναι συστηματική και παρακολουθεί κυρίως την ομάδα μπάσκετ του Ολυμπιακού. Έχει ταξιδέψει στο Βελιγράδι, μεμονωμένα, μια φορά, για το Final Four του 2022.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Βασικά, μιλάμε για την αδελφοποίηση μεταξύ Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα, είμαστε οι μεγαλύτερες ομάδες των χωρών μας, έτσι και αλλιώς, και έχουμε τις ίδιες αξίες. Έχουμε τα ίδια χρώματα, τα ερυθρόλευκα και οι δύο. Τώρα πως συμπεριφερόμαστε σαν κοινότητα; Μάλλον δεν υπάρχει κάτι διαφορετικό, όπως είναι όλες οι άλλες ομάδες έτσι και εμείς.

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Κατά κύριο λόγο είναι οι εκδρομές, ειδικά στα τελευταία παιχνίδια, τον τελευταίο καιρό, που υπήρχε η δυνατότητα και παίζαμε μαζί, εννοώ Ολυμπιακός και Ερυθρός Αστήρας, για το Champions League. Όταν ανεβήκαν πάνω οι Ολυμπιακοί για τον αγώνα στο Μαρακανά και όταν κατέβηκαν οι Σέρβοι στην Ελλάδα, που συναντηθήκαμε στο Σύνταγμα και κάναμε την πορεία μέχρι το Μοναστηράκι. Κατά κύριο λόγο οι εκδρομές στις δύο χώρες, εγώ τουλάχιστον δεν έχω δει κάτι παραπάνω από τις ομάδες.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα;

Ναι, αυτό που μπορώ να αναφέρω είναι όταν ανεβαίνουν οι Ολυμπιακοί για την Σερβία για τον αγώνα με τον Ερυθρό, υπήρχε ένα πανό κρεμασμένο μόλις έμπαινες μέσα στην πόλη, που έλεγε καλώς ήρθατε αδέρφια μας. Αυτό αποδεικνύει το τι σχέσεις έχουμε και σε τι μεγάλο βαθμό είναι μεταξύ των δύο ομάδων και των φιλάθλων. Τώρα άλλα περιστατικά; Αυτό ήταν το μόνο που μου άρεσε εμένα, το να σε σέβεται ο άλλος και να σε θεωρεί αδερφό του ρε παιδί μου, που είμαστε και από δύο διαφορετικές χώρες, βαλκανικές βέβαια, αλλά δύο διαφορετικές. Α! Και στο παιχνίδι στο μπάσκετ, στο πρώτο που είχε τύχει να παίξουμε με τον Ερυθρό που

ήταν όλο το γήπεδο στα ερυθρόλευκα και φώναζαν το σύνθημα του Ολυμπιακού αν το θυμάσαι.

4. Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Ε ναι σίγουρα, εννοείται πλέον ότι ο Ολυμπιακός και ο Ερυθρός Αστήρας είναι ένα, δηλαδή όταν παίζουν οι αντίπαλοι μας είτε μπάσκετ είτε ποδόσφαιρο. Από πλευράς Παναθηναϊκού αν παίζει με τον Ερυθρό είναι σαν να κερδίζει τον Ολυμπιακό, αυτό λένε, και ανάλογα όταν παίζει ο ΠΑΟΚ, η Παρτιζάν λέει ότι κερδίσαμε επειδή είναι αδελφοποιημένοι οι άλλοι, ότι κέρδισαν τον Ολυμπιακό ή τα αδέρφια μας. Μας βλέπουν όλους σαν ένα αυτό είναι το καλό στην αδελφοποίηση, πρέπει να φαίνεσαι σαν ένα, γιατί έχεις τα ίδια όνειρα, τις ίδιες αξίες, τα ίδια πιστεύω. Γι' αυτό και γίνεται η αδελφοποίηση δεν γίνεται για κάποιο άλλο λόγο, έχεις τους κοινούς εχθρούς εντός εισαγωγικών άρα δεν έχει να κάνει με κάτι διαφορετικό.

5. Παίζουν κάποιο ρόλο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Ε κοίτα πλέον έτσι και αλλιώς όλα μέσω των κοινωνικών δικτύων γίνονται. Παλαιότερα που δεν υπήρχε τίποτα από αυτά, τότε ήταν πιο δύσκολο να γίνει μια αδελφοποίηση, τώρα μπορεί ο καθένας να ανεβάσει κάποια βίντεο, είτε στο youtube, είτε στο facebook, είτε οπουδήποτε αλλού και οι περισσότερες ομάδες να αδελφοποιηθούν μόνο και μόνο επειδή ανέβασαν ένα βίντεο. Η αδελφοποίηση που έχουμε τουλάχιστον εμείς με τον Ερυθρό Αστήρα είναι από τα χρόνια τα οποία δεν υπήρχε τίποτα ούτε καν τηλέφωνα. Το να ανεβάζει πλέον ο Ερυθρός κάτι για τον Ολυμπιακό ή για οτιδήποτε άλλο όπως τώρα π.χ. όταν ο Ολυμπιακός σήκωσε το Conference, είδα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ότι οι Σέρβοι του Ερυθρού βγήκαν και πανηγύριζαν. Ήταν σαν να το πήρανε και αυτοί, αν δεν υπήρχαν τα μέσα δεν θα το βλέπαμε ποτέ, δεν θα το μαθαίναμε μάλλον ποτέ. Άρα, ναι, παίζει μεγάλο ρόλο το συγκεκριμένο για την διατήρηση και μπορεί ακόμα να το κάνει να είναι οι σχέσεις ακόμα πιο δεμένες, ρε παιδί μου, να μην υπάρχουν τριβές μέσα και σπάσει αυτή η αδελφοποίηση, που δεν γίνεται πλέον αλλά εν πάση περιπτώσει.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Είναι ένας γάμος 100 χρόνων [γέλια] δεν πρόκειται να αλλάξει αυτό το πράγμα περνάει από γενιά σε γενιά, δηλαδή δεν νομίζω να υπάρχει κάποιος που να μην ξέρει ότι θα συνεχίσει να είναι αδελφοποιημένος με τον Ερυθρό, ούτε Σέρβος που να πει ότι δεν θα κοιτάω τον

Ολυμπιακό. Δεν νομίζω να αλλάξει και δεν ξέρω και άλλη περίπτωση να είναι τόσο πολύ δεμένες δύο ομάδες, και από άλλες ομάδες του εξωτερικού δεν έχω δει να υπάρχει η συγκεκριμένη αγάπη, δηλαδή όποτε παίζει ο Ολυμπιακός ένα σοβαρό παιχνίδι να κατεβαίνουν Σέρβοι ή εμείς να ανεβαίνουμε πάνω για να τους υποστηρίξουμε όταν παίζουν με την Παρτιζάν ή κάποιον άλλο σημαντικό αγώνα. Δεν το έχω δει κάπου αλλού.

Συνέντευξη 4 (Γ.Μ.)

Ο τέταρτος συνεντευξιαζόμενος, ο Γ.Μ., είναι 38 χρονών, κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ, έγγαμος και εργάζεται σε ναυτιλιακή εταιρεία. Δεν έχει υπάρξει ποτέ οργανωμένος οπαδός του Ολυμπιακού, παρά το γεγονός ότι για σειρά ετών είχε εισιτήριο διαρκείας στην θύρα 7. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διαρκείας σε ποδόσφαιρο και μπάσκετ. Έχει ακολουθήσει τον Ολυμπιακό σε μεμονωμένες εκδρομές σε Ελλάδα και εξωτερικό.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Βασικές αρχές; ε νομίζω πρώτα και κύρια παίζει ρόλο η θρησκεία που είναι και αυτοί Ορθόδοξοι. Παίζει ένα σημαντικό ρόλο, δηλαδή άμα το βάλεις σε αντιστοιχία με τους Κροάτες που υπάρχει μια έχθρα να το πω; μια αντιπαλότητα. Από εκεί και πέρα παίζει σίγουρα ρόλο το χρώμα, κόκκινο και άσπρο, συν το γεγονός ότι οι συνθήκες κάτω από τις οποίες προέκυψε η αδελφοποίηση ήταν επειδή έπαιζαν με τον Παναθηναϊκό, που είναι ο μεγάλος αντίπαλος εκεί έγινε η έναρξη της όποιας σχέσης έχουμε. Από εκεί και μετά είδαμε και τα συνθήματα που χρησιμοποιούμε κοινούς ρυθμούς, ότι έχουμε και οι δύο, νομίζω παίζει ρόλο, λίγο το βαλκάνιο στοιχείο, ίσως και οι παίκτες που είχαμε, οι Σέρβοι, στο παρελθόν μπορεί να έχουν παίζει κάποιο ρόλο, γιατί νομίζω πήραμε εμείς το mentality τους. Κατά κάποιο τρόπο το έφεραν στον Ολυμπιακό, οπότε δεν μας ήταν ξένη η όποια αφομοίωση της ιδιοσυγκρασίας των Σέρβων οπαδών του Ερυθρού Αστήρα. Δεν ξέρω τώρα αν έχει παίζει ρόλο το πόσο κοντά ήμασταν γενικά με τη Σερβία, σαν χώρες, γιατί έχουμε πάνω κάτω τις ίδιες αξίες. Από το παρελθόν και με το μπάσκετ που είχαμε Γιουγκοσλάβους αρχικά πριν τη διάσπαση οπότε έπαιζε και αυτό ρόλο. Η αδελφοποίηση του ΠΑΟΚ με την Παρτιζάν δεν έπαιξε κάποιο ρόλο γιατί πρώτα έγινε η αδελφοποίηση η δική μας. Σαν εφελτήριο είναι ο αγώνας με τον Παναθηναϊκό αυτό θα έβαζα σαν πρώτο και μετά επειδή υπήρχαν πολλά κοινά στοιχεία ήταν πολύ πιο ομαλή η αδελφοποίηση.

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Τα πάντα νομίζω, αλληλοβοήθεια σε θέματα είτε υγείας είτε στήριξης και υποστήριξης, ενάντια σε αθέμιτες ενέργειες που μπορεί να γίνουν προφυλάσσει ο ένας τον άλλον, εκδρομές,

πάρτι. Νομίζω αν τα πάρουμε αυτά σαν τέσσερα βασικά στοιχεία μετά υπάρχουν πολλές διακλαδώσεις, δηλαδή ας πούμε στο θέμα υγείας μπορεί να είναι από μια αιμοδοσία ή αντίστοιχα να μας βοηθήσουν και εκείνοι αν κάποιος χρειάζεται βοήθεια, δηλαδή σε κάποιο κέντρο στην Ελλάδα που μπορεί να μην παρέχουν την ίδια φροντίδα ή στην Σερβία να τους φέρνουν εδώ πέρα. Σε θέματα τώρα, πως να το πω, σε θέματα νόμου ίσως, προφυλάσσει ο ένας τον άλλον. Ο ένας θα μπει μπροστά από τον άλλον να τον προστατεύσει και να του παρέχει κάθε δυνατή βοήθεια που μπορεί να έχει ή πληροφορία με το τι γίνεται. Πλέον είναι σαν δίδυμα αδέρφια τα οποία απλά έχουν χωριστεί και ο ένας έχει το νου του στον άλλον κάπως έτσι θα το χαρακτηρίζα.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα;

Αν υπάρχουν εγώ δεν τα έχω ζήσει απλά από αυτά που έχω ακούσει για το Final Four όταν έγινε στο Βελιγράδι και με ό,τι παρείχαν σε όλους τους φιλάθλους του Ολυμπιακού, το πάρτι που διοργάνωσαν στο Μαρακανά και τα υπόλοιπα. Από εκεί και πέρα αυτά που έχω δει είναι που έχουν κατέβει οι Σέρβοι σε ντέρμπι που θέλουμε στήριξη ή αντίστοιχα να έχουμε πάει εμείς στο Βελιγράδι. Δεν έχω κάτι άλλο, αυτά έχω δει με τα μάτια μου και το άλλο που το έχω ακούσει. Α και τώρα που είδα τους Σέρβους που είχαν κατέβει για τον τελικό στην ΟΠΑΠ Αρένα. Τώρα, υπάρχουν και πολλά που δεν βγαίνουν προς τα έξω, για παράδειγμα θέματα υγείας κλπ. προσπαθούν να μην δείχνουν τι κάνουν σε αυτό το κομμάτι.

4. Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Φυσικά, φυσικά, 1000%. Αυτό φαίνεται όχι μόνο από την πλευρά των ελληνικών ομάδων αλλά και από την πλευρά των Σέρβων συμβαίνει αυτό. Όπως είπαμε πριν με την Παρτιζάν, με τον ΠΑΟΚ, φαίνεται, είτε όταν πάμε εμείς και παίζουμε στο μπάσκετ με την Παρτιζάν, τι γίνεται και οι σημαίες που υψώνονται και αντίστοιχα όταν παίζει είτε ο Παναθηναϊκός είτε άλλη ομάδα με τον Ερυθρό Αστέρα ποια είναι η αντιμετώπιση. Ναι, 1000% συμβαίνει αυτό, γι' αυτό δεν υπάρχει αμφιβολία.

5. Παίζουν κάποιο ρόλο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Νομίζω έχει αυξηθεί η επιρροή που έχει η αδελφοποίηση, του Ερυθρού Αστέρα με τον Ολυμπιακό, στη νεότερη γενιά, που έχουν μάθει να ζουν με τα social. Αν βάλεις την δική μας γενιά που δεν είχαμε social, δεν νομίζω να μας έχει επηρεάσει τόσο, ίσως το αίσθημα να έχει

αυξηθεί λίγο, δηλαδή της αδελφοποίησης, μέσα μας, επειδή μπορούμε να βλέπουμε κάποια παραπάνω πράγματα από αυτά που ίσως μαθαίναμε, αλλά δεν νομίζω ότι έχει επηρεάσει τη δική μας γενιά τόσο όσο τη νέα γενιά. Έχουν και πέρα από τα social π.χ. και το youtube οπότε μπορούν να πάνε και να δουν και αντίστοιχους αγώνες του παρελθόντος, και πως ξεκίνησε, και να μάθουν ιστορία μέσα από το ίντερνέτ κλπ. γι' αυτήν την γενιά έχει παίξει μεγάλο ρόλο. Βλέπεις και πολλά παιδιά πλέον που φοράνε και στο γήπεδο φανέλα του Ερυθρού Αστήρα και όχι του Ολυμπιακού οπότε είναι σαν να είναι το ίδιο πράγμα, αυτό που είπα πριν σαν δίδυμα αδέρφια που είτε το ένα είτε το άλλο είναι το ίδιο.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Πιστεύω το ίδιο, δεν ξέρω αν μπορεί να γίνει ακόμα πιο ισχυρό, δηλαδή νομίζω ότι έχουμε φτάσει σε τέτοιο σημείο. Αν έχεις δύο δίδυμα αδέρφια και τσακωμένα να είναι, που λέει ο λόγος, αν πάθει ο ένας κάτι το νιώθει ο άλλος, είναι πλέον σε αυτό το επίπεδο, δεν νομίζω να υπάρχει κάτι παραπάνω. Άντε να αφήσω και 1, 2, 5% αλλά δεν νομίζω, πάντα είναι εκεί ο ένας για τον άλλο. Νομίζω ότι αν συμβεί κάτι και ο ένας έχει ανάγκη τη βοήθεια του άλλου, έχει φύγει ομάδα και έχει πάει να τους βοηθήσουν σε οποιοδήποτε τομέα. Και η στήριξη που είχαμε εμείς δώσει τότε μετά τον πόλεμο ήταν σημαντική, οπότε δεν ξέρω αν υπάρχει κάποιο άλλο περιθώριο βελτίωσης των σχέσεων και να γίνουν πιο στενές. Οπότε πιστεύω ότι έχουμε φτάσει σχεδόν στο Έβερεστ.

Συνέντευξη 5 (Φ.Κ.)

Ο πέμπτος συνεντευξιαζόμενος, ο Φ.Κ., είναι 46 χρονών, κάτοχος πτυχίου και μεταπτυχιακού ΑΕΙ, άγαμος και εργάζεται σε δημόσια υπηρεσία. Έχει υπάρξει οργανωμένος οπαδός του Ολυμπιακού για σύντομο χρονικό διάστημα. Η σχέση του με το “γήπεδο” είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διαρκείας στο ποδόσφαιρο. Έχει συμμετάσχει σε μεμονωμένες εκδρομές, κυρίως στο εξωτερικό, για ποδόσφαιρο και μπάσκετ, η μια εξ αυτών στο Βελιγράδι.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Το σημαντικότερο είναι τα κοινά χρώματα, δεν θα μπορούσε να προχωρήσει η σχέση αν ο Ερυθρός ήταν πράσινος ή κίτρινος. Μετά πιστεύω είναι το κοινό πάθος και η δυναμική που έχουμε σε σχέση με τους άλλους οπαδούς. Οι ομάδες μας άλλωστε είναι οι καλύτερες στις χώρες τους και σε επίπεδο οπαδών. Σίγουρα έχει παίξει ρόλο και η εγγύτητα που έχουμε σαν λαοί. Τώρα για το πως μας επηρεάζει σαν κοινότητα; Νομίζω ότι μας δίνει μια αίσθηση επιπλέον δύναμης και επίσης ότι έχουμε έναν επιπλέον λόγο να τονίζουμε τα κοινά μας στοιχεία.

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Τα πάντα, ό,τι θα κάναμε μόνοι μας το κάνουμε και με τα αδέρφια μας. Εκδρομές όχι μόνο σε Σερβία ή Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες της Ευρώπης σε μεγάλους αγώνες κυρίως. Πάρτι, ξενύχτια αλλά και σε σοβαρά ζητήματα υγείας ή γενικότερα ανάγκης. Υπάρχει τρομερή αλληλοστήριξη σε τέτοια ζητήματα, έρανοι, αιμοδοσίες. Υπάρχουν και άλλα που αφορούν θέματα δρόμου να το πω έτσι.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα;

Υπάρχουν άπειρα περιστατικά, εμένα μου άρεσαν πολύ τα σκηνικά που είχαν γίνει όταν είχαμε παίξει σε όμιλο για το Champions League το 2019, πραγματική γιορτή, κοινές πορείες στους δρόμους, φανταστικό κορεό στο γήπεδο με τον δαφνοστεφανομένο και το αστέρι μαζί, κοινές κερκίδες και συνθήματα, ήταν τέλεια. Εντάξει, τα είχαμε δει στο μπάσκετ και σε κάτι φιλικά αλλά σε επίσημο παιχνίδι, ποδόσφαιρο, ήταν η πρώτη φορά. Και στο Final

Four που είχε γίνει στο Βελιγράδι είχαμε πάει 10.000 Ολυμπιακοί το 2022. Κάθε ένας από αυτούς θα σου πει και 2-3 ιστορίες που να αποδεικνύουν τις σχέσεις μας με τους οπαδούς του Ερυθρού. Τα παιδιά άνοιξαν ακόμα και το Μαρακανά και έκαναν πάρτι προς τιμή μας μέχρι πρωίας, ποτά, φαγητά, μουσικάρες είχε γίνει χαμός. Σε όποιο μαγαζί και να πήγαινες θα έβρισκες και ένα πάρτι σε εξέλιξη. Τις ημέρες των αγώνων κατέβηκαν μαζί μας και κάναμε μαζί πορεία μέχρι το Stark και χωρίς να παίζει ο Ερυθρός στο Final Four. Αυτό πιστεύω έγινε και σε περίπτωση που τολμούσαν να κάνουν τίποτα οι Παρτιζάνοι, αλλά ήταν εξαφανισμένοι. Σκέψου οι άνθρωποι βγήκαν και πανηγύρισαν την κατάκτηση του Conference από τον Ολυμπιακό σαν να το είχαν κερδίσει οι ίδιοι και κυκλοφόρησαν και μια φωτογραφία για να τονίσουν την σύμπτωση με την ημερομηνία των ευρωπαϊκών τίτλων του Ερυθρού και του Ολυμπιακού αφού και οι δύο κατέκτησαν τους τίτλους τους στις 29 Μαΐου. Καλό ε;

4. Πιστεύτε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Το μόνο σίγουρο. Οι εχθροί έχουν διπλασιαστεί το ίδιο και οι φίλοι. Έχουμε τους δικούς μας αντιπάλους αλλά πλέον αντίπαλοί μας είναι και οι αντίπαλοι του Ερυθρού. Το ίδιο ισχύει και για τους φίλους μέσα σε εισαγωγικά όχι ότι έχουμε κάποια άλλη φιλία που να είναι τόσο δυνατή όσο η αδελφοποίηση μας με τον Αστέρα αλλά υπάρχει μια σχέση ανοχής ή συμπάθειας. Και νομίζω ότι το ίδιο ισχύει και για τους αντιπάλους μας. Έχει πλάκα αυτό, σκέψου να σου κάνει καζούρα ένας βάζελος γιατί κέρδισε στο μπάσκετ τον Ερυθρό Αστέρα ή να κάνεις εσύ καζούρα σε έναν παοκτσή επειδή ο Ερυθρός κέρδισε την Παρτιζάν.

5. Παίζουν κάποιο ρόλο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Στις μέρες μας όλα περνάνε από τα social. Λογικό είναι να επηρεάζει και την δική μας σχέση. Νομίζω ότι σε πολλά πράγματα πάντως διευκολύνει την σχέση, οι επαφές γίνονται πιο εύκολα, η ενημέρωση για τα θέματα που αφορούν την μία ή την άλλη ομάδα, επίσης γίνεται εύκολα. Σκέψου ότι ακολουθώ όλες τις ομάδες στα social που αφορούν τον Ερυθρό Αστέρα και τους Delije και όχι μόνο εγώ. Έχει βοηθήσει και στην ανάπτυξη των προσωπικών σχέσεων που έχουν πολλοί οπαδοί πλέον μεταξύ τους. Η αδελφοποίηση έχει γίνει αφορμή ακόμα και για γάμους, κουμπαριές και στενές φιλίες. Δεν είναι μόνο οι ομάδες δηλαδή, έχουμε πάει σε άλλο επίπεδο.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Το μέλλον το βλέπω κοινό, δεν νομίζω ότι μπορεί να γίνει κάτι που θα άλλαζε τα πράγματα. Η σχέση μας έχει περάσει πολλές δοκιμασίες όλα αυτά τα χρόνια εδώ επιβίωσε του πολέμου. Ίσα ίσα πιστεύω ότι η σχέση των οπαδών θα παρασύρει και τις διοικήσεις των ομάδων, ήδη το έχουμε δει στο ερασιτεχνικό επίπεδο. Οπότε ναι, θεωρώ ότι θα πάμε μαζί μέχρι τέλους.

Συνέντευξη 6 (Γ.Κ.)

Ο έκτος συνεντευξιαζόμενος, ο Γ.Κ., είναι 42 χρονών, άγαμος και είναι ελεύθερος επαγγελματίας. Υπήρξε οργανωμένος οπαδός της Θύρας 7 από το 1994 έως το 2010. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διάρκειας σε ποδόσφαιρο και μπάσκετ. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα έμπειρος σε οπαδικές εκδρομές καθώς έχει ακολουθήσει και εξακολουθεί να ακολουθεί τον Ολυμπιακό. Έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από 100 οργανωμένες ή μεμονωμένες εκδρομές σε Ελλάδα και εξωτερικό (ποδόσφαιρο και μπάσκετ), η μια εξ αυτών στο Βελιγράδι.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Τα βασικά που ξεκινήσαμε την αδελφοποίηση ήταν το ότι έχουμε τα ίδια χρώματα το κόκκινο και το άσπρο, μετά μας πήγε λόγω θρησκείας και Ορθοδοξίας. Η αδελφοποίηση ξεκίνησε όταν έπαιζε ο Παναθηναϊκός με τον Ερυθρό το 1986 και πήγαμε να ζητήσουμε εισιτήρια για να σταθούμε εναντίον του Παναθηναϊκού. Μετά προχώρησε η αδελφοποίηση και το 1988 που ξαναπαίζανε πάλι, ήρθαν οι Σέρβοι στο ΟΑΚΑ και τους βρήκαμε εμείς εισιτήρια και ήρθαν εδώ και από τότε ξεκίνησε η αδελφοποίηση αυτή.

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Συνήθως να πηγαίνουμε στα ντέρμπι με την Παρτιζάν στο Βελιγράδι και να έρχονται αυτοί όταν παίζουμε με τον Παναθηναϊκό. Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει όπου παίζει ο Ολυμπιακός στην Ευρώπη να έρχονται και κάποιοι Σέρβοι στο εξωτερικό και αντίστροφα εμείς με τον Ερυθρό Αστήρα. Επίσης, σε κάποια παιχνίδια με τον ΠΑΟΚ λόγω ότι έχουν αδελφοποιηθεί αυτοί με την Παρτιζάν. Κυρίως εκδρομές εσωτερικού και εξωτερικού.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα;

Περιστατικά; Σίγουρα ο βομβαρδισμός στο Βελιγράδι που σταθήκαμε όλοι υπέρ των Σέρβων. Μετά είναι η αντιπαλότητα ενάντια στους Κροάτες λόγω της Δυναμό Ζάγκρεμπ και της αδελφοποίησης τους με τον Παναθηναϊκό και ό,τι έχει να κάνει ανάμεσα σε Ολυμπιακό και Ερυθρό Αστήρα, δηλαδή με τα κοινά χαρακτηριστικά τους, με τις ημερομηνίες που σημαίνουν κάτι σημαντικό γι' αυτούς ή για εμάς.

4. Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Ναι τις έχει επηρεάσει γιατί έχουμε μάθει κάποια πράγματα από την κουλτούρα των Σέρβων και προσπαθούμε και εμείς να τα αφομοιώσουμε, όχι στο 100% αλλά εντάξει, να τα προωθήσουμε και σε εμάς. Το ότι μας χρεώνουν για πολιτικά πράγματα λόγω ότι οι Σέρβοι είναι πιο πολύ εθνικιστές, το ίδιο μπορούμε να πούμε και εμείς για τους Παναθηναϊκούς και τους Κροάτες ότι είναι Ναζί.

5. Ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Αυτό εναλλάσσεται κυρίως πολιτικά· όποτε τους συμφέρει να πούμε κάποιο καλό πράγμα για τη Σερβία αναφέρουν την πολύ διάσημη αδελφοποίηση των οπαδών του Ολυμπιακού και του Ερυθρού Αστήρα, αλλά όταν είναι να αναδειχθεί το φάσμα του εθνικισμού τότε φωτογραφίζουν τον Ολυμπιακό, τη Θύρα 7 και τους οπαδούς του Ερυθρού. Για παράδειγμα, ότι από εκεί ξεκινάει όλο το κακό και ότι εκεί κρύβονται κάποιες άλλες σκοπιμότητες που δεν βγαίνουν παρά έξω. Εμάς δεν μας αγγίζουν όλα αυτά και γι' αυτό έχει κρατήσει και τόσα χρόνια άλλωστε η αδελφοποίηση και από γενιά σε γενιά να περνάει και να μεταδίδεται αυτό το πράγμα και να διατηρείται είτε από εμάς είτε από τους ίδιους τους Σέρβους.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Θα διατηρηθεί ως έχει. Πιστεύω ότι είναι κάτι που δεν αλλάζει, είναι χρόνιο, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο μεταξύ μας. Όποτε ακούει κάποιος για τον Ερυθρό Αστήρα φέρνει στο μυαλό του τον Ολυμπιακό και όποιος ακούει για Ολυμπιακό τον Ερυθρό Αστήρα. Οπότε θα μείνει η αδελφοποίηση όπως έχει. Πρέπει να γίνει κάτι πάρα πολύ άσχημο ανάμεσα στα κράτη για να χαλάσει μεταξύ μας η αδελφοποίηση αυτή ή σε κάποιο πολύ χοντρό αρνητικό αποτέλεσμα, στο να παίζουμε μεταξύ μας όπως είχε γίνει στην Euroleague που τους πείραξε που χάσαμε από τους Σέρβους, αλλά εντάξει δεν επηρεάστηκε ούτε από αυτό, ούτε στον αγώνα του Champions League στο Καραϊσκάκη που αποκλείστηκαν αυτοί και περάσαμε εμείς. Είναι πολλά άλλα εσωτερικά που μας συνδέουν που είναι πέρα από το ποδόσφαιρο οπότε δεν πρόκειται να χαλάσει. Είναι ισχυροί οι δεσμοί δηλαδή, εξάλλου το ξέρουν και αυτοί ένα παιχνίδι είναι, κάποιος θα κερδίσει κάποιος θα χάσει ή μπορεί να έρθει και ισοπαλία εντάξει. Το ξέρουν το ταβάνι τους και εμείς το δικό μας.

Συνέντευξη 7 (Θ.Π.)

Ο έβδομος συνεντευξιαζόμενος, ο Θ.Π., είναι 26 χρονών, κάτοχος πτυχίου και μεταπτυχιακού ΑΕΙ, άγαμος και είναι ελεύθερος επαγγελματίας. Δεν έχει υπάρξει ποτέ οργανωμένος οπαδός του Ολυμπιακού ή κάποιας άλλης ομάδας. Η σχέση του με το “γήπεδο” αυτή την περίοδο είναι περιστασιακή και προτιμά να παρακολουθεί την ομάδα του από τις μεταδόσεις των συνδρομητικών καναλιών. Έχει ταξιδέψει στο Βελιγράδι, μεμονωμένα, μια φορά για το Final Four του 2022.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Νομίζω οι βασικές αξίες, αυτό που μας ενώνει, πρώτα απ’ όλα σε επίπεδο συμβολισμού είναι τα χρώματα αλλά σε βαθύτερο επίπεδο είναι η θρησκεία. Αυτό που μας ενώνει είναι η Ορθόδοξη θρησκεία και γι’ αυτό υπάρχει και σαν σύνθημα το Orthodox Brothers, είναι το κοινό μας σύνθημα. Αυτό μας ενώνει και μας επηρεάζει στις σχέσεις μας όσον αφορά την φιλοξενία, όταν δηλαδή παίζουμε αντίπαλοι υπάρχει πολύ φιλικό κλίμα και κλίμα φιλοξενίας τόσο μεταξύ των παικτών όσο και μεταξύ των οπαδών. Επίσης, και οι διοικήσεις δείχνουν να επηρεάζονται από αυτούς τους δεσμούς φιλίας, με μια μικρή εξαίρεση τον Πρόεδρο του Ερυθρού Αστήρα, το τελευταίο διάστημα, για το θέμα με τον Πετρούσεφ. Οπότε, ναι, θεωρώ ότι οι βασικές αξίες που μας ενώνουν είναι οι αξίες της θρησκείας. Από εκεί αισθάνομαι ότι πηγάζει όλο και μετά έχουν φτιαχτεί κάποιοι δεσμοί φιλίας που έχουν μείνει μέχρι σήμερα.

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Από προσωπική εμπειρία έχω επισκεφτεί μια φορά τη Σερβία στο Final Four του Βελιγραδίου το 2022 και σίγουρα τότε στο γήπεδο καθόμασταν μαζί. Έχω ακούσει ότι γενικά όποτε παίζουμε αντίπαλοι είναι μαζί οι οπαδοί των δύο ομάδων, τραγουδάνε συνθήματα, έχουν και κοινά συνθήματα αλλά και ο ένας ξέρει του άλλου. Επίσης, πολλές φορές γίνονται και εκτός έδρας εκδρομές όπως π.χ. να πάνε οι οπαδοί του Ολυμπιακού να δουν ένα ματς Ερυθρός Αστήρας - Παρτιζάν και να φιλοξενηθούν από τους οπαδούς του Ερυθρού Αστήρα και αντίστοιχα να έρθουν οι οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα εδώ και να φιλοξενηθούν σε ένα ματς του Ολυμπιακού που είναι άσχετο με τον Ερυθρό Αστήρα. Οπότε εκδρομές κατά κύριο λόγο και συνύπαρξη στο γήπεδο.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα;

Θα μοιραστώ ένα το οποίο το έχω δει, έχει κοινοποιηθεί δηλαδή, νομίζω ήταν το 2014 το πρώτο ματς του Ερυθρός Αστήρας - Ολυμπιακός όπου έκαναν οι οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα ένα μεγάλο κορεό με την ελληνική σημαία και τραγουδούσαν το “είσαι στο μυαλό” στα ελληνικά. Επίσης, από προσωπική πείρα όταν όπως σου είπα που είχα πάει στη Σερβία το 2022 έβλεπα ακόμη και μικρά παιδάκια της ηλικίας των 7 χρονών να τραγουδάνε τον ύμνο του Ολυμπιακού στο δρόμο ή να μας χαιρετάνε με πολλή αγάπη, αυτά είναι δύο παραδείγματα που έχω δει.

4. Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Πιστεύω ότι η αδελφοποίηση, σαν οπαδός του Ολυμπιακού που την ενστερνίζομαι και μου αρέσει, αυτό που μου έχει σίγουρα αναπτύξει στο μυαλό μου είναι μια αντιπαλότητα, περισσότερο απ’ ότι θα είχα αν δεν υπήρχε ο Ερυθρός Αστήρας, με την Παρτιζάν και θεωρώ ότι το ίδιο ισχύει και για τους Σέρβους. Ας πούμε, βλέπεις στα ματς Ερυθρός Αστήρας – Παναθηναϊκός, παραδείγματος χάρη, στην Euroleague, να έχουν ένταση, να είναι γεμάτο το γήπεδο, να υπάρχει ένταση και θεωρώ ότι και οι δύο σε ένα βαθμό βλέπουν ως αντιπάλους τους αντιπάλους των αδελφών τους.

5. Παίζουν κάποιο ρόλο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης γενικά το πιστεύω ότι την ενισχύουν γιατί δίνουν την δυνατότητα σε ανθρώπους οι οποίοι βιώνουν αυτή την αδελφοποίηση ας πούμε ιδίους όμμασι, είναι μες το γήπεδο εκείνη τη στιγμή, μπορούν πάρα πολύ εύκολα να το μοιραστούν με πάρα πολλούς στα δικά τους μέσα και έτσι ακόμα περισσότεροι να δουν την πραγματική εμπειρία αυτής της σχέσης. Οπότε πιστεύω ότι με αυτόν τον τρόπο ότι μπορεί ο μέσος οπαδός που βιώνει την εμπειρία της αδελφοποίησης στο γήπεδο ή σε κάποια εκδρομή να την μοιραστεί με απεριόριστο αριθμό ατόμων στα μέσα του. Αυτό πιστεύω την ενισχύει.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Πιστεύω ότι θα είναι κάτι που θα συνεχίσει να ισχύει γιατί πλέον οι ομάδες συναντιούνται και σε επίσημους αγώνες αρκετά συχνά λόγω της Euroleague και απ’ όσο έχω δει από τους οπαδούς του Ολυμπιακού, αν και δεν ήμουν ποτέ οργανωμένος αλλά από το μέσο οπαδό, βλέπω ότι υπάρχει μια αγάπη προς τον Ερυθρό Αστήρα και τη Σερβία γενικότερα, αλλά

ειδικά προς τον Ερυθρό Αστήρα που πιστεύω ότι θα μεταδίδεται από γενιά σε γενιά. Μαθαίνει δηλαδή νομίζω και ο μικρός Ολυμπιακός που εκκολάπτεται να αγαπάει και τον Ερυθρό Αστήρα σιγά σιγά. Νομίζω είναι μέσα στην κουλτούρα του Ολυμπιακού κάπως, γι' αυτό και πιστεύω ότι θα διατηρηθεί.

Συνέντευξη 8 (B.X.)

Ο όγδοος συνεντευξιαζόμενος, ο B.X., είναι 45 χρονών, κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ, άγαμος και είναι ελεύθερος επαγγελματίας. Υπήρξε οργανωμένος οπαδός της Θύρας 7 από το 1996 έως το 2012. Η σχέση του με το “γήπεδο” εξακολουθεί να είναι συστηματική καθώς είναι μακροχρόνια κάτοχος εισιτηρίου διαρκείας στο ποδόσφαιρο. Επιπλέον, έχει ακολουθήσει και εξακολουθεί να ακολουθεί τον Ολυμπιακό σε οπαδικές εκδρομές Έχει ταξιδέψει στο Βελιγράδι, μεμονωμένα, μια φορά.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Εγώ το βλέπω ότι ήταν περισσότερο στη βάση των κοινών χρωμάτων, της κοινής φιλίας που υπήρχε από τη δεκαετία του ‘80. Η πρώτη μου επαφή ήταν όταν είχα δει κάποιους ολυμπιακούς που είχαν πάει στο Παναθηναϊκός - Ερυθρός Αστήρας και θυμάμαι ότι είχε κερδίσει ο Ερυθρός Αστήρας με γκολ του Πάντσεφ και τους έβλεπα στο ΟΑΚΑ που παίζανε. Τα κοινά χρώματα όπως επίσης και η φιλία, γενικά, με τον σερβικό λαό. Είναι δηλαδή μια φιλία με μια ομάδα που προέρχεται από τη Σερβία, για μένα παίζει ρόλο και αυτό.

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Οι κοινές εκδρομές, η φιλοξενία όταν πηγαίνουμε εκεί, τους φιλοξενούμε όταν έρχονται εδώ, ακόμα και κοινές φιλίες, κοινές έχθρες. Αυτά μοιραζόμαστε, έχουν όλα τα στοιχεία μιας αδελφοποίησης ας το πούμε έτσι.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρεται μερικά παραδείγματα;

Όλες οι εκδρομές που έχουμε πάει και μας έχουν φιλοξενήσει, το ότι έρχονται σε κρίσιμα παιχνίδια, το ότι πηγαίνουμε σε κρίσιμα παιχνίδια δικά τους, το ότι μας στηρίζουν σε Ευρωπαϊκά παιχνίδια, έρχονται μαζί μας το ίδιο και εμείς σε δικά τους. Είναι πάρα πολλά δηλαδή τα περιστατικά αυτά, ακόμα και σε παιχνίδια με κοινούς εχθρούς όπως είναι η Δυναμό Ζάγκρεμπ που είχαν έρθει, διάφορα τέτοια περιστατικά.

4. Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Αν έχει επηρεάσει τις σχέσεις μας με τους οπαδούς των άλλων ομάδων; Μιας και δεν έχουμε πάρα πολλές αδελφοποιήσεις όπως έχουνε οι άλλοι, δεν έχουμε σε κάθε χώρα έναν και δύο αδελφοποιημένους, νομίζω ότι είναι πλέον γνωστό σε όλη την Ευρώπη και στην Ελλάδα ότι ο Ολυμπιακός έχει αδελφοποίηση με τον Ερυθρό Αστέρα οπότε, ναι, είναι κάτι διακριτό, έχουμε φτιάξει κοινούς εχθρούς και κοινούς φίλους.

5. Παίζουν κάποιο ρόλο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Είναι ένα σημαντικό μέσο πλέον, υπάρχουν κοινές σελίδες ή σελίδες που μπορεί να μπει ο κάθε οπαδός του Ολυμπιακού, υπάρχουν σελίδες φιλίας, βλέπουμε ότι έχουμε συγχαρητήρια, ας πούμε, μηνύματα, το ίδιο στέλνουμε και εμείς όταν υπάρχει κάποιο καλό νέο για τον Αστέρα. Στέλνουν αυτοί για τον Ολυμπιακό, βλέπουμε κοινά πανηγύρια όπως τώρα που πήραμε το ευρωπαϊκό. Νομίζω ότι μέσω του διαδικτύου γίνεται πολύ ευκολότερη η μετάδοση των μηνυμάτων και η εξάπλωση, ας πούμε, αυτής της φιλίας.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Τι να σου πω δεν είμαι μέντιουμ αλλά μιας και ήδη, αν κρίνουμε με βάση το παρελθόν, υπάρχει αυτή η μακροχρόνια αδελφοποίηση, νομίζω ότι θα διατηρηθεί και στο μέλλον ίδια και πιο ισχυρή.

Συνέντευξη 9 (S.B.)

Ο ένατος συνεντευξιαζόμενος ο S.B. είναι 28 χρονών, κάτοχος πολυτεχνειακού πτυχίου, άγαμος και εργάζεται στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας. Παρακολουθεί συστηματικά την ομάδα του Ερυθρού Αστήρα σε ποδόσφαιρο και μπάσκετ. Έχει συμμετάσχει σε οπαδικές και μεμονωμένες εκδρομές εντός και εκτός της Σερβίας για να παρακολουθήσει αγώνες της ομάδας του. Επίσης έχει επισκεφθεί πολλές φορές την Ελλάδα καθώς και διάφορα γήπεδα της Ευρώπης για να παρακολουθήσει αγώνες του Ολυμπιακού.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Πρώτα απ' όλα, όταν άρχισα να πηγαίνω σε αγώνες ποδοσφαίρου του Ερυθρού Αστήρα Βελιγραδίου, ήταν πριν από 15 χρόνια. Ξεκίνησα να πηγαίνω τότε και εκείνη την εποχή η αδελφοποίηση δεν ήταν κάτι τόσο μεγάλο όσο είναι τώρα. Ήταν σημαντική, αλλά όχι όπως είναι σήμερα. Ο Ερυθρός Αστήρας και ο Ολυμπιακός είχαν παίξει μόνο ένα φιλικό παιχνίδι στο ποδόσφαιρο εκείνη την εποχή και δεν υπήρχαν πολλά παιχνίδια μεταξύ μας γιατί ο Ερυθρός Αστήρας ήταν πολύ κακός στην Ευρώπη. Οπότε μεγαλώναμε και ακούγαμε ιστορίες για την αδελφοποίηση. Στη Σερβία, όταν ήμουν παιδί, γεννηθήκαμε σε πάρα πολλούς πολέμους. Είναι μια πολεμική χώρα για κάποιο λόγο και τα παιδιά της εποχής μου μεγάλωσαν με πάρα πολλούς πολέμους γύρω από τη χώρα, περιορισμούς και άλλα τέτοια πράγματα. Πηγαίναμε στο γήπεδο για να δείξουμε, δεν ξέρω πώς μεταφράζεται αυτή η λέξη, κάτι σαν θυμό. Η πρώτη φορά που πήγα στην Ελλάδα ήταν, νομίζω, όταν ο Ερυθρός Αστήρας ήρθε στην Euroleague. Το πρώτο παιχνίδι το παίξαμε στο Βελιγράδι. Νομίζω ότι μετά παίξαμε κι ένα φιλικό παιχνίδι πάλι στο Βελιγράδι, και ήμουν 15 - 16 χρονών. Γνώρισα κάποιους ανθρώπους από την Ελλάδα και όταν έγινα 19, έναν μήνα μετά, πήγα να δω τον Ολυμπιακό να παίζει στην Euroleague, νομίζω με τη Μπαρτσελόνα, ήταν τα playoffs της Euroleague πριν από 10 χρόνια περίπου. Από τότε μέχρι σήμερα, όταν έρχομαι στην Αθήνα, οι άνθρωποι μου φέρονται σαν να είμαι αδελφός τους. Μου δείχνουν την πόλη, περπατούν μαζί μου, μου αγοράζουν ένα ποτό, μου δίνουν ρούχα από τον Ολυμπιακό. Μου δείχνουν μεγάλο σεβασμό, όχι μόνο σε μένα αλλά και στα παιδιά που είναι μαζί μου. Από εκείνη την ημέρα άρχισα να βλέπω την αδελφοποίηση πολύ πιο ψηλά από ό,τι πριν. Έκτοτε, κάθε φορά που πηγαίνω, βλέπω τον Ολυμπιακό, όπως

στη Βουδαπέστη εναντίον της Φερεντσβάρος, σε αγώνες σαν κι αυτόν. Δεν ξέρω, μερικές φορές βγαίνουμε έξω στη Σερβία και την Αθήνα φυσικά, ειδικά όταν πρόκειται για μεγάλα παιχνίδια, όπως με τη Ντιναμό Ζάγκρεμπ. Πρόσφατα πήγαμε στο παιχνίδι με τη Φιορεντίνα, δεν μπήκαμε στο γήπεδο, αλλά περάσαμε υπέροχα στον Πειραιά. Όταν οργανώναμε το ταξίδι, ο φίλος μου κι εγώ σκεφτήκαμε ότι θέλαμε οπωσδήποτε να πάμε. Ήταν μεγάλη μέρα και τον ρώτησα για τα εισιτήρια. Μου είπε ότι δεν μπορούσαμε να τα αγοράσουμε επειδή το γήπεδο ήταν μικρό και θα είχε πολύ κόσμο, όχι μόνο από την Ελλάδα. Μου είπε: «Στ' αρχίδια μας τα εισιτήρια, δεν χρειάζεται καν να μπούμε στο γήπεδο, θα είναι σαν φεστιβάλ στον Πειραιά».

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Όπως είπα, έχω πολλούς ανθρώπους δικούς μου που είναι οπαδοί του Ολυμπιακού, όχι μόνο από την Ελλάδα. Έχω φίλους που είναι φανατικοί οπαδοί του Ολυμπιακού από τη Σλοβακία, από τη Γερμανία, οπότε όταν οι ομάδες μας παίζουν σε αυτές τις χώρες, πάντα βρισκόμαστε και πηγαίνουμε μαζί. Όπως έγινε φέτος στο Βερολίνο και φυσικά τώρα έρχονται αυτοί σε μένα και εγώ θα πάω σε αυτούς. Αυτή τη στιγμή δεν έχουμε κάποιο γεγονός για να συναντηθούμε, αλλά θα το κάνουμε στο τέλος του μήνα στο Βουκουρέστι.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρετε μερικά παραδείγματα;

Ναι, όπως ανέφερα στο Βερολίνο, πριν από αυτό, επίσης στον αγώνα εναντίον της Φερεντσβάρος, φυσικά, όταν πήραμε τη σημαία των Union Gladiator, συμμετείχαν και παιδιά από την Ελλάδα. Στον αγώνα στη Ρώμη, όταν παίξαμε εναντίον της Μίλαν και της Βίρτους, και μετά την επίθεση στους Ρωμαίους μπροστά από το γήπεδό τους, συμμετείχαν επίσης μερικά παιδιά από την Ελλάδα. Έτσι, όπως όταν νικήσαμε τη Δυναμό Ζάγκρεμπ στην Αθήνα, στο αεροδρόμιο, συμμετείχαν και παιδιά από τη Σερβία.

4. Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Ναι, αυτό είναι το πιο σημαντικό μέρος της αδελφοποίησης. Όταν άρχισα να παρακολουθώ τον Ολυμπιακό, έβλεπα τα παιχνίδια φυσικά και τα συντηρούσα όλα αυτά, γιατί στη Σερβία ο πιο σημαντικός άντρας στη ζωή σου δεν είναι ο πατέρας σου ούτε ο γιος σου, αλλά ο αδελφός σου. Γιατί ήρθατε στον κόσμο από την ίδια μητέρα και από τον ίδιο πατέρα. Ο αδελφός είναι το πιο σημαντικό πράγμα για τους Σέρβους, ο αδελφός και ο νονός. Όταν άρχισα να αισθάνομαι την αδελφοποίηση και έβλεπα αγώνες του Ολυμπιακού, ίσως μερικές

φορές να μην είχα το ίδιο συναίσθημα όπως όταν έβλεπα παιχνίδια του Ερυθρού Αστήρα, αλλά σε μεγάλα παιχνίδια ή ντέρμπι ένιωθα την ίδια νευρικότητα και ένταση, σαν να ήταν παιχνίδι του Ερυθρού Αστήρα. Φυσικά, όταν βλέπω τον Παναθηναϊκό, τον ΠΑΟΚ ή την ΑΕΚ Αθηνών, έχω το ίδιο συναίσθημα όπως όταν βλέπω την Παρτιζάν. Για μένα, είναι το ίδιο.

5. Ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Προσωπικά, για μένα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ένας παράγοντας που κάνει την αδελφοποίηση πιο αδύναμη, επειδή πολλοί άνθρωποι στη Σερβία, όταν παίζουμε εναντίον του Ολυμπιακού, αρχίζουν να γράφουν μαλακίες στα social media. Όπως ανέφερα, ως γκρουπ έχουμε κάνει πολλές αναρτήσεις γι' αυτό στην κοινότητά μας στη Σερβία, εξηγώντας ότι όταν παίζουμε εναντίον του Ολυμπιακού, θα πρέπει να σεβόμαστε την αδελφοποίηση. Θυμάμαι εκείνη τη χρονιά που χρειαζόμασταν μια νίκη για να μπούμε στο Top 8 και τελικά δεν τα καταφέραμε. Τα social media γέμισαν με μαλακίες, εκείνη την ημέρα, πριν από πολλά χρόνια. Υπήρχαν πολλοί που σκέφτονταν το ίδιο και έγραφαν μαλακίες για την αδελφοποίηση και τους οπαδούς, τους ultras. Στη Σερβία, είναι ιδιαίτερα έντονο αυτό το φαινόμενο. Δεν ξέρω πώς είναι στην Ελλάδα, αλλά στη Σερβία είναι έτσι. Αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουν κάποια ουσιαστική σχέση με τον Ερυθρό Αστήρα, είναι απλώς τυχαίοι φίλαθλοι και φυσικά δεν ανήκουν στους ultras. Οι ultras καταλαβαίνουν ότι δεν έχει να κάνει με αυτό. Όμως, οι άλλοι οπαδοί δεν καταλαβαίνουν και μετά από εκείνο το παιχνίδι παίζαμε νομίζω δύο παιχνίδια εναντίον του Ολυμπιακού στην Euroleague και όταν ο Ολυμπιακός είχε την μπάλα, κάποιοι ούρλιαζαν εναντίον τους, ίσως το άκουσες κι εσύ. Για μένα είναι ντροπή γιατί η αδελφοποίηση δεν είναι κάτι που ξεκίνησε χθες. Του χρόνου θα κλείσει 40 χρόνια και αυτό δείχνει πόσο σημαντική είναι.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Πιστεύω ότι το μέλλον θα είναι καλύτερο, γιατί αυτές τις μέρες έχουμε παιχνίδια στο Champions League, για παράδειγμα και παιχνίδια στην Euroleague. Τώρα ο Ερυθρός Αστήρας παίζει σταθερά κάθε χρόνο στην Ευρώπη, όπως και ο Ολυμπιακός, οπότε έχουμε περισσότερες ευκαιρίες να συναντηθούμε, κάτι που παλιότερα δεν ήταν τόσο συχνό. Επίσης, τώρα είναι πιο εύκολο να ταξιδέψεις στην Αθήνα ή να έρθεις στο Βελιγράδι, γι' αυτό πιστεύω ότι η κατάσταση θα γίνεται όλο και καλύτερη. Επιπλέον, τα παιδιά στη Σερβία, δεν ξέρω αν είναι το ίδιο και στην Ελλάδα, γεννιούνται και μεγαλώνουν με τις ιστορίες της αδελφοποίησης, βλέποντας τα βίντεο που έχουμε, όλα τα βίντεο και τις φωτογραφίες. Σε κάθε παιχνίδι του Ερυθρού Αστήρα

ή του Ολυμπιακού, οι σημαίες των δύο ομάδων είναι πάντα παρούσες και αυτό ενισχύει τη σύνδεση. Έτσι, πιστεύω ότι η αδελφότητα θα γίνει καλύτερη και πιο δυνατή στο μέλλον.

Συνέντευξη 10 (Α.Ρ.)

Ο δέκατος συνεντευξιαζόμενος ο Α.Ρ. είναι 25 χρονών, κάτοχος πανεπιστημιακού πτυχίου, άγαμος και εργάζεται σε εταιρία πληροφορικής. Έχει συμμετάσχει σε οπαδικές και μεμονωμένες εκδρομές εντός και εκτός της Σερβίας για να παρακολουθήσει αγώνες της ομάδας του. Επίσης έχει επισκεφθεί πολλές φορές την Ελλάδα καθώς και διάφορα γήπεδα της Ευρώπης για να παρακολουθήσει αγώνες του Ολυμπιακού.

1. Ποιες είναι οι βασικές αξίες και αρχές που μοιράζεστε με τους οπαδούς της άλλης ομάδας και πως αυτές επηρεάζουν τη συμπεριφορά σας σαν κοινότητα;

Όλα ξεκίνησαν πολλά χρόνια πριν καν γεννηθώ. Με τη θρησκεία και τα χρώματα, φυσικά, αλλά υπάρχουν και άλλοι σύλλογοι με κόκκινα και άσπρα χρώματα και δεν έχουμε την ίδια σύνδεση μαζί τους, οπότε έπρεπε να υπάρχει κάτι παραπάνω από αυτό. Κατάλαβα ότι ήταν κάτι αληθινό ίσως την πρώτη φορά που παρακολούθησα έναν αγώνα, έναν αγώνα του Ολυμπιακού, που ήταν στο μπάσκετ της Euroleague, πριν από περίπου 10 χρόνια. Ήταν το Ερυθρός Αστέρας - Ολυμπιακός και είχαμε μια τεράστια χορογραφία στην αρένα μας στο Βελιγράδι. Είδα τότε στην αρένα πάρα πολλούς ανθρώπους από την Ελλάδα και όταν μιλούσα τυχαία με κάποιους Έλληνες στους διαδρόμους της αρένας ήταν ιδιαίτερα φιλικοί και θερμοί. Επίσης, νομίζω ότι ήμασταν καλοί στη φιλοξενία μας προς αυτούς, οπότε εκείνη ήταν η πρώτη φορά που ένιωσα ότι πρόκειται για κάτι πραγματικό. Αργότερα, επειδή πηγαίνω στην Ελλάδα κάθε χρόνο για διακοπές, ένιωσα ότι όλοι οι Έλληνες είναι παρόμοιοι με εμάς, με την ίδια παράδοση, οπότε πάντα περνούσα υπέροχα, ακόμη και με μεγαλύτερους ανθρώπους που δεν ασχολούνται με τον αθλητισμό. Με όλους στην Ελλάδα ένιωθα άνετα και πολύ καλά. Σου ανέφερα και τον αγώνα πέρυσι μεταξύ του Ολυμπιακού και της Τσουκαρίτσκι. Πήγα εκεί γιατί ζω στη Νις, που είναι μόνο 50 χιλιόμετρα από το Λέσκοβατς, την πόλη όπου έγινε το παιχνίδι. Πήγα με λίγους φίλους από τη Σερβία και εκεί συναντήσαμε μερικούς οπαδούς του Ολυμπιακού, ξεκινήσαμε να μιλάμε και μετά το παιχνίδι πήγαμε σε ένα σερβικό εστιατόριο. Αρχίσαμε να τραγουδάμε, γιατί ξέρουμε μερικά ελληνικά τραγούδια και αυτοί ήξεραν μερικά σερβικά τραγούδια. Στη συνέχεια, τους καλέσαμε να μείνουν λίγες μέρες ακόμα στη Νις και έμειναν. Αργότερα μας κάλεσαν να πάμε στην Αθήνα και πήγαμε. Μας κάλεσαν και σε έναν γάμο ενός φίλου τους στη Χαλκίδα αυτό το καλοκαίρι και πήγαμε. Τώρα έχουμε σχέδιο και

έχουμε ήδη κλείσει τα αεροπορικά εισιτήρια για να πάμε στο Βουκουρέστι στο τέλος του μήνα, σε 20 μέρες. Θα έρθουν τέσσερις φίλοι από την Αθήνα και δύο από εμάς, από τη Σερβία, και θα πάμε μαζί με δύο αυτοκίνητα. Θα έρθουν στη Σόφια, θα τους πάρουμε με το αυτοκίνητο, και θα συνεχίσουμε για το Βουκουρέστι. Η τελική μου σκέψη είναι ότι, όταν γνώρισα οπαδούς του Ολυμπιακού, ένιωσα μια αληθινή αγάπη και σεβασμό ανάμεσα στις δύο ομάδες και, κάθε φορά που παίζουμε ο ένας εναντίον του άλλου, υπάρχει μόνο σεβασμός. Πιστεύω ότι αυτή είναι η μόνη αληθινή αδελφοποίηση στον κόσμο, γιατί νομίζω ότι όλες οι άλλες είναι απλά αντίγραφα της.

2. Ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες που πραγματοποιείτε μαζί με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Το κύριο πράγμα είναι όταν έχουμε αγώνες που είναι κοντά σε χρονική απόσταση και δεν είναι πολύ μακριά γεωγραφικά. Αγώνες σαν αυτούς είναι γεγονότα που πραγματικά μας φέρνουν πιο κοντά. Επίσης, όταν παίζουμε ο ένας εναντίον του άλλου, ή όταν ο Ερυθρός Αστέρας παίζει εναντίον του Παναθηναϊκού, ή όταν ο Ολυμπιακός παίζει εναντίον της Παρτιζάν, αυτά είναι επίσης από τα βασικά γεγονότα για εμάς. Μερικές φορές υπάρχουν και εκτός έδρας παιχνίδια που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση, μέσα σε δύο μέρες. Για παράδειγμα, πέρυσι πήγα σε έναν αγώνα Young Boys - Ερυθρός Αστέρας και μετά στο Freiburg - Ολυμπιακός, επειδή υπήρχε απόσταση μόλις 60-100 χιλιόμετρα μεταξύ των δύο αγώνων. Αυτά τα παιχνίδια είναι από τις καλύτερες ευκαιρίες για να έρθουμε πιο κοντά και να νιώσουμε ακόμα πιο μοναδικοί ως αδελφότητα. Επίσης, ακόμα και όταν δεν υπάρχει ακριβώς τέτοια περίπτωση, όποτε έχουμε ελεύθερο χρόνο και υπάρχει κάποιο σημαντικό παιχνίδι στην Αθήνα, προσπαθούμε πάντα να έρθουμε αν υπάρχει δυνατότητα. Δεν είναι και τόσο κοντά, αλλά ξέρεις, κάνουμε ό,τι μπορούμε για να το ζήσουμε και να στηρίξουμε ο ένας τον άλλον.

3. Υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τους δεσμούς μεταξύ σας; Μπορείτε να μου αναφέρετε μερικά παραδείγματα;

Ναι, αν και δεν το έχω βιώσει προσωπικά, ξέρω πολλές ιστορίες. Για παράδειγμα, πέρυσι στο Final Four υπήρξε μια μεγάλη σύγκρουση μεταξύ οπαδών του Ολυμπιακού και του Παναθηναϊκού και φυσικά πολλοί οπαδοί του Ερυθρού Αστέρα ήταν εκεί, μαζί με τους οπαδούς του Ολυμπιακού. Επίσης, όταν έγινε το Final Four στο Βελιγράδι, πολλοί από τη Σερβία ήρθαν για να στηρίξουν και να βοηθήσουν στη διοργάνωση και μετά από αυτό άκουσα ότι έγινε ένα μεγάλο πάρτι κάπου στο Βελιγράδι. Αυτές είναι καταστάσεις όπου, ακόμη κι αν συμμετέχει μόνο ένας σύλλογος σε ένα γεγονός, οι δύο ομάδες πάντα υποστηρίζουν η μία την

άλλη. Καλούν πάντα ο ένας τον άλλον, ειδικά σε δύσκολες στιγμές ή σε τραγωδίες – ο Θεός να φυλάει. Για παράδειγμα, πρόσφατα υπήρξε μια τραγωδία στη Νόβι Σαντ και στον πρώτο αγώνα μετά από αυτό οι οπαδοί του Ολυμπιακού σήκωσαν ένα πανό υποστήριξης για εμάς. Το ίδιο συμβαίνει και όταν υπάρχει μια τραγωδία εκεί, στην Ελλάδα. Είμαστε πάντα εκεί ο ένας για τον άλλον και αυτό είναι το πιο σημαντικό.

4. Πιστεύετε ότι η αδελφοποίηση έχει επηρεάσει τις σχέσεις σας με τους οπαδούς άλλων ομάδων;

Ναι, σίγουρα, πρώτα με τις ομάδες από την Ελλάδα, γιατί ίσως οι οπαδοί των άλλων ελληνικών ομάδων να μη μας μισούσαν τόσο πολύ αν δεν ήμασταν αδελφοποιημένοι με τον Ολυμπιακό. Είναι το ίδιο και με τον Ολυμπιακό, ξέρεις, επειδή οι οπαδοί της Παρτιζάν μάς αποκαλούν «γύφτους» και τα σχετικά, όταν η Παρτιζάν παίζει με τον Ολυμπιακό λένε «εντάξει, πρέπει να νικήσουμε τους Έλληνες γύφτους», καταλαβαίνεις; Οπότε, αυτό είναι ένα είδος παραδείγματος. Ίσως και οι σύλλογοι από την Τουρκία να μας μισούν περισσότερο εξαιτίας αυτού – ας πούμε ότι είναι ίσως κακό παράδειγμα, αλλά μπορεί να επηρεάζονται. Αλλά ποιος νοιάζεται για αυτούς;

5. Ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διατήρηση και στην ενίσχυση της σχέσης με τους οπαδούς της άλλης ομάδας;

Ξέρεις, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να είναι καλά, αλλά μερικές φορές μπορεί να είναι διπλά κακά. Για μένα, νομίζω ότι είναι θετικά, γιατί όποτε βλέπω αναρτήσεις σε κάποια παγκόσμια σελίδα στο Instagram, όπως της Euroleague ή του Champions League, όταν υπάρχει κάτι σχετικό με τον Ερυθρό Αστήρα, βλέπω χιλιάδες Έλληνες να σχολιάζουν «αδέρφια, σας αγαπάμε» ή κάτι παρόμοιο. Οπότε, ίσως αυτός είναι ένας θετικός αντίκτυπος των social media. Αλλά υπάρχουν και τα αρνητικά, γιατί υπάρχουν και οι άλλοι οπαδοί που προσπαθούν να δημιουργήσουν εντάσεις. Πολλές φορές βλέπουμε ψεύτικες ειδήσεις, όπως αν ένας παίκτης πάει από τον Ερυθρό Αστήρα στον Ολυμπιακό ή το αντίστροφο. Βλέπεις χιλιάδες άλλους οπαδούς να προσπαθούν να προκαλέσουν και να βάλουν λόγια, όπως «ααα, είπε ότι τους μισεί, θέλει να πάει εκεί» και τα λοιπά, καταλαβαίνεις τι εννοώ, όπως με τον Πετρούσεφ ή παλιότερα με πολλούς παίκτες στο ποδόσφαιρο ή το μπάσκετ, που ούτε καν τους θυμάμαι. Για παράδειγμα, έχω δει σε σερβικές εφημερίδες χιλιάδες σχόλια από οπαδούς της Παρτιζάν να λένε «ααα, τα αδέρφια σας θέλουν να σας γαμήσουν... δεν θέλουν να σας δώσουν τον παίκτη σας». Προσπαθούν να δημιουργήσουν καβγά ανάμεσά μας, αλλά αυτό είναι ουσιαστικά αδύνατο.

6. Πως βλέπετε το μέλλον της αδελφοποίησης με την άλλη ομάδα;

Όλο και πιο δυνατή νομίζω, γιατί γίνεται όλο και πιο ισχυρή κάθε χρόνο και καλύτερη. Γιατί, επίσης, από πέρυσι έγινε και επίσημη η σχέση μεταξύ των συλλόγων, όταν έκαναν οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι κάποιες συμφωνίες, σαν επίσημη αδελφοποίηση και συνεργασία, κάτι τέτοιο. Αλλά έξω από τους συλλόγους, ποιος νοιάζεται για τους πολιτικούς, μεταξύ μας θα είμαστε καλύτερα. Γιατί, πίστεψέ με, ξεκίνησα να πηγαίνω σε αγώνες του Ερυθρού Αστήρα από όταν ήμουν περίπου 14 και κάθε χρόνο που πηγαίνω σε αγώνα βλέπω όλο και περισσότερους Έλληνες, όλο και περισσότερες ελληνικές σημαίες και επίσης όταν παρακολουθώ τον Ολυμπιακό στην τηλεόραση, όταν η κάμερα δείχνει τυχαία κάποιον από το κοινό, βλέπεις ότι ένας στους τρεις φοράει μια φανέλα του Ερυθρού Αστήρα. Είναι ωραίο να το βλέπεις αυτό. Επίσης, δεν ξέρω, όποτε πηγαίνω στην Αθήνα ή στην Ελλάδα, ή ακόμα και όταν ταξιδεύω κάπου στην Ευρώπη, όποτε βλέπω κάποιον από την Ελλάδα, τους ρωτάω, «Λοιπόν, ποια είναι η ομάδα σου;» και όταν μου λένε Ολυμπιακός, είμαστε αμέσως αδέρφια! Ανταλλάσσουμε Instagram, αρχίζουμε να βλέπουμε ο ένας τις ιστορίες του άλλου και να τις κάνουμε like, και έτσι κρατάμε επαφή για πάντα.

Παράρτημα Β

Φωτογραφικό υλικό

Εικόνα 1. Βελιγράδι 12/11/1994 , γήπεδο Μαρακανά, φιλικό μεταξύ Ερυθρού Αστήρα - Ολυμπιακού.

(Πηγή: [Ερυθρός Αστήρας – Ολυμπιακός: Όλα ξεκίνησαν το 1986... \(vids+pics\)](#))

Εικόνα 2. Γήπεδο Μαρακανά 08/05/2016, φιλικό μεταξύ Ερυθρού Αστήρα- Ολυμπιακού.

(Πηγή: [Ερυθρός Αστήρας-Ολυμπιακός: Πώς γτίστηκε η αδερφική σχέση των οπαδών | Contra.gr](#))

Εικόνα 3. Γήπεδο Μαρακανά οπαδοί του Ερυθρού Αστήρα και του Ολυμπιακού σε αγώνα με την Παρτιζάν. (Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 4. Διάφορες συναντήσεις οπαδών σε Βελιγράδι και Πειραιά (Ολυμπιακός - Παρτιζάν πόλο αντρών 09/12/2017).

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 5. Σ.Ε.Φ. 2014, αγώνας μεταξύ Ολυμπιακού - Ερυθρού Αστήρα για την Euroleague.

(Πηγή: [Ερυθρός Αστήρας-Ολυμπιακός: Πώς γτίστηκε η αδερφική σχέση των οπαδών | Contra.gr](#))

Εικόνα 6. Συνάντηση οπαδών του Ερυθρού Αστήρα και του Ολυμπιακού σε αγώνα μπάσκετ στο Βελιγράδι. (Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 7. Ε.Ο. Βελιγραδίου 01/10/2019, πανό καλωσορίσματος από τους οπαδούς του Ερυθρού Αστήρα. (Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 8. Βελιγράδι 01/10/2019, κοινή πορεία οπαδών Ερυθρού Αστήρα και Ολυμπιακού προς το γήπεδο Μαρακανά.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 9. Μαρακανά 01/10/2019, κορεό των οπαδών Ερυθρού Αστήρα.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 10. Αθήνα 11/12/2019, κοινή πορεία οπαδών Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα από το Σύνταγμα στο γήπεδο Γ. Καραϊσκάκη.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 11. Αθήνα 11/12/2019, κοινή πορεία οπαδών Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα από το Σύνταγμα στο γήπεδο Γ. Καραϊσκάκη.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 12. Αθήνα 11/12/2019, κοινή πορεία οπαδών Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα από το Σύνταγμα στο γήπεδο Γ. Καραϊσκάκη.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 13. Αθήνα 11/12/2019, κοινή πορεία οπαδών Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα από το Σύνταγμα στο γήπεδο Γ. Καραϊσκάκη.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 14. Αθήνα 11/12/2019, κοινή πορεία οπαδών Ολυμπιακού και Ερυθρού Αστήρα από το Σύνταγμα στο γήπεδο Γ. Καραϊσκάκη.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

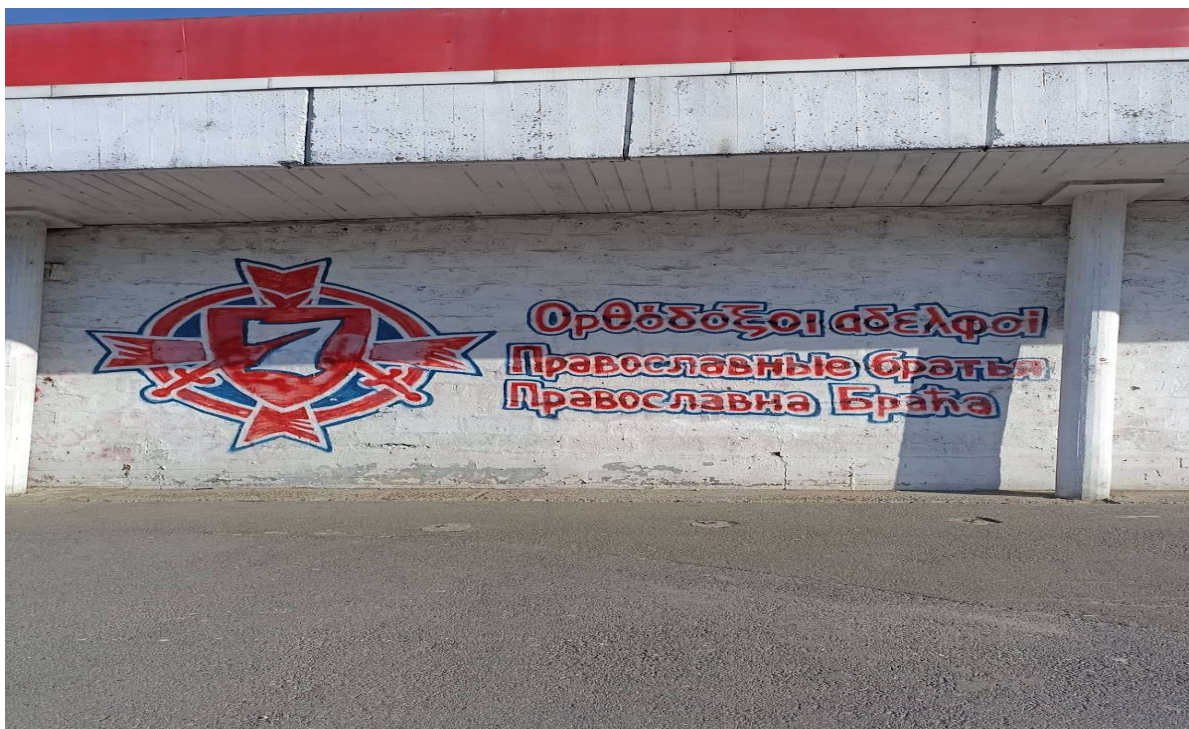

Εικόνα 15. Γ. Καραϊσκάκης 11/12/2019, κορεό για το παιχνίδι μεταξύ Ολυμπιακού - Ερυθρού Αστήρα. (Πηγή: Από το προσωπικό αρχείο της ερευνήτριας)

Εικόνα 16. Στάδιο Ειρήνης & Φιλίας 12/12/2014, κορεό για το παιχνίδι μεταξύ Ολυμπιακού - Ερυθρού Αστήρα.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 17. Βελιγράδι 20/05/2022, γκράφιτι στο γήπεδο Μαρακανά.

(Πηγή: Από το προσωπικό αρχείο της ερευνήτριας)

Εικόνα 18. Γ. Καραϊσκάκης 24/08/2023, κεντρικό πανό στο πέταλο για το παιχνίδι μεταξύ Ολυμπιακού - Τσουκαρίτσκι. (Πηγή: Από το προσωπικό αρχείο της ερευνήτριας)

Εικόνα 19. Βελιγράδι 29/05/2024, πανηγυρισμοί οπαδών του Ερυθρού Αστήρα για την κατάκτηση του Conference League από τον Ολυμπιακό.

(Πηγή: [Η φιέστα των Σέρβων για την κατάκτηση του Conference από τον Ολυμπιακό! \(pics & vid\) | thrylos24.gr](https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos))

Εικόνα 20. Διάφορες συναντήσεις οπαδών σε Βελιγράδι και Πειραιά.

(Πηγή: <https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos> by)

Εικόνα 21. Διάφορες συναντήσεις οπαδών σε Βελιγράδι και Πειραιά.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Εικόνα 22. Διάφορες συναντήσεις οπαδών σε Βελιγράδι και Πειραιά.

(Πηγή: https://www.facebook.com/gate7officialgr/photos_by)

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.